

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ İLİŐKI İNANÇLARI:
ÇOCUKLUK ÇAğI TRAVMALARI VE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ
BAğLAMINDA BİR İNCELEME**

Deniz ERÖK ÖZKAPU
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul, 2020

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ İLİŐKI İNANÇLARI:
ÇOCUKLUK ÇAğI TRAVMALARI VE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ
BAğLAMINDA BİR İNCELEME**

Deniz ERÖK ÖZKAPU
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Doç. Dr. Durmuş ÜMMET
Doç. Dr. Füsun EKŞİ (EŞ Danışman)

İstanbul, 2020

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2020

ONAY FORMU

Deniz ERÖK ÖZKAPU tarafından hazırlanan “**Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları: Çocukluk Çağı Travmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Bağlamında Bir İnceleme**” konulu bu çalışma 19/06/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

ESER YÖNETİCİSİ: Doç. Dr. Durmuş ÜMMET

JÜRİ ÜYESİ: Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR ÇELEBİ

JÜRİ ÜYESİ: Prof. Dr. Ahmet ŞİRİN

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul, 1994

Lise: Semiha Şakir Anadolu Lisesi, 2008-2012

Lisans: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı - 2012-2016

Yüksek Lisans: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı - 2017-2020

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Görev Yaptığı Kurum: İvat Turhan İlkokulu

E-Posta: erokdeniz@gmail.com

ÖNSÖZ

Bu sürecin en başından beri desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen, karşılaştığım zorluklarla baş etmem için bana her zaman yol gösteren değerli hocam Doç.Dr. Durmuş ÜMMET'e; "Işık tuttuğumuz kuyulara düşüyoruz." diyerek tanıştığımız günden beri benimle beraber adım adıma yürüyen, sorgulayan, düşünen eşim Yakup ÖZKAPU'ya; sevdiğimde, üzüldüğümde, bazen kendime cesaretimi kaybettiğimde her zaman arkamda duran, bana güven ve huzur veren canım annem Elif ERÖK ve canım babam Latif ERÖK'e hayatıma kattıkları anlam için teşekkür ederim.

" Örselenmiş çocuğun körlüğüne düşmeden..."

Alice Miller

ÖZET

Bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarının, çocukluk çağı ruhsal travması ve duygu düzenleme güçlüğü bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları, çocukluk çağı ruhsal travmaları ve duygu düzenleme güçlüğüğünün çeşitli sosyo-demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, büyüdüğü aile tipi, yetiştiği ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, algılanan anne-baba tutumu) göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın örneklem grubunu devlet ve özel üniversitelerde eğitim gören 311'i (%78,7) kadın; 84'ü ise (%21,3) erkek olmak üzere toplam 395 psikolojik danışman adayı oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak İlişki İnançları Ölçeği; Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form (DDGÖ-16) kullanılmıştır. Bunlara ek olarak katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini incelemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında; ilişki inançlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşma gösterirken diğer sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşmadığı; çocukluk çağı ruhsal travma puanlarının cinsiyet değişkenine göre fiziksel istismar alt boyutunda, kardeş sayısı değişkenine göre toplam travma, duygusal istismar, fiziksel istismar ve duygusal ihmal alt boyutlarında, doğum sırası değişkenine göre toplam travma puanları ve duygusal istismar puanlarında , baba eğitim düzeyine göre fiziksel ihmal alt boyutunda eğitim düzeyi ilkokul ve üniversite arasında ilkokul olanların lehine, sosyo-ekonomik düzeyin cinsel istismar hariç tüm alt boyutlarda düşük ve yüksek sosyo-ekonomik düzey arasında düşük sosyo ekonomik düzey lehine, ve anne-baba tutumu değişkenine göre cinsel istismar hariç tüm alt boyutlarda farklılaştığı; duygu düzenleme güçlüğüğünün anne eğitim düzeyi değişkenine göre toplam puan, kabul etmeme ve stratejiler alt boyutlarında, baba eğitim düzeyine göre kabul etmeme ve açıklık alt boyutlarında , sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre amaçlar alt boyutunda, anne-baba

tutumuna göre toplam travma ve kabul etmeme, stratejiler ve dürtü alt boyut puanlarında farklılaştığı, aile tipine göre ise farklılaşma göstermediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalarına dair duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarının ilişki inançları toplam varyansını açıkladığı ve duygusal ihmal ile fiziksel ihmal alt boyutlarının ilişki inançlarını manidar olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukluk çağı ruhsal travmaları ile duygu düzenleme güçlüğü toplam ve alt boyut puanları arasında ve ilişki inançları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunduğu saptanmıştır. Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğüne dair kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler ve dürtü alt boyutlarının ilişki inançları toplam puanlarındaki varyansı açıkladığı ve stratejiler ve dürtü alt boyutlarının ilişki inançlarını manidar olarak yordadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Danışman, Çocukluk Çağı Ruhsal Travması, Duygu Düzenleme Güçlüğü, İlişki İnançları.

ABSTRACT

RELATIONSHIP BELIEFS OF CANDIDATE PSYCHOLOGICAL COUNSELORS: A REVIEW IN THE CONTEXT OF CHILDHOOD TRAUMAS AND DIFFICULTIES IN EMOTION REGULATION

The aim of the study is to examine the psychological counselor candidates' relationship beliefs in terms of childhood trauma and difficulties in emotion regulation. Whether the psychological counselor candidates' beliefs in relationship, childhood trauma and emotion regulation disability differentiate according to the several socio-demographics features (gender, age, class level, number of siblings, birth order, mother's education level, father's education level, type of family, socio-economic level of the family, perceived parents' attitude) were examined.

The sample group of the study consists of 395 psychological counselor candidates, including 311 (78.7 %) female and 84 (21.3 %) male, studying in public and private universities.

As data collection tool, Development of the Relationship Beliefs Questionnaire; Childhood Trauma Questionnaire and Difficulties in Emotion Regulation Scale-Brief Form (DERS-16) were used. In addition, Personal Information Form prepared by the researcher was used to examine the socio-demographic features of the participants.

According to the results of the study, it has been found that the relationship beliefs differ according to the father's education level while they do not differ according to the socio-demographic features; that the childhood trauma scores differ according to the gender variable in physical abuse sub-dimension and they differ according to the variable of number of siblings in total trauma, emotional abuse, physical abuse and emotional neglect sub-dimensions. They also differ according to the variable of birth order in total trauma scores and emotional abuse scores. Furthermore they also differ according to the father's education level in physical abuse sub-dimension and in favor of the ones whose education level is primary school between the primary school and university; that the socio-economic level differs in all sub-dimensions except for sexual abuse and in favor of low socio-economic status between low and high socio-economic status, and that it differs according to the variable parent's attitude in all sub-dimensions except for sexual abuse,

that the difficulty in emotion regulation differs according to the variable of mother's educational level in total score and disapproval sub-dimensions, and it differs according to the parent's education level in disapproval and clearance sub-dimensions, and it differs according to the variable of socio-economic status in objectives sub-dimensions, and according to the parent's attitude in total trauma and disapproval, strategies and impulse sub-dimensions whereas it does not differ according to the family type.

It has been concluded that the emotional abuse, physical abuse, emotional neglect, physical neglect and sexual abuse sub-dimensions regarding the psychological counselor candidates' childhood trauma explained total variances of the relationship beliefs and that the emotional neglect and physical neglect sub-dimensions addressed the relationship beliefs as 'significant'. It has been noted that there is significant positive relationship between childhood traumas and the difficulty in emotion regulation total scale and sub-dimension scores, and relationship beliefs and difficulty in emotion regulation total scale.

It has been stated that the disapproval, clearness, objectives, strategies and impulse sub-dimensions explained the variance in relationship beliefs total scores, and that the strategies and impulse sub-dimensions noted relationship beliefs as significant.

Keywords: Psychological Counselor, Childhood Trauma, Difficulty of Emotion Regulation, Relationship Beliefs

İÇİNDEKİLER

ONAY FORMU.....	i
ÖZGEÇMİŞ.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xx
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç.....	2
1.2.1. Alt Problemler.....	3
1.3. Önem.....	3
1.4. Sayılıtlar (Varsayımlar).....	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar.....	5
2. BÖLÜM: ALANYAZIN.....	5
2.1. Travma.....	5
2.1.1. Tanım ve Kapsamı.....	5
2.1.2. Travmatik Olayların Türleri.....	6
2.1.3. Travmatik Olaylara Verilen Genel Tepkiler.....	8
2.1.4. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları.....	10
2.2. Duygu Düzenleme.....	29
2.2.1. Duygunun Tanımı ve Özellikleri.....	29
2.2.2. Duygu Düzenleme Tanımı ve Duygu Düzenleme Stratejileri.....	30

2.2.3.	Duygu Düzenleme Güçlüğü.....	33
2.2.4.	Duygu Düzenleme Güçlüğü ve çocukluk �ağı Travmaları İlişkisi	34
2.3.	Romantik İlişki İnançları.....	36
2.3.1.	Yakınlık ve Romantik İlişki.....	36
2.3.2.	İlişki İnançlarına Kuramsal Bakış.....	37
2.3.3.	Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar.....	48
2.3.4.	Yakın İlişkiler ve çocukluk �ağı Yaşantıları.....	50
3.	BÖLÜM: YÖNTEM.....	52
3.1.	Araştırmanın Modeli	52
3.2.	Evren ve örneklem/�alışma Grubu	52
3.3.	Veri Toplama Araçları	57
3.3.1.	Kişisel Bilgi Formu.....	57
3.3.2.	Çocukluk �ağı Ruhsal Travma �l�eği	58
3.3.3.	Duygu Düzenleme Güçlüğü �l�eği- Kısa Form (DDGÖ-16).....	59
3.3.4.	İlişki İnançları �l�eği	60
3.4.	Verilerin Toplanması	61
3.5.	Verilerin �oz�mlenmesi	61
4.	BÖLÜM: BULGULAR	63
4.1.	Araştırmada Kullanılan �l�eklerin Toplam ve Alt Boyutlarına Dair Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalamalarının Standart Hata Değerleri İle Güvenirlik Katsayıları.....	63
4.2.	İlişki İnançları, �ocukluk �ağı Ruhsal Travmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular	65
4.3.	Çocukluk �ağı Ruhsal Travmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanlarının İlişki İnançları Puanlarını Yordamasına İlişkin Bulgular	67

4.4. Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Toplam Puanlarının Demografik Değişkenlerine Göre (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Bulgular	68
4.5 Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Demografik Değişkenlerine Göre (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Bulgular	75
4.6. Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Demografik Değişkenlerine Göre (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Bulgular	93
5. BÖLÜM: SONUÇ	112
5.1. Yargı.....	112
5.1.1. Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkilere Yönelik Yargılar	112
5.1.2. Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı ruhsal Travma Puanlarının İlişki İnançları Toplam Puanlarındaki Yordayıcı Etkilerine Yönelik Yargılar	113
5.1.3. Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanlarının ilişki İnançları Toplam Puanlarındaki Yordayıcı Etkilerine Yönelik Yargılar.....	114
5.1.4. Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançlarının Demografik Değişkenlere Göre (Cinsiyet, Yaş, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Ekonomik Düzey, Anne-Baba Eğitim Düzeyi, Algılanan Ebeveyn Tutumu, Büyüdüğü Aile Tipi) Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Yargılar	114

5.1.5. Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Puanlarının Demografik Değişkenlere göre (Cinsiyet, Yaş, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Ekonomik Düzey, Anne-Baba Eğitim Düzeyi, Algılanan Ebeveyn Tutumu, Büyüdüğü Aile Tipi) Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Yargılar	115
5.1.6. Psikolojik Danışman Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanlarının Demografik Değişkenlere göre (Cinsiyet, Yaş, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Ekonomik Düzey, Anne-Baba Eğitim Düzeyi, Algılanan Ebeveyn Tutumu, Büyüdüğü Aile Tipi) Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Yargılar	117
5.2 Tartışma.....	119
5.2.1. Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkilere Dair Tartışma. .	119
5.2.2. Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançlarının Demografik Değişkenlere (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştığı Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma	122
5.2.3. Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Demografik Değişkenlere (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştığı Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma	124
5.2.4. Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanlarının Demografik Değişkenlere (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştığı Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma	128
5.3. Öneriler	131
KAYNAKLAR	134
EKLER.....	156

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1	25
İşlevsel Olmayan Ebeveyn Tutumları.....	25
Tablo 2.2	30
Duyguların İşlevleri	30
Tablo 2.3	45
Temel İnançlar	45
Tablo 2.4	46
Şema Örnekleri	46
Tablo 3.1	53
Psikolojik Danışman Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	53
Tablo 3.2	53
Psikolojik Danışman Adaylarının Yaşa Göre Dağılımları	53
Tablo 3.3	53
Psikolojik Danışman Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları	53
Tablo 3.4	54
Psikolojik Danışman Adaylarının Kardeş Sayılarına Göre Dağılımları	54
Tablo 3.5	54
Psikolojik Danışman Adaylarının Doğum Sıralarına Göre Dağılımları	54
Tablo 3.6	55
Psikolojik Danışman Adaylarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları	55
Tablo 3.7	55
Psikolojik Danışman Adaylarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları	55

Tablo 3.8	56
Psikolojik Danışman Adaylarının Büyüdüğü Aile Tipine Göre Dağılımları	56
Tablo 3.9	56
Psikolojik Danışman Adaylarının Yetiştığı Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre Dağılımları	56
Tablo 3.10	57
Psikolojik Danışman Adaylarının Algılanan Anne-Baba Tutumlarına Göre Dağılımları	57
Tablo 4.1	63
İlişki İnançları Ölçeği'nin Alt Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Standart Hata, Min. ve Max. Değerleri	63
Tablo 4.2	64
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin Alt Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Standart Hata, Min. ve Max. Değerleri	64
Tablo 4.3	64
Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği'nin Alt Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Standart Hata, Min. ve Max. Değerleri.....	64
Tablo 4.4	65
İlişki İnançları, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanları Arasındaki İlişkileri Belirlemek İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Hesabı Sonuçları.....	65
Tablo 4.5	67
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Puanlarının İlişki İnançları Toplam Puanlarını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	67
Tablo 4.6	68
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanlarının ilişki İnançları Toplam Puanlarını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	68

Tablo 4.7	69
Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	69
Tablo 4.8	69
Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	69
Tablo 4.9	70
Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	70
Tablo 4.10	70
Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Toplam Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	70
Tablo 4.11	71
Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Toplam Puanlarının Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	71
Tablo 4.12	71
Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	71
Tablo 4.13	72
Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	72

Tablo 4.14	73
Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	73
Tablo 4.15	73
Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Büyüdüğü Aile Tipi Düzeylerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	73
Tablo 4.16	74
Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Toplam Puanlarının Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	74
Tablo 4.17	75
Psikolojik Danışmanların İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Algılanan Anne-Baba Tutumları Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	75
Tablo 4.18	76
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	76
Tablo 4.19	77
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	77
Tablo 4.20	78
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	78

Tablo 4.21	79
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	79
Tablo 4.22	81
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	81
Tablo 4.23	83
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	83
Tablo 4.24	85
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	85
Tablo 4.25	86
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Fiziksel İhmal Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	86
Tablo 4.26	87
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Büyüdüğü Aile Tipine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	87
Tablo 4.27	88
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Yetiştikleri Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	88

Tablo 4.28	90
Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Yetiştikleri Algılanan Anne-Baba Tutumları Değişkenin Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	90
Tablo 4.29	93
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	93
Tablo 4.30	94
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	94
Tablo 4.31	95
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	95
Tablo 4.32	96
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	96
Tablo 4.33	98
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	98
Tablo 4.34	99
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	99

Tablo 4.35	100
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	100
Tablo 4.36	101
Tablo 4.37	102
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Stratejiler Alt Boyutu Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	102
Tablo 4.38	103
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	103
Tablo 4.39	104
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	104
Tablo 4.40	105
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kabul Etmeme Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	105
Tablo 4.41	106
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Açıklık Alt Boyutu Baba Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	106
Tablo 4.42	107

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Büyüdüğü Aile Tipine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	107
Tablo 4.43	108
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Yetiştikleri Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	108
Tablo 4.44	110
Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Algılanan Anne-Baba Tutumları Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	110

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Travmatik Olayların Gruplandırılması.....7

Şekil 2: Olumsuz Çocukluk Deneyimlerinin Yaşam Boyu Etkileri Piramidi.....27

1. BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Yakın ilişkiler kurma; kişilerin yaşamlarının merkezinde yer alan, kişinin hayattan zevk almasında, kendini iyi ve güvende hissetmesinde etkili rol oynayan kaynaklardan bir tanesidir (Gizir, 2012). Romantik ilişki kavramı yakın ilişkiler kapsamında ele alınır ve kadın ile erkek arasında yaşanan güçlü istek, yakınlık hissi ve birbirine karşı bağlı olmayı içerir (Sternberg, 1986). Collins (2003)'e göre romantik ilişki; partnerlerin ikisinin de istekli olduğu ve karşılıklı olarak ilişkiyi onayladığı ilişki türüdür. Romantik ilişki inançları, kişilerin kendi beklentileri temelinde oluşan idealleri olarak tanımlanarak işlevsel ve işlevsel olmayan romantik ilişki inançları olarak ikiye ayrılır (Eidelson ve Epstein, 1982). Akılcı olmayan romantik inançların, ilişki doyumunun önemli yordayıcılarından olduğu görülmektedir (Metts ve Cupach, 1990; Sullivan ve Schwebel, 1995; Stackert ve Bursik, 2003; Saraç, Hamamcı ve Güçray, 2015).

.). Eğer bireyin ilişkiye dair oluşturduğu inançlar işlevsel değil ise ilişkilerde problemlerin yaşanmasına neden olur (Greenberg ve Johnson, 2014; akt., Utkan, 2016).

Çocuğun sağlıklı bir şekilde baş edemeyeceği ve onu savunmasızken yakalayan; ihmal ve istismar başta olmak üzere kaza, yakınların kaybı, doğal afetler gibi yaşam olaylarını da içeren, çocuğu ani ve yoğun bir stres altında bırakan ve tüm yaşamı boyunca birey üzerinde iz bırakabilen yaşantılara çocukluk çağı travmaları denir (Yılmaz, İşiten, Ertan ve Öner, 2003; Perry, 1999). Travmatik yaşam olayları bireylerin şemalarının bozulmasına; travmatik olay anında bedensel olarak tehlikeye girmeleri ise dünyanın güvenilir bir yer olduğuna dair inançlarının sarsılmasına neden olur (Horowitz, 1986). Bireylerin erken çocukluk döneminde karşı karşıya kaldığı travmatik deneyimler çeşitli olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Duygu düzenleme kavramı bireyin, duygusal olarak yoğunluk içeren ve zorlayıcı yaşam olaylarıyla karşılaştığında duygularını düzenleyebilme becerisini ifade eder. Duyguların, kişinin verdiği kararlarda, hafızada, bireyin çevresindeki kişilerle olan iletişimde farklı düzeylerde etkisi vardır (Werner ve Gross, 2010). Duygularımız sonucunda oluşan davranışları değiştirebilmek duygu düzenlemenin temel amacıdır (Gross, 2002).

Duygular düzenlenirken kişinin düşünce, davranış ve fizyolojisinde de doğal olarak değişimler görülür (Koole, 2010). Gross (2004)'a göre duygu düzenlemede başarılı olmak sağlıklı; duygu düzenlemekte güçlük çekmek ise sağlıklı bir durumdur. Psikopatolojik rahatsızlıkların pek çoğunda duygu düzenleme güçlüğü belirgin özelliklerden birisidir.

Bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarının, erken çocukluk döneminde maruz kaldıkları örseleyici yaşantıları ve duygu düzenleme becerileri bağlamında incelenmesi amaçlanmaktadır. Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı travmaları ve duygu düzenleme güçlüklerinin ilişki inançlarının şekillenmesinde nasıl bir rol oynayabileceğine dair bulgulara ulaşmanın psikolojik danışman adaylarının hem kişisel hem de mesleki hayatlarına dair farkındalık kazanmaları ve bu konuda çalışmaların yapılması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Psikolojik danışma sürecinde, danışman danışanı kurduğu etkileşimde danışanın problemleri yönetme konusunda desteklemeye, danışanın kendini fark etmesini ve kullanmadığı kaynaklarını kullanmasını sağlamaya çalışır (Egan, 2011). Bu sürecin sağlıklı ve etkili bir şekilde ilerletilebilmesi için psikolojik danışmanın da kendi duygu düzenleme becerilerini işlevsel olarak kullanabiliyor olabilmesi, geçmiş yaşantılarının bugünkü yaşamı üzerinde nasıl etkiler doğurmuş olabileceğine dair farkındalık sahibi olması gereklidir. Tüm bunlara ek olarak danışan ve danışman arasındaki etkileşimin güvenli ve sağlıklı bir biçimde kurulabilmesi adına psikolojik danışmanın kendi ilişki inançlarına ve bu ilişki inançlarının oluşumunda rol oynayan etmenlere dair farkındalık kazanmasının psikolojik danışmana ve dolayısıyla psikolojik danışma sürecine olumlu yönde etki edeceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu araştırma psikolojik danışman adaylarıyla gerçekleştirilmiştir.

1.2. Amaç

Bu araştırma kapsamında psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarının, çocukluk çağı ruhsal travmaları ve duygu düzenleme güçlüğü tarafından yordanıp yordanmadığı test edilmiştir. Bununla birlikte psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları, çocukluk çağı ruhsal travmaları ve duygu düzenleme güçlükleri cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, büyüdüğü aile tipi, yetiştiği

ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, algılanan anne-baba tutumu değişkenlerine göre ele alınmıştır.

1.2.1. Alt Problemler

Araştırmanın temel amacı psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı travmalarının ve duygu düzenleme güçlüklerinin ilişki inançları üzerindeki etkisinin belirlenmesidir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- 1) Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları, çocukluk çağı ruhsal travmaları ve duygu düzenleme güçlükleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2) Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlükleri ilişki inançlarını yordamakta mıdır?
- 3) Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı travmaları ilişki inançlarını yordamakta mıdır?
- 4) Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları, çocukluk çağı ruhsal travmaları ve duygu düzenleme güçlükleri demografik değişkenlerine göre (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, büyüdüğü aile tipi, yetiştiği ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, algılanan ebeveyn tutumu) anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.3. Önem

Çocuklukta sineye çekilen kötülükleri ve alınan darbeleri tüm kapsamıyla hissederek algılamak, kişiye yaratıcılığını ve canlılığını geri verir (Miller, 1996). Bireylerin çocukluk çağında karşılaştıkları ve günlük yaşam olaylarından farklı; ihmal, istismar, bir yakının kaybı, kaza, doğal afet gibi zedeleyici ve karşı konulamamış deneyimler bireyleri yaşamları boyunca etkileyen travmalardır.

Alanyazına bakıldığında çocukluk çağı travmalarının, bireyin gelecek yaşamı ile ilişkisine ve doğurabileceği sonuçlara dair çalışmalar mevcuttur. Bu araştırmada ise psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarının, duygu düzenleme becerisi ve çocukluk çağı travmaları bağlamında incelemesi ve bu konuya dair durumları hakkında fikir sahibi olunmasını amaçlanmaktadır. Psikolojik danışmanlık, temelinde

insanlarla iletişim halinde olmayı ve danışmanlarla belirli düzeyde bir ilişki kurmayı içeren bir meslektir. Bu açıdan bakıldığında danışman adaylarının, çocukluk çağı örselenmelerinin ilişki kurma becerilerini nasıl etkilediğini fark etmeleri önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra psikolojik danışmanların temel görevlerinden birisi de kişilerin zorlu yaşam olaylarıyla baş etmesine destek olmak ve bu yolda onlara eşlik etmektir. Bu nedenle psikolojik danışmanların, çocukluk döneminde karşılaştıkları zorlayıcı yaşantılar sonrasında duygu düzenleme durumlarının nasıl etkilendiğine ve ilişki inançlarının tüm bunların bağlamında nasıl şekillendiğine dair bir araştırma yapılmasının önemli olacağı düşünülmüştür.

Araştırma sonucunda; psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarının erken çocukluk döneminde karşı karşıya kaldıkları sarsıcı olay, durum ve duygu düzenleme becerileri ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğuna dair bulgular elde edilmesi amaçlanmaktadır. Elde edilen sonuçların ışığında, konuyla ilgili daha önceden yapılmış ya da yapılacak olan çalışmaların sentezlenmesiyle psikolojik danışman adaylarının farkındalık kazanmaları sağlanabilir ve bu konuda psikolojik danışman adaylarını destekleyici çalışmalar yapılabilir.

1.4. Sayıtlar (Varsayımlar)

Araştırma aşağıdaki sayıtlara göre yapılacaktır.

1. Katılımcı psikolojik danışman adayları ölçme araçlarına içten ve samimi cevap vermişlerdir.
2. Araştırmanın örnekleminin, evreni temsil edecek yeterlilikte olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların çocukluk çağı ruhsal travmaları araştırmada kullanılan Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin kapsadıklarıyla sınırlıdır.
2. Araştırma, katılımcı psikolojik danışman adaylarıyla sınırlıdır.
3. Araştırma, bünyesinde kullanılan ölçeklerin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Travmatik Yaşantı: DSM IV 'e göre; bireyin ölüm veya yaralanma gibi bedensel bütünlüğünü ciddi şekilde tehdit edici bir olaylara karşı karşıya kalmasına travmatik yaşantı adı verilir.

Çocukluk Çağı Ruhsal Travması: Kişinin erken dönem yaşantılarında ebeveynleri ya da ihtiyacını karşılayan kişiler tarafından ihmal ve istismara maruz kalması sonucu ortaya çıkan travma türüdür (Yılmaz ve diğ., 2003).

Duygu Düzenleme: Kişinin ruh halini, pozitif ve negatif duyguyu, zorlanmaları, stresli yaşam olaylarını kapsayan ve yoğun duygular içeren durumları düzenlemesidir (Koole, 2010).

Romantik İlişki: Partnerlerin ikisinin de istekli olduğu ve karşılıklı olarak ilişkiyi onayladığı ilişki türüdür (Collins, 2003).

2. BÖLÜM: ALANYAZIN

2.1. Travma

2.1.1. Tanım ve Kapsamı

Travma kelimesi Yunanca kökenli olup derinin zarar görmesine sebep olan tüm yaralanmaları kapsar (Baysak, 2010). Travma ifadesi 20. yy'ın ilk yarısına kadar genellikle fiziksel yaralanmaları anlatmak amacıyla kullanılmıştır (Jones & Wessely, 2007). Tıpta travma kavramı, fiziksel açıdan bir doku veya organın yapısını, biçimini bozan ve dıştan mekanik bir tepki sonucu oluşan yerel yara ya da örselenmeye karşılık gelirken; psikolojik yönden ise ruhsal sarsıntıyı ifade eder (Türk Dil Kurumu, 2019).

Travma kavramı seneler içerisinde pek çok kez ele alınarak değiştirilmiş ve geliştirilmiştir. DSM-I' de travma, savaş döneminin etkisi altında tanımlanmış ve özellikle savaş ve sivil felaketine odaklanılmıştır. DSM II 'de ise savaşın üzerinden uzun bir süre geçmiş olması ve Vietnam savaşının kişiler üzerindeki etkilerinin henüz ortaya çıkmaması nedeniyle ruhsal travma kategorisine ihtiyaç duyulmamıştır. Travma ve travma sonrası stres bozukluğu belirtilerine ilk defa DSM III 'te yer verilerek travmanın tanımına ek olarak hangi olayların travmaya sebep olacağı da açıkça belirtilmiştir. DSM

IV' te travma olgusuna dair açıklamalar daha da geliştirilmiş ve ikincil travmatizasyon kavramı kabul edilerek tanımlaması yapılmıştır. Son olarak DSM V' te detaylı olarak travmaya uğrama yolları, cinsel şiddet, mesleki maruziyet konularında değişiklik ve vurgulara yer verilmesi planlanmıştır (Çolak, Kokurcan ve Hüseyin, 2010).

DSM- IV 'e göre kişinin çaresizlik, kaygı ve korku gibi duygular yaşamasına sebep olan gerçek bir ölüm ya da ölüm tehditi içeren; bireyin kendisinin veya bir başkasının fiziksel ve ruhsal bütünlüğü zedeleyici olaylarla karşı karşıya gelmesi travmatik yaşantı olarak ifade edilir. Bireyin hayatında önem verdiği bir şeyin ya da kişinin kaybı, doğal afetler ya da beklenmedik kazalar travmatik yaşam olayları olarak nitelendirilebilir.

Travmatik olayla karşı karşıya kalan birey, engelleyemediği bir güç tarafından savunmasız bırakılır. Günlük yaşam olaylarında devreye soktuğu savunma mekanizmalarını kullanamaz duruma gelen kişi, yoğun bir çaresizlik ve dehşet duygusuna kapılır (Türksoy, 2013). Travmatik yaşam olayları, bireyin dünyayla kurmuş olduğu ilişkide mağdurun kendilik iç şemasında özümseyemediği olaylardır. Bu tür yaşantılar kurbanın, yaşamakta olduğu dünyanın güvenilir bir yer olduğu inancının zedelenmesine sebep olur (Horowitz, 1986).

2.1.2. Travmatik Olayların Türleri

Travmatik olaylar pek çok araştırmacı tarafından farklı şekillerde ele alınarak gruplandırılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı sınıflandırmada travmatik olaylar yaşamın doğalında gelişenler ve insanlardan dolayı oluşanlar olmak üzere iki gruba ayrılmıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 1992).

Eroğlu (2004) travmayı üç ana gruba ayırmıştır. Buna göre ilk grupta aniden ortaya çıkan, belirli bir süre devam eden ölüm, doğal afet ve kaza gibi olaylar; ikinci grupta savaş, cinsel taciz, şiddet, tutsaklık, eziyet görme gibi tahmin edilebilir, tekrarlayan ve sürekliliği olan tehlikeler ve üçüncü grupta ise her iki durumun da bir arada görüldüğü olaylar yer almaktadır.

Ferry ve diğerleri (2014) travmatik olayları geniş bir kapsamda inceleyerek detaylı bir gruplandırma yapmıştır:

Şekil 1: Travmatik Olayların Gruplandırılması

Savaş Vak'aları: Çatışma deneyimi, bir savaş ya da terör ortamında bulunmak, mültecilik, savaş alanında yardım çalışanı olmak, işkence görmek, bilinçli bir şekilde birini yaralamak, eziyet etmek ya da öldürmek.

Fiziksel Şiddet: Kişinin ona bakım verenler tarafından fiziksel istismarı, kişinin romantik ilişkilerde şiddete maruz kalması, kişinin herhangi birisi tarafından fiziksel şiddete uğraması, silahlı saldırıya uğramak, kaçırılmak.

Cinsel Şiddet: Tecavüz, cinsel saldırıya uğramak.

Kaza: Trafik kazaları, ölümcül kazalar, afetler, insanların sebep olduğu felaketler, ölüm riski olan hastalıklar.

Ölüm: Sevilen bir kişinin ani kaybı.

İlişkiyle İlgili Olaylar: Kişinin ciddi hastalığı olan bir çocuğu olması, sevilen bir kişinin travmatik olay deneyimi, ölüm, yaralanma veya kaza olaylarına şahit olmak, ölü ya da ağır yaralanmış bir beden görmek, birinin ölümüne ya da ciddi şekilde yaralanmasına sebep olmak.

Diğer Travmatik Olaylar

2.1.3. Travmatik Olaylara Verilen Genel Tepkiler

Bireyin hayatı boyunca karşılaştığı pek çok yaşantıya ya da yeni deneyimlere uyum sağlaması için fırsatı vardır. Ancak öngörülemez ve planlanamaz olan travmatik yaşam olayları karşısında birey kendini hazırlama şansına sahip olmadığı için travma sonrasındaki süreçte zihinsel, duygusal ve bedensel olarak çeşitli tepkilerde bulunur (Herman, 2007).

Ursano, Fullerton ve Norwood (1999) travma sonrasında ortaya çıkan tepkileri dört döneme ayırarak ele almıştır. İlk dönem travmanın ilk yaşandığı zamanın hemen sonrasındır. Bu dönemde kişi güçlü korku ve inkar duyguları içerisindedir. İkinci dönemde ise birey yeniden yapılanma içeren bir uyum süreci içerisine girer. İnkâr, öfke, içe kapanıklık, ilgisizlik gibi belirtiler kendini gösterebilir. Üçüncü dönemde bireylerde hayal kırıklığı ve bireysel sorunlar baş gösterir. Dördüncü dönemde ise artık birey şikayetlerinden yavaş yavaş sıyrılarak yeniden hayatını düzene koymaya ve olayları anlamlandırmaya başlar.

Öztürk ve Uluşahin (2008); travma sonrasında oluşan tepkileri fiziksel, zihinsel, duygusal, davranışsal ve algısal çarpıtmalar olarak gruplandırmıştır. Bu gruplandırmaya göre birey yorgun ve bitkin hissetme, iştah ve uyku sorunları yaşama, somatik bozukluklar gösterme, hızlı kalp atışı ya da yüksek düzeyde uyarılma gibi fiziksel belirtiler; şok, inkar, odaklanamama, negatif düşüncelere kapılma, seçim yapmakta güçlük yaşama gibi zihinsel belirtiler; kaygı ve korku hissetme, olayın tekrarlanacağına dair endişeye kapılma, öfke, suçluluk, çaresizlik ve değersiz hissetme gibi duygusal belirtiler; sosyal ilişkilerin bozulması, içine kapanma, maddeye yönelme ve saldırganlık gibi davranışsal belirtiler; yaşanan olayı eksik ya da yanlış hatırlama, zaman ve mekan algılarında bozukluk, rahatsız edici, çarpık sesler duyma ve görüntüler görme gibi algısal belirtiler gösterebilir.

Bireyler travma yaşantısından sonrası hissizlik, kendini tüm duygulardan kopmuş hissetme, travmatik olayı rüyalarında görerek ya da anımsayarak tekrar tekrar deneyimleme, travma sırasındaki bedensel duyumlarla ilişkili yüksek uyarılma semptomları gösterme gibi tepkiler verebilirler. Travma sırasındaki ve travma sonrasındaki davranışlarının tamamı ya da bir bölümünden ötürü suçluluk duyabilirler (Herman, 2007).

DSM V'te travma sonrası stres bozukluğu şöyle tanımlanmaktadır:

- A. Aşağıdaki sebeplerden bir ya da birden fazlası nedeniyle göz korkutucu ya da gerçek şekilde ağır yaralanmaya, cinsel saldırıya ya da ölüme şahit olma.
1. Örseleyici yaşantıya doğrudan maruz kalma.
 2. Diğer insanların başlarına gelen örseleyici olaylara doğrudan şahit olma.
 3. Aileden ya da yakın çevreden olan kişilerin başına gelen örseleyici olayları öğrenme.
 4. Örseleyici yaşam olaylarının olumsuz duygu yaratan ayrıntılarıyla yinelenen ve yoğun şekilde karşı karşıya kalma.
- B. Örseleyici yaşam olaylarından sonra görülmeye başlayan ve bu yaşantılara ilişkin istemsiz şekilde gösterilen aşağıdaki semptomlardan bir ya da birden fazlasının varlığı.
1. Yineleyici ve istem dışı meydana gelen örseleyici yaşantıların anılarını hatırlama.
 2. Duygulanımı ya da içeriği örseleyici yaşantılarla ilintili olan rüyalar görme.
 3. Dissosiyasyon tepkileri.
 4. Örseleyici yaşam olaylarını sembolize eden ya da anımsatan iç ve dış uyaranlar karşısında şiddetli ya da uzun süre devam eden ruhsal bunalma yaşama.
 5. Örseleyici yaşam olaylarını sembolize eden ya da anımsatan iç ve dış uyaranlar karşısında fizyolojik tepkiler verme.
- C. Örseleyici yaşam olaylarından sonra oluşmaya başlayan ve örseleyici yaşam olaylarına dair uyaranlardan devamlı bir şekilde kaçınma.
- D. Aşağıdaki durumlardan bir ya da birden fazlasının olmasıyla tanımlı; örseleyici yaşantıların meydana gelmesinden sonra başlayan ya da kötüye giden örseleyici yaşantılara dair duygu durumu ve bilişlerde olumsuz farklılıkların olması.
1. Örseleyici yaşantıların bir kısmını hatırlayamama.

2. Kişinin kendisiyle, diğer insanlarla ve dünyayla ilgili aşırı ve sürekli negatif beklenti ve inanışlara sahip olması.
3. Kişinin kendisi ya da diğer insanlarla ilgili örseleyici yaşantıların neden ve sonuçlarına ilişkin suçluluk duygusu yaşamasına sebep olan bozuk bilişler.
4. Devamlılık gösteren negatif duygusal durum.
5. Etkinliklere karşı ilgisizlik.
6. Diğer insanlardan uzaklaşma, yabancılaşma duyguları.
7. Devamlı şekilde olumlu duygu yaşayamama.

E. Aşağıdakilerden iki veya daha fazlasının görülmesiyle tanımlı, örseleyici yaşantıların meydana gelmesiyle başlayan ya da kötüye giden, örseleyici yaşam olaylarına ilişkin tepki verme ve uyarılma şekillerinde belirgin değişiklikler oluşması.

1. Nesnelere ya da insanlara yönelik saldırgan sözel ya da sözel olmayan dışa vurumlar, öfke patlamaları.
2. Dürtüsel davranma ve riskli davranışlarda bulunma.
3. Sürekli tetikte olma.
4. Aşırı düzeyde irkilme tepkileri verme.
5. Odaklanma zorlukları.
6. Uyku problemleri.

F. B, C, D, E tanı ölçütlerinin altı aydan uzun bir sürede devam etmesi.

G. Bozukluğun klinik olarak bir sorun olarak değerlendirilmesi ve kişisel, toplumsal ve iş hayatında işlevsizliklere yol açması.

H. Bu bozukluğun başka sağlık durumları ya da fizyoloji ile açıklanamaması.

2.1.4. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları

Çocukluk çağı ruhsal travması kişinin erken dönem yaşantılarında ebeveynleri ya da ihtiyacını karşılayan kişiler tarafından ihmal ve istismara maruz kalması sonucu ortaya

çıkan, en güvendiği kişiler tarafından gerçekleştirilmesi ve yinelenebilir olması bakımından iyileşmesi en güç olan travma türüdür (Yılmaz ve ark., 2003).

Yeni doğanların, bebeklerin ve okul öncesi çocukların karşı karşıya kaldıkları kötü olaylardan etkilenmeyeceklerine çünkü bu olayları anlayamayacak ya da hatırlayamayacak kadar küçük olduklarına dair inanışlar vardır. Ancak anne karnındaki bebeklerin, yeni doğanların ve çok küçük çocukların kas, sinir ve algılama sistemlerinin yeterince gelişmemiş olması nedeniyle travma ve stres riskine en yakın grup oldukları öğrenilmiştir (Herman, 2007).

Doğal afetler, kazalar, yüksek riskli hastalıklar, ihmal ve istismar, ebeveynlerin kaybı gibi aşırı stres içeren yaşam olayları çocukların yoğun korku duymalarına ve tepki vermelerine neden olan çocukluk çağı travmalarıdır (Perry, 1999).

Yetişkinlerin yaşamında tekrarlayan travmalar kişiliğin önceden oluşmuş olan yapısını zedelerken; çocuklukta tekrar eden travmalar kişiliğin şeklini biçimlendirir ve çarpıtır. Çocukluk çağı travmasına maruz kalan çocuklar kaderlerine terk edilmiş hissederek bu yalnızlık ve çaresizlik duygusuyla baş başa kalırlar (Herman, 2007).

Kişilerin savunmasız ve baş etme güçleri sınırlıyken karşı karşıya kaldıkları travmalar katlanılması en zor travmalardır (Şar, 1997). Çocuk beklemediği bir anda onu adeta bir şimşek gibi çarpan, neye uğradığını şaşırta ve beyniyle zihni arasındaki bağı koparan bir yaşantı karşısında travma geçirir. Savunma mekanizmalarının hepsi yıkılan çocuk kendini son derece çaresiz hisseder (Herman, 2007).

Çocukluk çağı travmaları, kişilerin çocukluk döneminde deneyimlemiş oldukları pek çok yaşantıyı kapsayan geniş bir yelpaze olduğundan bu çalışmada çocukluk çağı travmaları ihmal ve istismar kapsamında incelenmiştir.

2.1.4.1. İhmal ve İstismar

Çocuk ihmal ve istismarının bir sorun olarak ele alınması bir asırlık bir tarihe sahip olmasına rağmen bu problemin insanlık tarihinin başlangıcından beri var olduğu söylenebilir (Polat, 2007). Ancak göz ardı edilmiş ya da henüz tanımlanmamış olması nedeniyle ihmal ve istismara karşılık gelen durumlar belirli bir dönem boyunca yok sayılmıştır. Tardieu, 1860 yılında istismar ile ilgili olarak ilk tıbbi tanımlamayı yapmıştır. C. Henry Kempe 1962 yılında "Örselenmiş Çocuk Sendromu" isimli makalesiyle

çocukların maruz kaldığı bu olumsuz yaşantılar üzerine dikkat çekmiştir ve ilk kez "hırpalanmış çocuk (battered child)" ifadesini kullanmıştır. Süreç içerisinde bu ifade "çocuk istismarı (child abuse)" şeklinde değişmiştir (Kara ve ark., 2004).

Dünya Sağlık Örgütü (2014) tarafından 0-18 yaş arasındaki çocuğun yaşamını ve hayatta kalmasını, ruhsal ve bedensel sağlığını, çevresine karşı güven duygusunu zedeleyen fiziksel, duygusal ve cinsel eylemlerin tümü çocuk ihmal ve istismarı olarak ifade edilmiştir.

Çocuğa ebeveynleri ya da ona bakım veren kişi tarafından gösterilen; çocuğun gelişimini olumsuz biçimde etkileyen davranışların hepsi ihmal ve istismar olarak nitelendirilir. Bu davranışların sonucunda çocuk fiziksel, ruhsal, cinsel ve sosyal yönlerden zarar görür (Taner ve Gökler, 2004).

Polat (2017) çocuk ihmal ve istismarının temelindeki ilişkileri şöyle açıklamıştır:

1. Çocukta meydana gelen zarar.
2. Bakım veren kişinin davranışları, oluşan zarara katlanmak ya da bizzat zarar verme girişiminde bulunmak.
3. Toplumsal açıdan tanımlanmış suçluluk ya da sorumluluklar.

Finkelhorn (1994) bir davranışın tüm uluslarda istismar olarak kabul edilmesi için var olması gereken 6 faktörü tanımlamıştır:

- Davranışın kasıtlı olarak yapılmış olması.
- Davranışın meydana geldiği ortamda kabul edilmiş ve onaylanmış olması.
- Davranışın istismar olduğuyla ilgili uluslararası uzlaşma sağlanması.
- Devlet eliyle meydana gelmiş, bireysel, dini ya da ekonomik eylemlerin de istismar olarak kabul edilmesi.
- Toplumun tümüne değil yalnızca çocuklara yönelik bir zarar oluşturması.
- Bir birey olarak toplumda var olan çocuğa karşı yapılmış olması.

Alanyazına bakıldığında ihmal ve istismar kavramlarının ayrı ayrı ele alınarak farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. En genel tanımıyla çocuk istismarı, çocuğun ebeveynleri ya da ona bakmaktan sorumlu olan kişiler tarafından duygusal, fiziksel ve cinsel olarak zarara uğratılması olarak ifade edilebilir. Çocuk ihmali ise yine çocuğa bakım vermekle yükümlü kişilerin çocuğun eğitim, sağlık, beslenme, barınma ve bunların

yanı sıra sevgi, ilgi, ait hissetme gibi duygusal ihtiyaçlarının asgari düzeyde karşılanmaması olarak ifade edilmektedir (McCoy ve Keen, 2014).

Polat (2017) yapılan araştırmalar sonucunda istismar davranışını en çok gösterenlerin anne ve babalar olduğu bulgusundan yola çıkarak istismar davranışının oluşmasının sebeplerini açıklama amacıyla; aile dinamikleri ve ebeveynlerin sosyal yapıları gibi etmenleri inceleyerek çocuk ihmal ve istismarının ortaya çıkmasına neden olan faktörleri farklı açılardan ele alan teorileri açıklamıştır:

- **Psikiyatrik Model:**

Bu model ebeveynlerin bireysel patolojileri ve ebeveyn ilişkileri üzerinde durarak istismarı açıklamaya çalışır. Çocuklarına karşı istismar davranışı gösteren ebeveynlerin zeka seviyeleri üzerine yapılan araştırmalar sonucunda bir kısmının normal zeka seviyesinin altında olduğu görülse de çoğunluğunun normal zeka seviyesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Ancak bu ebeveynlerden birinin ya da ikisinin birden olgunlaşmamış olma, yetersizlik duyguları içerisinde olma, ebeveyn rollerini yerine getirme konusunda başarısız olma, saldırganlık, kişisel ve sosyal hayatta başarısızlıklar, düzensiz ve sürekliliği olmayan bir yaşam sürme gibi kişilik özelliklerine sahip oldukları gözlemlenmiştir. İstismar davranışı gösteren babalarda çoğunlukla psikopatik davranış tiplerine rastlanmıştır. İstismarcı ebeveynlerin öz saygılarının düşük olması, güven duygusundan yoksun olmaları, empati kurmakta yetersiz olmaları da gözlemlenen özelliklerdendir. Bir grup istismarcı ebeveynde ise depresif tepkiler ve obsesif-kompulsif davranışların yoğun olduğu gözlemlenmiştir.

Çocuklarını istismar eden bireylerin neredeyse hepsinin çocukluk çağlarında ebeveynleri tarafından istismara uğradığı ya da kardeşlerinden birinin istismara uğradığına tanık oldukları tespit edilmiştir. Bu dönemde istismar davranışıyla tanışan bireylerin, yetişkinlik dönemlerinde ebeveynlerinden model aldıkları davranışları uyguladıkları görülmektedir. Pek çok istismar vakasında, ebeveynlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin zayıf olduğu, ailelerin parçalanmış aileler olduğu gözlemlenmiştir.

- **Sosyolojik Model:**

Bu model istismarı kültürel etmenler, değerler, toplumsal sınıflar açısından ele alarak açıklamaya çalışır. Bu modele göre kültürlerde meydana gelen ve kitle iletişim araçlarınınca ya da insanlar tarafından meşru görülen şiddet davranışları, aile içinde yaşanan şiddetin de dozunu arttırmaktadır. Buna ek olarak sosyo-ekonomik açıdan refah içerisinde olmayan bireylerin stres ya da engellemeler nedeniyle daha çok şiddete başvurduğu gözlemlenmektedir. Öte yandan ailenin içinde kaygı durumu yaratan çeşitli özel durumların varlığı da çocukların istismara maruz kalma ihtimalini arttırmaktadır.

- **Sosyal-Durumsal Model:**

Bu modele göre çocuğun ilerleyen yaşlarda istismara yönelik eğilimini belirleyen gelişim gösterdiği ortamdır. Eğer çocuk büyüdüğü ortamda yoğun olarak fiziksel cezalara maruz kaldıysa ilerleyen dönemlerde model almış olduğu saldırgan davranışları kendi yaşamına ve ilişkilerine yansıtacaktır.

2.1.4.1.1. Yaygınlık ve Sıklık

Çocuk ihmal ve istismarı hem Türkiye’de hem de dünyada oldukça yaygın bir şekilde görülmektedir.

Türkiye’de 7-18 yaş aralığında bulunan çocuklarla yapılmış olan aile içi şiddet hakkındaki araştırma sonucunda çocuklardan %43’ünün fiziksel istismara, %51’inin duygusal istismara, %3’ünün ise cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir. Yine bu araştırmadan elde edilen nitel sonuçlara göre tüm çocuklar yaş, cinsiyet ya da bölge fark etmeksizin sırayla ev, okul ve sokak olmak üzere istismara uğradıklarını ifade etmişlerdir. 7-14 yaş aralığındaki kızların daha çok ebeveynleri, öğretmenleri ve arkadaş çevreleri tarafından fiziksel istismara uğradığı; 15-18 yaş dilimi arasındaki çocuklarda ise kızların erkeklere göre daha az fiziksel istismar bildirdiği görülmüştür. 15-18 yaş arasındaki erkek çocuklar fiziksel istismarı en çok ebeveynleri ve tanımadıkları kişilerden gördüklerini ifade etmişlerdir. İhmal davranışının ise en çok anne-babalar ya da öğretmenler tarafından çocuklara sevgi ve ilgi göstermeyerek ya da ihtiyaçlarını karşılamayarak gösterildiği ifade edilmiştir (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, 2010).

2010 yılında T.C Başbakanlık ve Sosyal Hizmetler Kurumu ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun işbirliği yaparak gerçekleştirdiği araştırmada çocuklardan cinsel istismara maruz kalanların oranı %3, fiziksel istismara maruz kalanların oranı %45 ve ihmale maruz kalanların oranı %25 olarak belirlenmiştir.

Amerika Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bölümü (2017), çocuk ve bebeklerde ölüm oranlarının önde gelen nedenlerinden birisi olarak fiziksel istismarı işaret etmiştir. Fiziksel istismar nedeniyle hayatını kaybeden çocuk sayısı 2011 yılında tahminen 1.580 olarak ifade edilirken 2017 senesine gelindiğinde 1.670 sayısına ulaşılmıştır. Bu rakam çocukların ölümünde %5.7 civarında bir artış olduğunu göstermektedir.

Oral ve ark. (2001), ruh sağlığı alanında çocuklarla çalışılırken karşılaşılan vakaların %52'sinin duygusal istismar %36'sının fiziksel istismar vakası olduğunu ifade etmiştir.

Örsel, Karadağ, Kahiloğullari, ve Aktaş (2011), yapmış oldukları bir araştırmada 183 katılımcıdan 117 'sinin (%65,7) cinsel, fiziksel ya da duygusal istismardan en az bir tanesine; 11'inin (%6,1) ise duygusal, cinsel ve fiziksel istismar türlerinin hepsine birden uğradığını tespit etmiştir.

Sofuoğlu ve ark. (2014), olumsuz çocukluk deneyimlerini inceledikleri çalışmalarında katılımcıların %78,6'sının birden fazla olumsuz çocukluk yaşantısı deneyimlediği; %58,1'inin olumsuz bir yaşantı deneyimlediği ve %42,4'ünün ihmale maruz kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Aksel ve Yılmaz'ın (2008) toplumumuzdaki ihmal ve istismar ile ilgili araştırmaları sentezlediği çalışmasında cinsel istismar oranı %20 bulunurken fiziksel istismar oranı %15-%75 aralığında bulunmuştur.

Belsky (1980), Amerika'da sağlıklı çocukların olduğu polikliniklerde yapılan araştırmalar sonucunda azımsanamayacak sayıda ebeveynin disiplin sağlamak amacıyla fiziksel şiddete başvurduğu sonucuna ulaşmıştır. Bebeklerin 1/4'inin 6 aylık olmadan, 1/3'inin 1 yaşından önce fiziksel şiddete maruz bırakıldığı tespit edilmiştir.

Dubanowski ve Synder (1980), Hawaii'de gerçekleştirmiş oldukları çalışma sonucunda fiziksel olarak ceza vermenin kültürel olarak kabul gördüğü ve istismarın alt yapısını oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Yapılan kültürler arası araştırmaların çoğunda fiziksel

cezaların pek çok toplumda çocuk eğitiminde kullanılan bir yöntem olarak kabul edildiği sonuçlarının ortaya çıktığını ifade etmişlerdir.

2.1.4.1.2. Risk Faktörleri

Çocukluk çağı travmaları altında ele alınan ihmal ve istismarın gerçekleşmesine sebep olan risk faktörleri yurt içi ve yurt dışında yapılan çeşitli araştırmalarda incelenmiştir.

Yaş, cinsiyet, din, dil ve ırk ayrımı olmaksızın tüm çocukların ihmal ve istismara uğrama ihtimali mevcuttur. Ancak ebeveyn, çocuk veya ailelerin bazı özelliklerinden dolayı ihmal ve istismar riski yükselebilmektedir (Horton ve Cruise 2001).

Brown, Cohen, Johnson ve Salzinger (1998) tarafından ihmal ve istismara uğramış 17 çocukla yapılan boylamsal araştırma sonucunda; araştırmaya katılan çocuklarının ailelerin %37'sinin parçalanmış aile olduğu, %36'sının ekonomik olarak düşük seviyede olduğu ve çocuklarının annelerinin %68,5'inin ve babalarının % 78.7'sinin ilkökul mezunu olduğu saptanmıştır. Bundan yola çıkılarak aile tipinin parçalanmış aile olması, ekonomik düzeyin düşük olması ve ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması risk etmenleri olarak belirlenmiştir. Oral ve ark. (2001)'de 50 çocuk istismarı vakasını araştırdıkları çalışmalarında çocukların ailelerinden %42'sinin parçalanmış aile olduğunu; % 52'sinin düşük ekonomik düzeye sahip olduğu ve ebeveynlerin %60'ının eğitim düzeyinin düşük olduğunu ifade etmiştir.

Bakım veren kişinin ruh sağlığının bozuk olması, madde bağımlısı olması, çevreden gelen sosyal desteğin yetersiz olması, kişinin çocukluk çağında ihmal ya da istismara uğramış olması risk etmenleri olarak ifade edilmektedir (Tıraşçı ve Gören, 2007).

Polat (2001)'e göre ailenin yaşadığı ekonomik problemler, parçalanmış aileler, çocuk ve aile üyeleri arasında sağlıklı iletişimin kurulamaması, aile içinde çatışmaların çok sık yaşanması, aile üyelerinin madde bağımlılığı olması, anne ve babaların problem çözme becerilerinin zayıf olması, toplumsal yapıdaki değişimler, toplumun sahip olduğu düşünce yapısı ve değerler çocukluk çağı travmalarına sebep olabilecek etmenler arasında yer alır.

Çocuk ihmal ve istismarında; ebeveynlerin eğitim seviyelerinin ya da zeka düzeylerinin düşük olması, aile üyelerinin bireysel özellikleri, sosyal hizmetlerin ve tıbbi kurumların

ihtiyaçları karşılayamaması, kanunların yeterli olmayışı ve gerektiği şekilde uygulanmaması gibi durumlar da risk faktörü olarak ifade edilmiştir (Zeytinoglu, 1999).

Horton ve Cruise (2001) tarafından risk faktörleri aile, ebeveyn ve ocuk olarak gruplandırılmıştır ve tüm faktörleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu gruplandırmaya göre aile, ebeveyn ve çocukların kötü muamele riskini arttıran özellikler şöyle ifade edilmiştir:

- Aile Faktörü: Sosyo-ekonomik seviyenin düşük olması, sosyal izolasyon, üyeler arasındaki iletişimin ve bağın yeterli olmaması, ebeveynlerden birinin eksik olması ya da geniş bir aile olması, aile üyelerinin birbirine yüksek düzeyde psikolojik ya da sözel şiddet göstermesi.
- Ebeveyn Faktörü: Benlik saygılarının düşük olması, kendilerini yetersiz hissetmeleri, depresyon veya kaygı durumuna sahip olmaları, eğitim düzeylerinin düşük olması, anne-baba olmayla ilgili sorun yaşamaları, öfke kontrol sorunları, madde bağımlılığı, dıştan denetimli olma, bir önceki kuşaklardan aktarılmış olan istismar davranışları.
- ocuk Faktörü: Çocuğun fiziksel ya da zihinsel açıdan yetersiz oluşu, yaşının küçük oluşu, zorlu davranışlar gösteren bir mizaca sahip oluşu.

2.1.4.1.3. ocuk İhmal ve İstismarının Türleri

ocuk istismarı temelde (1) fiziksel istismar, (2) cinsel istismar, (3) duygusal istismar, (4) ihmal olmak üzere 4 şekilde gözlemlenmektedir (Polat, 2007).

Bu bölümde fiziksel, duygusal, cinsel olmak üzere ocuk istismarı ve ocuk ihmal kavramlarının tanımları, risk etmenleri ve sonuçları ele alınacaktır.

2.1.4.1.3.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, çocuğa ebeveynleri ya da ondan sorumlu olan kişilerce bilinçli bir şekilde uygulanan ve sonucunda çocuğun hem bedensel hem de ruhsal olarak zarar gördüğu davranışlardır (Dağlı & İnancı, 2010).

0-18 yaş aralığındaki çocuğu darbelemek, ısırarak, zehirlemek, yakmak, sarsmak gibi onu fiziksel olarak zedelemek çocuğa yapılan fiziksel istismardır (Kaplan, 1996).

Fiziksel istismar fark edilmesi en kolay olan ve en çok görülen istismar türüdür. Bedeninde bir yaralanma olan çocuklarla karşılaşıldığında fiziksel istismar ihtimali her zaman için akılda tutulmalıdır (Taner & Gökler, 2004). Fiziksel istismara maruz kalan çocukların bedenlerinde aldığı darbelerden kaynaklı morluklar ve yaralar, kırıklar, ısırmadan dolayı oluşmuş izler, çeşitli bölgelerde oluşmuş doku bozuklukları, yanık izleri gözlemlenebilir (Koç, Halıcıoğlu ve Akşit 2014). Fiziksel istismar sonucunda oluşan lezyonlar genel olarak yumuşak dokuda oluşan lezyonlar, kırıklar, haşlanma ve yanıklar, iç organda meydana gelen yaralanmalar ve kafa travmaları olarak sınıflandırılabilir (Hobbs, Hanks, ve Wynne, 1999).

Fiziksel istismar, sallanmış bebek sendromu ve polle sendromu olarak bilinen şekillerde de ortaya çıkabilir. Fiziksel istismarın en ağır türlerinden biri olan sallanmış bebek sendromunda özellikle çocukların iki yaşına kadarki dönemlerinde, öfkelenen ebeveynleri tarafından sert bir şekilde sallanması söz konusudur. Bu sendrom sonucunda bebeklerin beyinlerinin kafa taslarının içinde gidip gelmesi nedeniyle çeşitli komplikasyonlar oluşarak beyin kanamaları ve çeşitli zedelenmeler olabilir. Bir diğer fiziksel istismar türü ise polle sendromu olarak adlandırılır. Polle sendromunda ebeveynler, gerçekte sağlık bakımından gayet iyi durumda olan çocuklarıyla ilgili çeşitli hastalıklar ortaya çıkararak çocukları gereksiz bir tedavi sürecine sokarlar ve bu süreçte çocuklar zarar görür. Ancak burada diğer istismar türlerinden daha farklı olarak ilk amaç çocuğa zarar vermek değil, ebeveynlerin bu durumdan sağladıkları kazançlardır (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004).

Fiziksel istismarı tanımlama sürecinde görülmesi beklenen olgular şu şekildedir:

- Çocuğun son derece hassas ya da duyarsız olması.
- Ağrı verici uyaranlara tepkisiz kalması.
- Belirtilen zamandan daha önceye ait lezyonların izleri.
- Farklı çeşitlerde kesik ya da yanık lezyonlarının bir arada bulunması.
- Bir tek şeyden kaynaklanmış pek çok lezyonun bulunması. (Vücutta birçok sigara yanığı bulunması gibi).
- Sargı ya da flaster gibi farklı yöntemlerle gizlenmeye çalışılmış yaraların bulunması.

- Dudak, dil ve frenulum gibi beklenmeyen bölgelerde lezyonların olması (Polat, 2017).

Ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olması, fazla sayıda çocuk olması, aile üyelerinden bir ya da birkaçının ruhsal bozukluğa ya da madde bağımlılığına sahip olması, ebeveynlerin erken yaşlarda istismara uğramış olması fiziksel istismarı arttıran faktörler olarak nitelendirilebilir (Şişman ve ark., 2015).

Fiziksel istismara uğrayan çocukların sosyal gelişimlerinde de bir takım değişiklikler gözlenir. İlişki kurmada güçlük yaşama ve kurduğu ilişkilerde öfkeli olma ve duygusal olarak bağlanamama gibi sorunlar yaşayabilirler (Kaplan, 1996).

Fiziksel istismar toplumumuzda sıradan bir disiplin yöntemi olarak sıklıkla kullanılabilir. Fiziksel istismara uğrayan çocukların kaygı, korku duygularına kapıldığı, içe kapanma davranışı gösterdikleri ve buna ek olarak benlik algılarının zarar gördüğü ifade edilmektedir (Bakış ve Çam, 2010).

Erken yaşlarda fiziksel istismara uğramış olan yetişkinlerin çocukluklarında ve ergenliklerinde şahit oldukları şiddet olaylarını normalleştirerek ileriki yaşamlarında eşlerine, çocuklarına ya da çevrelerindeki diğer insanlara karşı daha sıklıkla kullanabildikleri görülmektedir (Oral ve ark., 2001).

2.1.4.1.3.2. Cinsel İstismar

Cinsel istismara dair yapılan ilk tanımlamalardan bir tanesi Kempe (1978) tarafından; gelişimini henüz tamamlamamış ve cinsel açıdan bilinçli kararlar verme olgunluğuna erişmemiş çocuk ve ergenlerin, erişkin kişiler tarafından cinsel haz ve doyum amacıyla kullanılması olarak yapılmıştır (Polat, 1997).

Cinsel açıdan gelişimini tamamlamamış çocuğun bir yetişkin tarafından, haz ve doyum amacıyla zorla, kandırılarak ya da tehdit edilerek kullanılması cinsel istismardır (İşeri, 2009; Faller, 1993).

Faller (1988), cinsel istismarı temas içermeyen, cinsel sömürü, genital seks, interfemoral ilişki, cinsel sömürü, seksüel penetrasyon diğer istismar çeşitlerini barındıran cinsel istismar olmak üzere 7 grupta incelemiştir:

- 1) Temas İçermeyen Cinsel İstismar Türleri:
 - Seksi Konuşma: İstismarcının çocukla cinsel özellikler ve onla gerçekleştirmeyi arzuladığı cinsel eylem hakkında konuştuğu ya da cinsel yorumlar ve önerilerde bulunduğu istismar türüdür.
 - Teşhir: Vajina, anüs, penis, göğüs gibi bölgelerin istismarcı kişi tarafından çocuğa gösterilmesi ya da çocuğun yanında mastürbasyon yapmasıdır.
 - Röntgencilik (Voyerizm): Gizli ya da açık şekillerde soyunurken ya da cinsel doyum veren eylemlerde bulunurken mağdurun izlenmesidir.
- 2) Cinsel Dokunma: Kişinin penis, vajina, göğüs, kalça ve parineal bölgelerine dokunmaktır. Kişi, mağdurun özel bölgelerini okşamak ya da kendi vücuduna dokundurmak isteyebilir.
- 3) Oral-Genital Seks: İstismarcı tarafından çocuğun genital bölgelerine dokunulması, öpülmesi, ısırılması ya da emilmesidir.
- 4) Interfemoral İlişki: Vulvar ve kuru ilişki olarak da adlandırılır. İstismarcı, cinsel organını kurbanın bacaklarının arasına yerleştirerek gerçekleştirilen cinsel istismar türüdür.
- 5) Seksüel Penetrasyon: İstismarda bulunan kişinin kurbanın orifice açıklığına (anüs, vajina) girmesi ile meydana gelir.
- 6) Cinsel Sömürü: Çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşu olmak üzere iki şekilde gerçekleşen ve istismarcının çocukla doğrudan cinsel ilişkiye girmedeği ancak çocuğun cinsel olarak viktimize edildiği olgulardır.
- 7) Diğer İstismar Çeşitlerini Barındıran Cinsel İstismar: Cinsel istismara başka istismar çeşitlerinin de eşlik etmesiyle gerçekleşen istismardır.

Cinsel istismar aile dışı ve aile içi istismar olmak üzere iki sınıfa ayrılır (Polat, 2017). Ensest; birlikte olmaları ya da yakın ilişkide bulunmaları dini, hukuki ve toplumsal olarak yasaklanmış kişilerin cinsel ilişki yaşamaları olarak tanımlanır (Ekşi, 1999). Ensest, aile içinde çocuğa yönelik olarak gerçekleştirilen her türlü cinsel nitelikli eylemdir (Yiğit, 2005).

Aile içi istismarda, istismarcı olarak ortaya çıkan suçlu çoğunlukla babadır. Buna ek olarak üvey babalar da aile içi istismarda önemli bir risk faktörüdür. Üvey bir babayla yaşayan çocukların biyolojik babasıyla yaşayanlara göre altı kat daha fazla risk altında

olduğu ifade edilmektedir. Yapılan araştırmalarda kardeşler arası ensest nadir olmasına rağmen tarama çalışmalarında en az babayla olan ilişki kadar sık olduğu ancak aile içinde daha zararsız ve kabul edilebilir algılandığı için bildirilmediği sonucuna ulaşılmıştır (Özen ve Şener, 1997).

Cinsel istismara uğrayan çocuk bundan çeşitli şekillerde ağır bir biçimde etkilenir. Çocuğun bu durumdan nasıl etkileneceği çocuğun yaşına, istismarcının yaşına, çocuğun olgunluğuna, olayın gerçekleşme şekline göre değişkenlik gösterir (Yakut ve Korkmaz, 2013). Finkelhor (1994), cinsel suçların şiddet suçları içerisinde en hızlı yükseliş gösteren suç olduğunu ifade etmiştir. Elde edilen verilerdeki kurbanların büyük çoğunluğunun çocuklardan oluştuğu görülmüştür. Araştırmalar kız çocuklarının erkeklere kıyasla cinsel istismara uğrama oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir ancak bu erkek çocuklarının cinsel istismar mağduru olmayacakları anlamına gelmemektedir (Polat, 2017). Russel (1983) tüm yaşlarda cinsel istismarın görülebildiğini ancak ortalama olarak 8-11 yaş grubunda daha sık rastlandığını ve 4-9 yaş grubunun cinsel istismara uğrama riskinin oldukça fazla olduğunu ifade etmiştir. Cinsel istismar vakalarının çoğunun gizlenmesi nedeniyle elde edilen istatistiklerin gerçek durumu gösterme konusunda yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Cinsel istismara uğrayan çocuklarda belirgin olarak; kaygı bozuklukları, çocuğun güven duygusunun sarsılması, ilişki kurmaya dair korku ve kaygılar oluşması, cinsel gelişimin sapması gibi durumlar gözlenebilir (Ovayolu, 2007; Çeçen, 2007). Öfke krizleri, uyku ve yemek düzensizlikleri, sosyal ilişkilerde bozulma, kendine saygının ve özgüvenin düşmesi, cinsel yansımalar, çevreye ya da kendisine yönelmiş saldırgan tutumlar, teşhircilik veya baştan çıkarma gibi davranışsal değişiklikler gözlenebilir. Fiziksel olarak ise genital, anal ya da ürogenital yaralanmalar saptanabilir (Yakut ve Korkmaz, 2013).

Polat (2017), cinsel istismarın sonuçlarını "zedelenmiş cinsellik", "ihanet duygusu", "acizlik" ve "damgalanmak" kavramlarıyla ortaya koymuştur. Zedelenmiş cinsellik çocuğun cinsel istismar sonrasında cinsel davranış ve tutumlarında sapmalar meydana gelmesi ve çocuğun uygun olmayan bir gelişim göstermesidir. İhanet duygusu, çocuğun yaşadığı olumsuz yaşantı sonrasında çevresindeki diğer insanlara karşı güvenini yitirmesidir. Acizlik, rızası dışında cinsel olarak kullanılan çocuğun kendini çaresiz

hissetmesini ifade eder. Damgalanmak ise cinsel istismar durumunda çocuğun hissetmiş olduğu suçluluk, kötülük ve utanç gibi duyguların benliğine mal olmasıdır.

Taylor (2002), çocukluk çağı cinsel istismarının sosyal ve duygusal sonuçları üzerine yaptığı meta-analiz çalışmasında; cinsel istismarın çocuklarda intihar eğilimi, riskli arkadaş gruplarına dahil olma, madde bağımlılığı, risk içeren cinsel davranışlarda bulunma, travma sonrası stres bozukluğu belirtileri gösterme ve problem davranışlarda bulunma gibi sonuçlar doğurabildiğini ifade etmiştir.

2.1.4.1.3.3. Duygusal İstismar

Duygusal istismar çocuğun benliğini olumsuz olarak algılamasına, nitelendirmesine ve gelişimine engel olan duygusal davranışların tümüdür. Çocuktan sorumlu kişiler tarafından çocuğun ruhsal gelişimini sekteye uğratacak şekilde davranmak ya da gelişimini destekleyici şartları yaratmamak duygusal istismardır (Kulaksızoğlu, 2001; Koç ve ark., 2011). Garbarino (1977), duygusal istismarı çocukların sosyal ilişkiler kurma yeteneklerini ve öz saygılarının gelişmesini kabul etmeyen ya da bu gelişimi cezalandıran tüm tutum ve davranışlar olarak tanımlamıştır.

Duygusal istismar, tüm istismar çeşitlerinin altında yatan ancak fark edilmesi ya da kanıtlanması en zor olan istismar türüdür. Diğer istismar türlerinde olduğu gibi fiziksel belirtiler gözlemlenmez. Bu nedenle görülme sıklığı ile ilgili net bilgiler olmasa da tanımlamaya yönelik belirli belirtiler vardır. Bu belirtilere göre duygusal istismar çocuğu suçlama, küçük düşürme, kabul etmeme, tehdit etme gibi davranışları barındıran uzun süreli tutumların tümüdür. Çocuktan yaşına ters davranışlar beklenmesi, içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabileceği şekilde yetiştirilmemesi, sosyal olarak izole edilmesi gibi davranışlar da duygusal istismardır (Şahin, 2006; Topbaş, 2004).

Ebeveynler ya da bakım verenlerin başlıca çocuk istismarına neden olan tutum ve davranışları aşağıdaki şekilde sınıflanabilir:

- Reddetme: Bakım veren kişinin çocuğun gereksinimlerini karşılamaması, çocuğu bir birey olarak görmemesi, çocuğu yok sayması/görmezden gelmesi, çocukta var olan olumlu yanları açığa çıkarmak için hiçbir şey yapmaması, yardım isteklerini kabul etmemesi, çocuğa kendini işe yaramaz hissettirmesi, evdeki tüm

yanlışlardan çocuğu sorumlu tutarak onu günah keçisi konumuna sokması, fiziksel yakınlıktan kaçınmasıdır.

- İzole Etme (Tek Başına Bırakma): Çocuğun, sosyal ortamlardan ve ebeveynlerinden uzak tutularak, toplumsal ilişkilere girmesini sağlayacak olanaklardan mahrum bırakılması ya da bilinçli olarak bu olanakları engellemesi sonucu çocuğun yalnızlaştırılmasıdır.
- Yıldırma: Fiziksel ya da sözel saldırılarla çocuğun tehdit edilerek korku içerisinde yaşamasına sebep olunmasıdır.
- Suça Yönlendirme: Anti sosyal davranışların, kötü örneklerin çocuğa model olarak gösterilerek çocuğun bu tarz davranışlara itilmesidir.
- Duygusal Tepki Vermeyi Reddetme: Çocuğun sağlıklı bir duygusal ve sosyal gelişim gösterebilmesi için gerekli olan duygusal tepkilerin verilmemesidir.
- Aşağılama: ocuğu küçük düşürücü, gururunu kırıcı, yetersizlik duygusu yaşamasına sebep olan tutum ve davranışların gösterilmesidir.
- Kendi Faydasına Kullanma: Yetişkinin, bireysel çıkarları için çocuğu kullanmasıdır.
- Zamanından Önce Yetişkin Sorumluluğu Verme: Çocuğun yaşına ve gelişim dönemine uygun olmayan beklentiler içine girilmesi, yapmaya hazır olmadığı şeyleri yapmasının istenmesi ve buna yönelik sorumlulukların yüklenmesidir (Bowlby, 1979).

Duygusal istismara maruz kalmak çocukları hem fizyolojik hem de zihinsel yönlerden olumsuz olarak etkileyebilir. Psikolojik istismara uğrayan çocuklarda dikkat eksikliği, öğrenme güçlüğü ya da hiperaktivite gibi sorunlar doğabildiği ve bu çocukların hem bedensel hem de zihinsel potansiyellerini ortaya koyamadıkları görülmektedir (Topbaş, 2004).

Duygusal olarak istismar edilen çocuklarda saldırganlık, kendini değersiz hissetme, çevresindeki kişilere bağımlı hale gelme, aileden uzaklaşma gibi davranışlar gözlemlenebilir (Kara ve ark., 2004).

2.1.4.1.3.4. İhmal

Ebeveynlerin ya da çocuktan sorumlu kişilerin imkanları olmasına rağmen barınma, beslenme, eğitim, sağlık, güvenlik ve korunma gibi alanlarda çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılamaması ihmal olarak adlandırılır (Koç ve ark., 2012; Kara ve ark., 2004).

İhmal davranışı ebeveyn, toplum ve devlet tarafından bir bütün halinde gerçekleştirilir ve çocukların eşit şartlar altında yetişerek en yüksek seviyede gelişim göstermelerini engelleyen tüm davranışları kapsar. Çocuğa ebeveynleri tarafından gerekli danışmanlığın yapılmaması, çocuğun tek başına bırakılması, beslenme, bakım ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması ihmal olarak nitelendirilebilecek davranışlardandır (Aral ve Gürsoy, 2001).

Çocuk ihmali fiziksel duygusal, tıbbi, gözetimsel (süpervizyon), eğitimsel ihmal ile velayet ve ruh sağlığı ihmali olarak alt kategorilere ayrılmış ve kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Fiziksel ihmal, çocuğun beslenme, barınma, giyinme ve hijyen ihtiyaçlarının yerine getirilmemesidir. Duygusal ihmal, çocuğun sevgi ve ilgi ihtiyaçlarına karşılık vermeme, aşırı koruyucu bir tutum sergileme ya da aile içi şiddete şahit olmasına neden olma gibi çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen davranışlarda bulunulmasıdır. Çocuğun bedensel olarak yara alması ya da hastalık durumlarında sağlık kurumlarından tedavi almaması ya da tedavisinin geciktirilmesi tıbbi ihmal; çocuğun davranışsal ya da duygusal sorunlarını iyileştirmeye yönelik gerekenleri yapmamak ruh sağlığı ihmali; çocuğun yaş dönemine ve özel ihtiyaçlarına göre alması gereken eğitime engel olmak eğitsel ihmal olarak tanımlanır. Hem gelişimsel hem de çevresel riskler ile ilgili çocuğun yönlendirilmemesi, tehlikelere karşı gözetilmemesi ise süpervizyon ihmavidir (Giardino, Lyn ve Giordino, 2010; Akt: Akbayrak, 2018).

Ailede ebeveynlerden kaynaklanan hatalı anne-baba tutumları da çocuk ihmalinin önemli sebeplerinden biridir.

İşlevsel olmayan ya da çocuğun zarar görmesine neden olan ebeveyn tutumları tabloda açıklanmıştır (Polat, 2017):

Tablo 2.1**İşlevsel Olmayan Ebeveyn Tutumları**

HATALI EBEVEYN TUTUMU		
SAĞLIKLI TUTUM	YETERSİZ TUTUM	AŞIRI TUTUM
FİZİKSEL İHTİYAÇLARIN KARŞILANMASI		
Beslenme	Beslenme ihtiyacının yeterince karşılanmaması	Abartılı şekilde besleme (şişmanlık)
Barınma	Evin olmayışı	Birden çok sayıda ev olması (avare çocuklar)
Korunma	Korunma ihtiyacının yeterince karşılanmaması	Abartılı şekilde koruma davranışı
Bakım	Tıbbi gereksinimlerinin karşılanmaması	Tıbbi bakımın gerektiğinden fazla şekilde yapılması (Münchausen Sendromu)
DUYGUSAL GEREKSİNİMLER ve GELİŞİMSEL TUTUMLARIN KARŞILANMASI		
Gereken uyarının sağlanması	Yeterince uyarım sağlanmaması	Uyarının aşırı miktarda olması
Yol gösteren tutum ve davranışlar, disiplin ve hoşgörü	Hoşgörüsüzlük Abartılı şekilde eleştiri Psikolojik istismar	Abartılı miktarda hoşgörü (şımartılmış çocuklar)
Şefkat ve sevgi	Duygusal istismar Dışlama Yeterli olmayan sevgi	Ensest Cinsel İstismar
TOPLUMSALLAŞMA		
Aile üyeleri arasındaki ilişkiler	Aile üyeleri arasında iletişimsizlik durumu Mesafeli ebeveyn	Aile üyeleri arasındaki abartılı iletişim
Sosyal ilişkiler	Sınırları belirlenmemiş aileler Sosyal ilişkilere dair eğitimsizlik	Sosyal ilişkiler konusunda abartılı sınırlar ve zorunluluklar koyma

İhmale uğrayan çocuklarda yaralanma, zehirlenme, beslenme yetersizliğinden doğan sorunlar, beyin büyüme ve gelişiminin sekteye uğraması; dil ve bilişsel alanlarda geri kalma gibi sorunlar ortaya çıkabilir. Buna ek olarak okul dönemindeki çocuklarda derslere karşı ilginin azalması, başarının düşmesi ve ilerleyen yaşlarda suça ve madde bağımlılığına eğilimin artması görülebilir. İhmal, özellikle üç yaşın altındaki çocukların ölümüne dahi sebep olabilir (Baysal, 2006). İhmale maruz kalan çocukların pozitif sosyal ilişkiler kurma konusunda baskı altında olduğu gözlemlenmiştir. Çocuklar kendilerini genellikle çevreden izole etmeyi tercih etmekte ve toplumsal ilişkiler kurmakta güçlük yaşayabilmektedir (Bowlby, 1979).

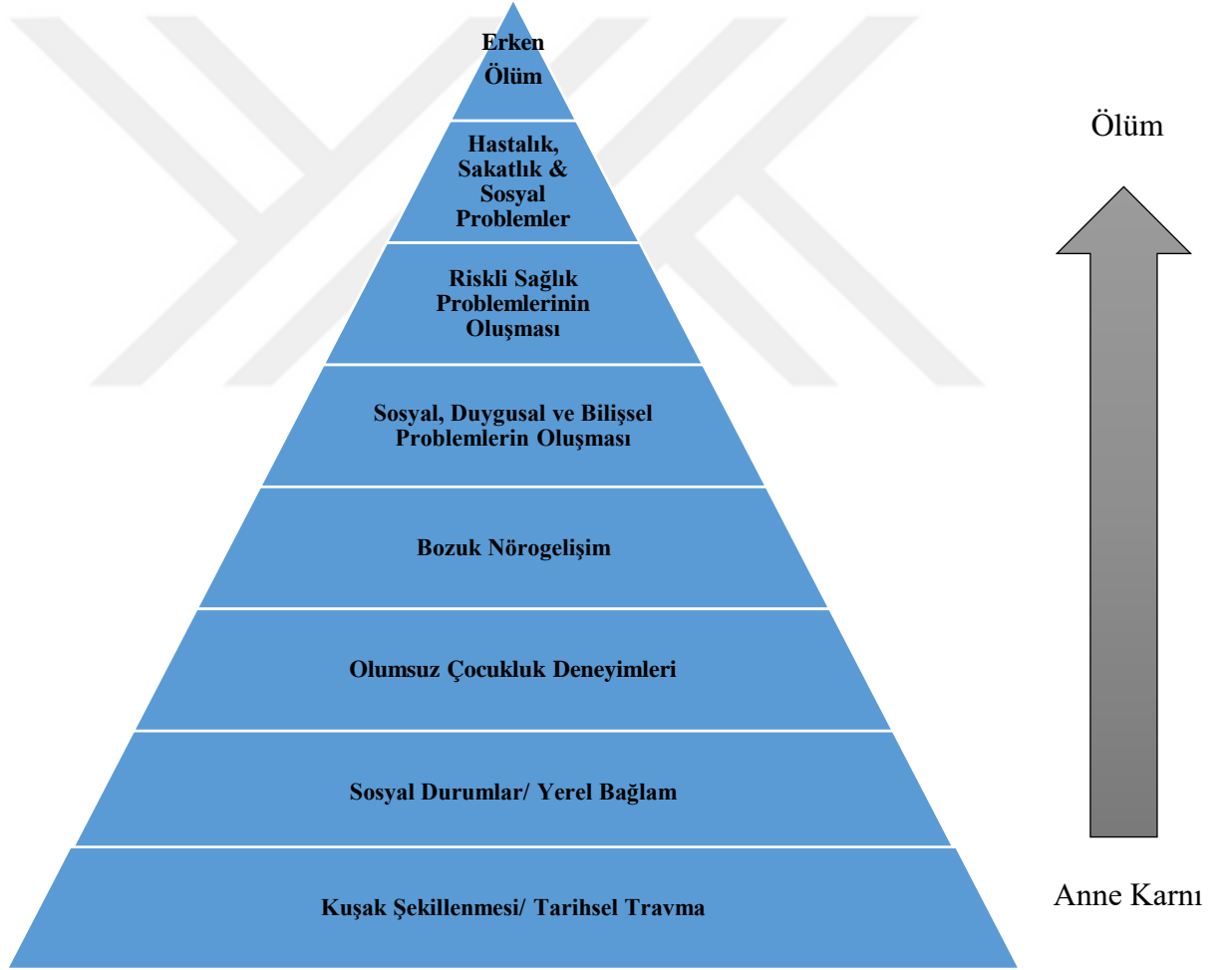
2.1.4.2. Çocukluk Çağı Travmalarının Yetişkinliğe Etkileri

Yirminci yüzyıl, çocukların travmatik olaylara sık sık maruz kaldığı bir dönem olarak sona ererken çocukluk çağı travmalarının sonuçlarına dair araştırmalar da yapılmaya başlanmıştır (Zoroğlu ve ark., 2001). Çocukluk dönemi ihmal ve istismarının kişilerin hayatları boyunca yaşayabilecekleri ruhsal sorunların oluşumuyla ilişkisine dair yapılan araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır (Şar ve Ross, 2006).

Çocuğa yönelik istismarın yetişkinlik dönemindeki psikolojik durumun ve kişilik yapısının üzerinde önemli bir etkisi olduğu bilinmektedir (Polat, 2017). Erken yaşlarda travmatik yaşam olayları deneyimleyen çocukların ilerleyen yaşlarda sosyal ilişkiler kurma becerileri bozulabilir. Alanyazında, çocukluk çağına dair olumsuz deneyimlere sahip olan çocukların saldırganlık seviyelerinin daha yüksek, özgüvenlerinin ise daha düşük olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (George ve Main, 1979). Schoedl ve ark. (2010), çocukluk dönemlerinde travmatik yaşantılar geçirmenin erişkinlik çağına gelindiğinde bireylerde zihinsel, duygusal ve fiziksel sorunlarla ilintili olduğunu ifade etmiştir. Travma sonrası stres bozukluğu belirtileri gösteren bireylerle yaptıkları araştırmada 12 yaşına kadar travma yaşantısına maruz kalmış bireylerin ilerleyen yaşlarda yoğun bir travmaya eşlik eden şiddetli depresif semptomlara sahip olma ihtimallerinin daha yüksek olduğu bulgusunu ortaya koymuşlardır.

1995-1997 yılları arasında Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi ve Şiddet Önleme Birimi ortaklaşa çalışması ile 17000'in üstünde katılımcıdan oluşan çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile ilgili en önemli araştırmalardan bir tanesi gerçekleştirilmiş ve katılımcıların

çocukluk deneyimleri, mevcut sağlık durumları ve davranışları ile ilgili veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre çocukluk çağında deneyimlenen olumsuz yaşantıların yaşam boyunca kişilerin kronik hastalığa yakalanma, sağlık yönünden riskli davranışlarda bulunma, ruhsal sağlığının bozulması, cinsel işlev bozuklukları yaşaması ve riskli cinsel davranışlarda bulunması, suç işleme, alkol ve madde kullanımına eğilimli olma, suça karışma ya da başka bir suçun mağduru olma riskleri artmaktadır (Dube ve ark., 2001). Olumsuz çocukluk olaylarıyla ilintili olarak yapılan bu araştırmanın sonucu olumsuz çocukluk olayları piramidi ile kavramsallaştırılarak aşağıda gösterilen şekilde ifade edilmiştir (Felitti ve ark., 1998).

Braverman ve Paris (1979), duygusal yönden istismara uğramış bireylerin erişkin yaşa geldiklerinde benliklerinde oluşmuş yaraların hayatlarına olumsuz yönde etki ettiğini ifade etmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü (2002), çocuk istismarının doğurduğu kısa ve uzun vadeli sağlık sorunlarını şu şekilde ortaya koymuştur:

- Fiziksel: Göğüs ve karın hastalıkları, beyinde oluşan hasarlar, şerit halinde izler ya da morarmalar, sinir sisteminde meydana gelen hasarlar, kırıklık ve sakatlıklar, gözle ilgili sorunlar.
- Cinsel: Üreme sisteminde meydana gelen hasarlar, cinsel işlev problemleri, AIDS/HIV dahil olmak üzere cinsellikle bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelik.
- Ruhsal ve Davranışsal: Travma sonrası stres bozukluğu, psikosomatik rahatsızlıklar, hiperaktivite, depresyon ve diğer kaygı bozuklukları, özgüven düşüklüğü, ilişki kurmada zayıflık, düşük akademik başarı, suç ve şiddet eğilimi, intihar eğilimi, gelişimde meydana gelen gecikmeler, suçluluk ve utanç duyguları, bilişsel sorunlar.
- Uzun Vadeli Sağlık Sorunları: Kanser, kısırlık, kalp rahatsızlıkları, akciğer rahatsızlıkları, bağırsak rahatsızlıkları, fibromiyalji sendromu.

Alanyazına bakıldığında çocukluk döneminde karşılaşılan travmatik yaşam olaylarının bireylerin çocukluk dönemlerinden başlayarak hayatları boyu devam eden çeşitli olumsuz etkiler doğurduğuna dair yapılmış ulusal ve uluslararası pek çok çalışma bulunduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında bu araştırmalarda çocukluk çağı travmalarının kendine zarar verme ve özyıkım davranışları (Green, 1978; Zoroğlu, 2001; Low, Jones, MacLeod, Power ve Duggan, 2000; Van Der Kolk, Perry ve Herman, 1991.), antisosyal kişilik bozukluğu (Algül ve ark., 2009), bipolar bozukluk (Erten, Üney ve Fıstıkçı, 2015; Nehir, Irmak, Demet ve Toksöz, 2018; Herman, Perry ve Van Der Kolk, 1989), ebeveyn tutumları (Özgen, 2007); depresyon (Bülbül ve ark., 2013; Chapman ve ark., 2004, Heim, Newport, Mletzko, Miller ve Nemeroff, 2008), somatik bozukluklar (Baral, Üçok, Gök ve Yüksel, 1996; Spitzer Barnow, Gau, Freyberger ve Grabe 2008, Barsky, Wool, Barnett ve Cleary, 1994) obsesif kompulsif bozukluk (Demirci, 2016; Mathews, Kaur ve Stein, 2008) arasındaki ilişkiler ele alınmıştır.

2.2. Duygu Düzenleme

2.2.1. Duygunun Tanımı ve Özellikleri

Duygu ifadesi, Türkçe’de bir durumun, kişinin ya da varlığın insanların ruhsal dünyasında yarattığı etki olarak açıklanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019). İngilizcesi "emotion" olarak adlandırılan kavram Latince "movere" kelimesinin önüne "e" ekini alması sonucu "emovere" olarak isimlendirilmiştir. "Emovere" sözcüğü bir yerden başka bir yere hareket eden anlamını taşımaktadır (Frijida, 1986). Psikoloji biliminde duygu terimi, kelime anlamıyla benzer şekilde kişinin bilişsel süreçlerinin dışsal süreçlerine olan etkisiyle ortaya çıkan zihinsel, ruhsal ve fiziksel yapının birleşimi olarak tanımlanır (Myers ve Derakshan, 2004).

Duygular, kişinin bir şeye yaklaşma ya da uzaklaşma davranışını etkileyen süreç olarak genel bir şekilde sınıflandırılmıştır. Bu duygular alanyazında hoş ve hoş olmayan duygular ya da olumlu/pozitif ve olumsuz/negatif duygular olarak da ifade edilmiştir (Arnold, 1960; Barrett ve Russell, 1999). Ekman (1982), öfke, üzüntü, şaşırma, tiksinti, neşe, kaygı ve küçümseme olmak üzere yedi temel duygudan bahsetmiştir. Temel duygular pek çok araştırmacı tarafından çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır. Üzüntü, neşe, öfke, tiksinti ve kaygı duyguları ise bu konuda yapılan sınıflandırma çalışmalarının hepsinde mevcuttur (Oatley ve Johnson, 1987). Duygu kavramı dört bileşenin yardımıyla tanımlanabilir. Bu bileşenler; uyarıcı, öznel duygu, fizyolojik değişimler ve gözlemlenebilir davranışlardır. Kişi öncelikle bir durum, düşünce ya da kişi karşısında değerlendirmede bulunur. Değerlendirmenin ardından kişide olumlu ya da olumsuz öznel bir duygu oluşur. Bu duygu kişide çeşitli fizyolojik değişimlere sebep olur. Son olarak kişi duygusunun dışarıdan da anlaşılmasını sağlayacak ağlama, gülme gibi çeşitli davranışlar gösterir (Plotnik, 2009).

İnsan yaşamında duyguların ne tür işlevleri olduğuna dair pek çok çalışma bulunmaktadır. Duygular genel olarak insan hayatında kişilerin içinde yaşadıkları çevreye ve bireylere adapte olmalarını sağlar. İnsan sosyal bir varlıktır ve hayatını devam ettirebilmek, daha anlamlı bir yaşam sürebilmek için gerekli güdülenmeyi duygular aracılığıyla sağlar (Dökmen, 2000). Duygular bireylerin motivasyonlarında, davranışlarını düzenleme ve devam ettirmelerinde önemli bir işleve sahiptir. Hem duygular hem de tüm motivasyon çeşitleri kişilerin hayatta kalmalarını ve türlerini sürdürmeleri için elzemdir. Cinsellik,

açlık gibi güdülerin hangi amaçlara hizmet ettiği açık bir şekilde ortadır ancak duyguların işlevini anlamak için daha detaylı incelemeler gerekmektedir. Duygular kişilerin ilişki kurdukları diğer insanlara kendi davranışları ve içsel durumları hakkında bilgi vermenin ve insanların durumları hakkında bilgi edinebilmenin önemli bir yoludur. Aynı zamanda duygular kişilerin kendi hayatlarında nelere daha fazla önem verdiklerini anlamalarına yardımcı olacak sinyaller vererek kişilerin önceliklerini belirlemelerine yardımcı olur (Izard, 2009). Kişiler duygular aracılığıyla deneyimlediklerine dair anlamlar oluştururken aynı zamanda kendileri ve çevreleriyle olan ilişkileri organize eder (Werner ve Gross, 2010).

Plotnik (2009) duyguların işlevini sosyal işaretler gönderme, hayatta kalma ve dikkat, bellek ve uyarılma ve motivasyon olmak üzere üç gruba ayırarak ele almıştır:

Tablo 2.2

Duyguların İşlevleri

Sosyal İşaretler	Hayatta Kalma, Dikkat & Bellek	Uyarılma ve Motivasyon
Duygular, kişilerin ne hissettiğini ve neye ihtiyaç duyduğunu anlatmaya yardımcı olan sosyal işaretler gönderir. Keltner ve ark., 2003).	Duygular bireylerin karşılaştıkları kişi, duruma ya da varlıklara karşı olumlu ya da olumsuz değerlendirme yapmalarına yardımcı olur (Rozin, 2003).	Duygular bireylerin harekete geçebilmeleri için gerekli olan genel uyarılmışlık halinin yaratılmasına yardımcı olur (Hamm ve ark., 2003).

2.2.2. Duygu Düzenleme Tanımı ve Duygu Düzenleme Stratejileri

Duygular insanların yaşamında çoğunlukla fayda sağlayan bir rol üstlenmelerine rağmen bazen zararlı etkiler bırakabilir. Duygunun şiddeti, hissin süresinin fazlalığı ya da ortam ve duygunun birbirinden uyumsuz olması insanların yaşamlarında sorunlar ortaya çıkmasına sebep olabilir. Buna benzer durumlarda, kişiler duyguların zarar verici olduğunu düşündüklerinde onları azaltma, arttırma ya da devam ettirme gibi düzenlemelere yönelebilir (Werner ve Gross, 2010). Duygu düzenleme kişilerin

duygularını hangi ortamda, ne kadar yoğunlukta ve ne kadar süreyle hissedeceğini ve göstereceğini organize eden süreçlerin tümüdür (Gross, 1998). Koole (2010) bu süreci negatif ve pozitif duyguları, zorlanmaları ve ruhsal durumu içeren hareketler dizisi olarak tanımlamıştır. İnsanlar kendilerinin ve etraflarının ihtiyaçları temelinde duyguları üzerinde değişiklik yapar. Sağlıklı bir duygu düzenleme süreci; kişilerin duygularının farkında olması, onları kabul etmesi ve strese sebep olan duygularla karşılaştıklarında da iyilik hallerini devam ettirebilme becerilerini gösterebilmelerini içerir (Gratz ve Roemer, 2004). Duygu düzenleme süreci bilinçli veya bilinçdışı gerçekleşebilir. Bu süreç kişilerin kendi gayretleri ile ilerleyebildiği gibi çaba sarf etmeksizin de oluşabilir. Düzenlemeler yalnızca bireylerin içsel süreçlerine yönelik ya da etkileşim içinde oldukları insanlara yönelik olarak gerçekleşebilir (Gross ve Thompson, 2007). Duygu düzenleme süreci duygusal, davranışsal ve fizyolojik yönleri de içerir (Garnefski, Kaaraji ve Spinhoven, 2001). Cole, Dennis, Martin ve Hall (2008), duygu düzenlemeyi anlamının en iyi yolunun duygusal, bilişsel ve davranışsal boyutların hem kendi aralarındaki ilişkiler bağlamında hem de her bir boyutun kendi içinde ele alınarak dinamik bir varlık olarak incelemek olduğunu ifade etmiştir. Bir zorlanma karşısında ortaya çıkan duygular kişinin terlemesi, nabzının artması, nefes alıp verişinin hızlanması gibi biyolojik yollarla düzenlenebilir. Kişiler bağırma ve ağlama gibi davranışlar göstererek çevrelerinden uzaklaşarak davranışsal yönlerden ya da kurdukları ilişkilerde destek arayarak sosyal yönlerden düzenlemede bulunabilirler. Ruminatif düşüncelere sahip olma, kişinin kendisini ya da diğer insanları suçlaması gibi bilinçdışı süreçler ve yadsıma, yansıtma, hafızada meydana gelen bozulmalar ve seçici dikkat gibi bilinçli süreçler oluşabilir (Garnefski, Kaaraji ve Spinhoven, 2001).

Gross (1998) tarafından duygu düzenlemedeki süreç ve stratejileri açıklamaya yönelik olarak kapsamlı bir model ortaya konulmuştur. Bu modelde duygu düzenleme sürecindeki stratejiler temel olarak bireyin duygu ortaya çıkmadan önce denetleme sağladığı öncül odaklı stratejiler ve duygu oluşuktan sonra bireyin baş etme yöntemleri düzenlediği tepki odaklı stratejiler olarak ikiye ayrılmıştır. İşle ilgili bir görüşmesi olan kişinin bunu bir başarı ya da başarısızlık testi olarak algılamak yerine o şirket hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak için bir şans olarak düşünmesi öncül odaklı stratejilerine örnek olabilir. Anaokuluna yeni başlayan bir çocuğun ilk defa deneyimlediği ayrılığa karşı kaygı duygusu yaşaması ise tepki odaklı strateji örneğidir (Gross, 2001). Öncül

odaklı ve tepki odaklı temel iki strateji ise kendi içinde, ortama yönelik seçim, ortamın değiştirilmesi, dikkat odağı, bilişsel değişiklik ve tepkinin değiştirilmesi olacak şekilde daha spesifik beş duygu düzenleme sürecini içerir (Gross,1998):

- Ortama Yönelik Seçim (Situation Selection): Bireyin duygularını düzenleme amacıyla o duyguyu yaratan kişi, ortam ya da durumlara yakınlaşması ya da uzaklaşmasıdır. Kişinin onu mutsuz eden hatıraları olan mekanlara gitmemeyi seçmesi ortama yönelik seçim olarak tanımlanabilir.
- Ortamın Değiştirilmesi (Situation Modification): Bireyin seçilmiş olan bir ortamın ya da durumun şartlarını değiştirerek duygusal tesirin değişmesini sağlamasıdır. Kişinin gideceği yere bir arkadaşıyla beraber gitmesi ya da ortama uygun tarzda giysi seçimi yapması ortamın duygusal yapısını değiştirmeye yönelik davranışlara örnek olabilir.
- Dikkat Odağı (Attentional Deployment): Bireyin önündeki seçeneklerden birini seçerek dikkatini ona vermesidir. Korku filmi izleyen birisinin gözlerini kapatması dikkat odağını değiştirerek duygularını düzenlemesi olarak nitelendirilebilir.
- Bilişsel Değişiklik (Cognitive Change): Bireyin olaylara yönelik pek çok bakış açısından birini tercih etmesiyle durumun duygusal etkinin farklılaşmasını sağlamasıdır. Kaybedilen maçın sonrasında sporcunun maçı kaybetme nedenini kendi yetersizliğine bağlamak yerine hava durumuyla ilişkilendirmesi bilişsel değişikliktir.
- Tepkinin Değiştirilmesi (Response Modulation): Kişinin ortaya çıkmış olan duyguları düzenlemek amacıyla duyguyu ifade ediş şeklini ve tepki eğilimlerini farklılaştırmasıdır. Sunum yaparken kendini tedirgin hisseden kişinin bunu dinleyicilerden gizlemesi ve onlara yansıtması kişinin duyguya vereceği tepki üzerinde değişiklik yapmasıdır.

Duygu düzenlemede kullanılan stratejiler kişilerin varlığından hoşnut olmadıkları duygularını yönetme şeklini ifade eder ve temelde hazzı doyumunu arttırmaya ve amaca ulaşmaya yönelik olarak kişilik fonksiyonlarını en üst seviyede kullanmak olarak tanımlanabilir (Koole, 2009).

Freud (1961), gündelik hayattaki işlevsellik durumunun meydana gelebilmesi için duygu düzenleme becerisinin mutlak olduğunu ifade etmiş ve geliştirmiş olduğu psikoseksüel kuramda bireyin duygu uyaranları ve bu duyguların anlatımı üzerinde nasıl kontrol sağladığını incelemiştir.

2.2.3. Duygu Düzenleme Güçlüğü

Duygular uyumlu bir şekilde düzene sokulamadığında duygu düzenleme güçlüğü ortaya çıkar. Gratz ve Roemer (2004) önceki çalışmaları temel alarak duygu düzenleyebilme yeteneğindeki bileşenleri aşağıdaki şekilde tanımlamıştır:

1. Duyguların fark edilebilmesi ve anlaşılabilmesi.
2. Duyguların kabulü.
3. Duruma uygun duygusal düzenleme stratejilerinin kullanılabilmesi.
4. Olumsuz duygular yaşanırken amaç odaklı davranışların gerçekleştirilebilmesi.

Bu bileşenlerden birini, birkaçını ya da tamamını yerine getirmekte zorlanan bireylerde duygu düzenleme güçlüğü oluşmaktadır. Bu durumda olan birey duygularını tanımakta, ayırt etmekte ve düzenlemekte güçlük yaşamaktadır

Duygu düzenleme güçlüğü kişilerin yeterli olmayan düzeyde duygusal tepkileri düzenleme becerisiyle, şiddetli ve uzun süre devam eden tepkiler ve duygusal uyaranlara karşı aşırı hassasiyetinin birleşimidir (Linehan, 1993). Cole, Michel ve Teti (1994) ise duygu düzenleme güçlüğü bireyin karşılaşılan olaylara yönelik olarak geliştirilmiş olan ifadelerini ve duygusal yaşantılarını düzenleyememesi olarak ifade etmiştir. Han ve Shaffer (2013) ise duygu düzenleme güçlüğü işlevsel yönden ele alarak bireylerin duygusal tepkilerinin davranışları ve psikolojik işleyişleriyle uyumlu olmaması olarak tanımlamıştır. Duygu düzenleme güçlüğü temelde aşırı düzenleme ve yetersiz düzenleme olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Yetersiz düzenlemede birey içgüdüsel şekilde davranarak agresif dışavurumlar gösterirken aşırı düzenlemede suçluluk, anksiyete, utanç gibi içsel süreçler sorunu ortaya çıkarır (Wenar ve Perig, 2000).

Duygu düzenleme güçlüğü ve ruh sağlığı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bu zorluğun bireylerin insanlarla olan ilişkilerini, iş hayatlarını ve üretkenliklerini olumsuz olarak etkileyebildiği görülmektedir. Bu güçlüğü yetişkinlerde madde ve alkol

bağımlılığı, tıkanırcasına yeme, depresyon ve çeşitli duygu durum bozukluklarıyla, çocuklarda ise öfke kontrolünü sağlayamamaktan dolayı dışsallaştıma ve depresif ruh hali ve kaygıyı düzenleyemeden dolayı içselleştirme bozukluklarıyla ilintili olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır (Gross ve Munos, 1995; Gross, 1998).

2.2.4. Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Çocukluk Çağı Travmaları İlişkisi

Duygu düzenleme ve duygu düzenleme güçlüğü kavramlarını ruh sağlığı açısından ele alarak çeşitli değişkenlerle ilişkisini inceleyen yurt içi ve yurt dışında yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalara genel olarak bakıldığında çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme güçlüğü ve kimlik gelişimine etkisi ve psikopatolojilerle ilişkisi (Demirkapı, 2013); saldırganlık ifade biçimleri ve duygu düzenleme becerisi (Çelik ve Kocabıyık, 2014); erken dönem uyumsuz şemalar, fobi belirtileri ve duygu düzenleme güçlüğü (Eldoğan ve Barışkın, 2014); narsistik özellik, öz şevkat ve duygu düzenleme güçlüğü (Aktaş ve Şahin, 2019); ihmal ve istismar, duygu düzenleme ve travma sonrası stres bozukluğu (Burns, Jackson ve Harding, 2010); olumsuz yaşam olayları, duygusal problemler ve duygu düzenleme güçlüğü (Garnefski ve ark., 2001); depresyon ve duygu düzenleme (Joormann ve Gotlib, 2010); travmatik yaşantılar ve duygu düzenleme (Garnefski ve ark., 2017) arasındaki ilişkilerin ele alındığı görülmektedir.

Duygu düzenlemenin gelişimine dair yapılan araştırmalara bakıldığında bu becerinin kişinin dünyaya geldiği andan itibaren başlayarak ilerleyen dönemlere dek devam ettiği görülmektedir. Kendi ihtiyaçlarını tek başına karşılama yeteneğine sahip olmayan bebeğin ağlayarak ona bakım veren kişilerden yardım alması ve ihtiyacı karşılanarak yatırıldığı zaman gülümseyerek bakım veren kişiyi pekiştirmesi kendi duyguları üzerinde etki oluşturmaya başladığını gösteren ilk işaretlerdir (Derryberry ve Rothbart 1988). Bu dönemde bakım veren kişi duygusal açıdan çocuğu ihmal ediyorsa ya da sert bir tutumla çocuğa yaklaşıyorsa çocuk daha katı duygu düzenleme yöntemleri geliştirebilir (Sroufe, 2009). Yaşamın ilerleyen yıllarında yavaş yavaş vücudunun kontrolünü sağlayan ve gelişim döneminin gerektirdiği duygu temelli görevleri başarma çabasına giren çocuk, çevresinde ilgisini çeken durumlara yaklaşma, hoşuna gitmeyenlerden uzaklaşma ya da bu durumları değiştirmeyi öğrenme gibi davranışlar sergileyerek duygu düzenleme becerisini geliştirir. Bununla birlikte dil alanında da

gelişim göstermeye başlayan çocuk çevresinden gelen yönergeleri anlayabilecek bir duruma geldiğinde çevresindeki kişilerin duygularına sözel olarak müdahale etmesine izin vererek (ağlamakta olan bir çocuğa ağlamaması söylendiğinde ağlamayı durdurması) duygu düzenleme konusunda büyük bir gelişme gösterir. (Cole ve ark., 1994; Gross ve Munoz, 1995). Bu araştırmalar göz önüne alındığında çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygu düzenleme ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Çocukluk çağı travmaları bireylerin yıkımlarını arttırarak, kişilerde psikopatolojik belirtiler meydana gelmesine sebep olabilmektedir (Halldorsdottir ve ark., 2017). Shipman, Schneider, Fitzgerald, Sims, Swisher ve Edwards (2007), istismara uğrayan çocukların duruma uygun olmayan davranışları sergileme sıklığının daha fazla olduğunu, duygusal açıdan daha dengesiz ve karamsar özellikler sergilediklerini, duygusal öz farkındalık ve empati becerilerinin daha düşük olduğunu belirtmiştir. Çocukluk döneminde karşılaşılan istismar yaşantılarının kişilerin kurdukları sosyal ilişkilerde duygusal ifadelerini göstermelerini güçleştirdiği ve bu durumun bireylerin kişiler arası ilişkilerini zedelediği ifade edilmektedir (Wolfe, Scott, Wekerle ve Pittman, 2001).

İygün (2018), 18-25 yaş arasındaki bireylerle yürüttüğü duygu düzenleme becerileri, çocukluk çağı travmaları ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasında çocukluk çağında örseleyici yaşantılarla karşılaşan bireylerin duygu düzenleme becerilerinin olumsuz yönde etkilendiği, bu yaşantıların bireylerde diğerlerini suçlama, yıkım, kabul etme ve kendini suçlama davranışlarını fazlalaştırdığı; pozitif tekrardan gözden geçirme, pozitif tekrardan odaklanma ve plana tekrar odaklanma davranışlarını ise azalttığı bulgularına ulaşmıştır. Karagöz (2015) alkol bağımlılığı tanısı almış katılımcılarla yürüttüğü; kendini yaralama davranışı, duygu düzenleme güçlüğü ve çocukluk çağı ihmal ve istismarı arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında çocukluk çağında ihmal ve istismara maruz kalan bireylerin duygu düzenleme güçlüğüne dair bulgular elde etmiştir. Buna ek olarak diğerlerine göre daha sık kendini yaralama davranışını gösteren bireylerin duygu düzenleme konusunda da daha fazla güçlük yaşadıkları gözlemlenmiştir.

2.3. Romantik İlişki İnançları

2.3.1. Yakınlık ve Romantik İlişki

Karşılıklı yoğun duygular, maddi ve manevi paylaşım, olumlu ya da olumsuz duygu ve davranışları rahatça karşı tarafa ifade edebilmeyi içinde barındıran ve ayrılma durumunun kişilerde derin üzüntü yarattığı, karşı cinsle ya da hemcinsle kurulan ilişkiler yakın ilişkiler olarak adlandırılır (Hamarta, 2004). Sternberg (1986), yakın ilişkileri aralarında sevgi bağı olan kişiler arasında kurulan ve temelinde anlayış bulunan duygusal nitelikli ilişkiler olarak tanımlamıştır. Arnett (2000), yakın ilişkilerin kurulmasını "Beliren Yetişkinlik" dönemi olarak adlandırdığı ve 18-24 yaş aralığını kapsayan yaşam döneminin önde gelen görevi olarak göstermektedir. İnsanlar hayatlarının tüm dönemlerinde yakın ilişkiler kurmaya devam etmektedir (Hendrick, 2009). Sullivan (1953), insanların gerçek ya da hayali kişiler arası bir ilişki kurmadan kişiliklerinin var olamayacağını ve bireylerin doğuştan gelen bir ilişki kurma eğilimi olduğunu ifade eder (Burger, 2006). Yakın ilişkiler kurma, kişilerin yaşamlarının merkezinde yer alan; kişinin hayattan zevk almasında, kendini iyi ve güvende hissetmesinde etkili rol oynayan kaynaklardan bir tanesidir (Gizir, 2012). Kişilerin çevrelerindeki insanlarla kurdukları karşılıklı paylaşma ve anlaşma niteliğine sahip olan yakın ilişkiler önemli bir sosyal ilişki alanı oluşturur (Hamarta, 2004).

Bir yakın ilişki türü olan romantik ilişkiler, erkek ve kadın arasında kurulan arzu ve yakınlık içeren bağlılık olarak ifade edilmektedir (Sternberg, 1986). Solmuş (2010) romantik ilişkileri aşk ve sevgi (duygusal bağlılık), güven kazanma veya duyguları paylaşma gibi yollarla eşin duygusal yönden tatmin edilmesi ve eşlerin karşılıklı olarak birbirlerine destek verme süreçleri olarak tanımlamıştır. Moss ve Schwebell (1993) ise duygusal yakınlık, fiziksel yakınlık, bilişsel yakınlık, bağlanma ve karşılıklılık deneyimlerinin seviyelerini göz önüne alarak kalıcı romantik ilişkiyi açıklamıştır. Duygusal yakınlık eşlerin birbirlerinin duygu dünyalarına ve duygularının ortak değişimlerine dair sahip oldukları farkındalığı; bilişsel yakınlık ise eşlerin birbirlerinin bilişsel dünyaları ve ortak bilişleri hakkında sahip oldukları farkındalığı ifade eder. Fiziksel yakınlık ise cinsellik ve yakınlık arasındaki paylaşımı tanımlar. Bağlılık devam eden arzularını açıklarken, karşılıklılık ise yakınlığın birlikte etkileşimi ve değişimidir. Romantik bir ilişki bağının kurulması ve bu bağın devam edebilmesi için iki tarafın da

ilişkiden doyum alması ve ilişkiye bağlılık duyması gereklidir (Taylor, Peplau, ve Sears, 2003).

Romantik ilişkilerin ilk olarak ergenlik döneminde deneyimlenmeye başlandığı ifade edilmektedir (Connolly, Craig, Goldberg ve Pepler, 2004). Romantik ilişkilerin tam anlamıyla yaşandığı dönemin ise yetişkinlik dönemi olduğu söylenebilir (Feiring, 1996). Ergenlik döneminde deneyimlenen romantik ilişkilerin daha çok paylaşma ve eğlenme odaklı olduğu ve bu dönemde kurulan ilişkilerin bireylerin gelecekte kuracak oldukları romantik ilişkileri önemli oranda etkilediği ifade edilmektedir (Davies, 2006; Knox, 1970; Raley ve Sullivan, 2009). Ergenlik döneminin yerini yetişkinliğe geçiş evresi aldığı anda ise kurulan ilişkilerde bağlılık ve yakınlığın daha ciddi boyutlara ulaştığı görülmektedir (Montgomery, 2005). Bu görüşlerin yanı sıra yapılan diğer araştırmalarda ise ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde kurulan romantik ilişkilerin birbirlerine arkadaşlık, tutku, dostluk ve arzu gibi duyguların yoğunluğu açısından oldukça yakın olduğuna dair bulgular ortaya konmuştur (Levesque, 1993).

Romantik ilişkiler, diğer yakın ilişkilerden yoğunluk, beklenen ya da gerçekleşen cinsellik, duygusal yakınlığın daha belirgin şekilde ifade edilmesi gibi davranışlarla farklılaşır (Collins, Welsh ve Furman, 2009). Collins (2003) romantik ilişkinin diğer ilişkilerden farklılığını belirgin bir şekilde ortaya koyan beş bileşenden söz etmiştir. Bu ayırt edici bileşenler, eşlerin flört edip etmediği, flörtün sıklığı ve hangi yaşta başladığını ifade eden "katılım"; kişilerin eşlerini neye göre belirlediklerini anlatan "eş seçimi", ilişki boyunca paylaşılan etkinlikleri kapsayan "ilişki içeriği"; ilişkiden kazanılan faydalı tecrübeleri işaret eden ilişki kalitesi ve beklentileri, algıları, şemaları, duygusal tepkileri içeren "ilişkinin duygusal ve bilişsel süreçler" olarak ifade edilmiştir.

Ergenlik dönemiyle beraber sağlıklı romantik ilişkiler sürdürmeyi başarabilen bireylerin özgüvenlerinde, benlik algılarında, duygusal ve sosyal uyumlarında artış olduğu ifade edilmektedir (Larson, 1988; Pines, 2010).

2.3.2. İlişki İnançlarına Kuramsal Bakış

İnsanların bilişlerinin; davranış, duygu ve düşünceleri üzerinde etkili olduğu görüşü psikoloji alanında daha önceden kabul edilmiş olmasına rağmen 1960'lı yıllardan itibaren bilişsel davranışçı yaklaşım adıyla psikoterapide yer etmiş olan psikonalitik, insancıl ve

davranışçı terapilerin arasında da öne çıkmaya başlamıştır. Bilişsel terapiyi ilk savunan kişi olan Albert Ellis, akılcı duygusal terapiyi geliştirerek akılcı duygusal davranış ve akıl dışı inançlara dair pek çok araştırma ortaya koymuştur (Ellis ve Harper, 1975; Dryden, 1981). Aynı dönemlerde çalışmalarını sürdüren ve bilişsel davranışçı yaklaşımın öncüleri olarak kabul edilen Ellis (1961) ve Beck(1963) özgün bir şekilde çalışarak kendilerine ait kuramlarını geliştirmişlerdir (Dobson ve Dozis, 2001).

Bu bölümde romantik ilişki inançlarını derinlemesine incelemek amacıyla öncelikle Akılcı Duygusal Davranış Terapisi ve Bilişsel Davranışçı Terapi incelenerek kuramsal çerçevelerin temelinde ilişki inançları açıklanacaktır.

2.3.2.1. Ellis'in Akılcı Duygusal Davranış Terapisi

Albert Ellis psikanaliz temelli uygulamaların yetersiz olduğu gerekçesiyle 1955 yılında Akılcı Duygusal Terapiyi geliştirerek bilişsel yaklaşımın temelini atmıştır (Corey, 1996). Bu görüşe göre insan doğuştan mantıklı ve mantık dışı (irrasyonel) düşüncelere sahip olarak dünyaya gelir. Mutlu olmaya, kendini koruma altına almaya, sevmeye, düşünmeye, diğer insanlarla ilişki kurmaya, kendini gerçekleştirmeye ve büyümeye yönelik doğuştan bir eğilime sahip olan insanın aynı zamanda ertelemeye, hatalarını tekrar etmeye, kendini suçlamaya, hoşgörüsüzlüğe, düşünmekten ve kendini gerçekleştirmekten kaçmaya, gerçekçi olmayan düşüncelere kapılmaya yönelik yatkınlığı da vardır (Corey, 2008).

Ellis'e (1994a) göre inançlar, kişilerin kendilerine söyledikleri ya da kişiler için özel anlam taşıyan sembol veya imgelerdir. Kişilerin inançları onların yaşamdaki felsefelerini belirler. Bu inançlar akılcı ve akılcı olmayan inançlar olarak iki sınıfta değerlendirilir. Akılcı inançlar, kişinin amaçlarına ulaşmasını sağlayan ve kendine yardım edebilmesi anlamına gelen inançlardır. Akılcı olmayan inançlar ise bünyesinde dayatmalar barındıran, talepkar, katı ve değişmesi zor olan inançlardır (Bernard & Ellis, 2006). Köroğlu (2008) benzer şekilde düşünceleri akılcı ve akılcı olmayan düşünceler olarak ikiye ayırmış ve kişilerin olay ve sonuç arasında bulunan düşünce, tutum ve olaya bakış açılarını tamamıyla göz ardı ettiklerini ifade etmiştir. Ellis ve Dryden (1997), akılcı inançların beğenilenler, beğenilmeyenler, tercihler, istekler gibi bilişsel alanları kapsarken akılcı olmayan inançların ise yaşamsal hedeflere ulaşmayı engelleyici ve

dogmatik özelliğe sahip olduğunu ifade eder. Ellis (1994), başlangıçta belirlemiş olduğu 11 akılcı olmayan inancı derleyerek aşırı talepkarlık, durumu facialaştırma, hayal kırıklığına karşı düşük tolerans ve kendini ve başkalarını değersizleştirme olmak üzere dört ana kategoride ele almıştır. Bernard (1995) ise Ellis'in akılcı olmayan inançlarını "bireyin kendine yönelik dayatmaları", "diğer insanlara yönelik dayatmaları" ve "yaşama yönelik dayatmaları" şeklinde gruplandırarak ifade etmiştir. Ellis (1994) tarafından başlangıçta belirlenen 11 inancın listesi ise şöyledir:

1. Önemsemediğim insanlar tarafından neredeyse her zaman beğenilmeli ve sevimliyim.
2. Yetenekli ve başarılı olduğumu ispatlamalıyım.
3. Olaylar beklediğim şekilde gelişmediğinde dünya berbat, korkunç ve dehşet verici bir yerdir.
4. Duygusal problemlerimin kaynağı dışardan gelen baskılardır.
5. Aklımı devamlı olarak korkutucu ve tehlikeli şeylerle meşgul ederek rahatsızlık duygusu içerisinde olmalıyım.
6. Hayatın zorluklarıyla yüzleşmekten kaçınmalıyım.
7. Geçmişte yaşamış olduğum kötü olaylar bugünkü davranışlarımın ve duygularımın temelini oluşturur.
8. Durumlar ve kişiler olduğundan daha iyi olmalıdır.
9. Sorumluluk almadan, pasif ve hareketsiz bir şekilde yaşamak mutluluğa ulaşmanın yoludur.
10. Düzen ve titizlik konusunda mükemmel olmalıyım. Bazı doğüstü güçlere güvenmeye ihtiyacım var.
11. Diğer insanlar beni takdir etmez ve beğenmezlerse ben de kendimi beğenemem.

Ağır (2007), Ellis'in ortaya koymuş olduğu akılcı duygusal yaklaşımda işlevsel olmayan ve kalıplaşmış üç ana düşünceyi aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

- İyi bir insan olmazsam ve diğer insanlar tarafından kabul görmezsem değersiz olurum.
- Diğer insanlar bana karşı kibar ve düşünceli davranmazsa cezalandırılmalı ve ayıplanmalıdırlar.

- Yaşam bana istediklerimi hızlı ve kolay bir şekilde vermeli, istemediklerimi ise vermemelidir.

Akılcı Duygusal Davranışçı Terapinin temelinde düşünce, duygu ve davranışların birbirlerini etkilediği ve birbirleri üzerinde değişimlere sebep olduğu görüşü yatar (Ellis, 1962). Bu görüş temelinde A-B-C Kişilik kuramı geliştirilmiştir. A (Activating Event); bir olayı, olguyu ya da bireyin davranışını, C (Consequence) ; kişinin davranışsal ya da duygusal tepkisini ve bunu takiben ortaya çıkan sonucu, B (Belief) ise bireyin duygulanım ve inançlarını ifade eder. Bu bakış açısına göre C'nin (duygusal ya da davranışsal sonuç) ortaya çıkmasına sebep olan A (olayın kendisi) değil bireyin olaya dair inancını ifade eden B'dir (Corey, 2008). A-B-C modeli terapi sürecinde uygulanırken model D-E-F basamaklarıyla devam eder. D (tartışarak müdahale) mantık dışı inançların danışan tarafından irdelendiği basamaktır. Bu basamakta sırasıyla belirleme, tartışma ve ayırt etme bileşenleri bulunmaktadır. Danışan bu basamakta öncelikle akılcı olmayan, zorunluluk, facialaştırma ve tahrip içeren düşünce ve inançlarını belirlemeyi öğrenir. Ardından bu inanç ve düşünceleri mantıklı yöntemlerle sorgulamayı öğrenerek, tartışır. Bu sürecin sonunda danışanlar mantıklı ve mantık dışı inançları birbirlerinden ayırmayı öğrenirler. E (etki) basamağında ise önceki basamaklarda öğrenilenler günlük yaşama aktarılır. Danışanlar mantıklı inançlar içeren davranışlar ve hayat felsefesi oluştururlar. Son olarak F (new feeling) basamağında sağlıklı düşüncelerin yerine geliştirilmiş olan yeni sağlıklı duygular alır ve olumlu ya da olumsuz sağlıklı duygular grubu oluşturulmuş olur. (Ellis ve Dryden, 1997).

Akılcı inançlar toplumsal gerçeklikle uyum içerisinde olan, sağlıklı ve genellikle bireyin arzu ve isteklerine dayanan inançlardır. Akılcı düşünen bireyler modelde "A" olarak ifade edilen olaya karşı sağlıklı düşünce ve duygular içerisine girmez (Nelson-Jones, 2000). Akılcı olmayan inançlar ise kişinin istek ve arzularından çok kişinin kendine ve başkalarına yönelik dayatmalarını içerir (Ellis ve Dryden, 1997). Kişilerin işlevsel olmayan inançları, işlevsel olmayan duyguları doğurur. Bu duygular zaten hoşnutsuzluk içerisinde bulunan kişinin durumu değiştirmek adına çabalamasına da engel olur (Türküm, 1999). Sağlıklı bir duygu dünyasına sahip olan kişiler, mantıklı bir inanç sistemine sahipken; duygusal yönden sağlıklı olan kişiler mantık dışı bir inanç sistemine sahiptir (Kodan, 2013). Olumsuz duygular sağlıklı olumsuz ve sağlıklı olumsuz

duygular olarak gruplandırılır. Sağlıklı olumsuz duygular kişiyi tahrip etmeyen ve engellenme durumlarında bireyde ortaya çıkması doğal görülen pişmanlık, endişe, üzüntü gibi duygulardır. Sağlıksız olumsuz duygular ise bireye zarar veren kaygı, umutsuzluk, depresyon gibi duygulardır. Sağlıksız olumsuz duyguların ortaya çıkmasının temel sebebi ise akılcı olmayan inançlardır (Sutton ve Simon, 1981). Sağlıksız olumsuz duygular bireyin içinde bulunduğu durumu daha da zorlaştırarak onu çözümden uzaklaştırır ve tahrip eder (Çivitçi, Türküm, Duy ve Hamamcı, 2014; Ellis ve Dryden, 1997). Ellis, kişilerde oluşan duygusal rahatsızlıkların kişilerin kendilerine devamlı olarak tekrarladıkları "Ben değersizim", "Yaptığım her şey yanlış" gibi zarar verici düşüncelerden oluştuğunu ifade etmektedir (Corey, 2008). Akılcı olmayan inançlar psikolojik rahatsızlıkların temeli olarak kabul edilmektedir ve kişilerin problem çözme becerilerini etkileyerek hedeflerine ulaşmalarına engel olmaktadır (Nelson, 2000).

2.3.2.2. Bilişsel Davranışçı Terapi

Bilişsel davranışçı terapi, kişinin nasıl davrandığını ve nasıl düşündüğünü belirleyen şeyin düşünceler olduğu görüşünü temel alan terapi yöntemidir (Özcan ve Çelik, 2017). Bilişsel davranışçı terapiye dair kuramsal temeller 1925 yılında atılmış ve 1950'li yıllara gelindiğinde uygulamaya dönüşmeye başlamıştır (Hayes, 2004). 1970'li yıllardan itibaren psikoloji dünyasında giderek ön plana çıkmaya başlayan bilişsel psikoloji günümüzde Aaron T. Beck ile özdeşleşerek bilişsel terapi adıyla uygulanmaya devam etmektedir (Özdel, 2015).

Bilişsel terapi en sade tanımıyla kişinin duygu ve davranışlarının olaylara ilişkin bakış açıları sonucu ortaya çıktığı görüşünü temel alır (Beck, J.S.,1995). Beck 1960'lı yılların başında bilişsel kuramını ortaya koyarken öncelikle deneysel ve klinik yaklaşımlardan faydalanarak depresyonun yapısını açıklamaya yönelik çalışmalarda bulunmuş sonrasında ise bu çalışmalarını daha çeşitli ve farklı bozuklukları açıklamaya yönelik olarak geliştirmiştir. Beck depresyonu düşüncedeki bozukluk olarak tanımlamış ve klinikteki uygulamalarında hastaların düşüncelerindeki çarpıklıkların düzeltilmesine odaklanmıştır. Beck'in depresyonu tanımlamak ve tedavi etmek amacıyla geliştirmiş olduğu bu model Scott, Clark, Rush, Heimberg, Barlow gibi yazarların da desteğiyle genişletilerek diğer bozuklukların tanımlanması ve tedavisinde uygulanmaya başlanmıştır (Türkçapar ve Sargın, 2012).

Kuyucu (2007) Beck'in modelini ortaya koyarken temel aldığı ilkeleri şöyle açıklamaktadır:

- Bireyin karşılaştığı duruma karşı gösterdiği davranışları ve hisleri.
- Bireyin olayla karşı karşıya kaldığı süreçte süregelen dışsal durumun değerlendirilmesi, başa çıkma becerisi, muhtemel alışkanlıklar, riskler ve değişik yolların değeri ile ilgili yorumlama.
- Olaylara dair algıların kişilere özgü olması (Bir kişide oldukça kaygı yaratan durumun başka bir kişi için kaygı verici olmaması).
- Kişinin kolay incinebilir ve duyarlı bir yapıda olmasında kişilik yapısının rolünün olması.
- Stresle karşılaşan benmerkezci ve ilkel bilişsel yapının kendini korumaya alması sonucunda kişinin olayları tek taraflı, keskin, genel ve aşırı biçimlerde değerlendirmesi ve bu durumun bireyin duyarlılığını azaltarak dikkat ve hafızasını olumsuz etkilemesi.
- Kaygı, depresyon gibi tüm sıkıntıların kendilerine has bilişsel alt yapılara, şemalara sahip olması ve belli davranış ve duygularla sonuçlanması.
- Diğer insanlarla kurulan gerilimli ilişkilerin uyumlu olmayan bilişleri güçlendirmesi.
- Sosyal bir eleştiri ya da fiziksel saldırıyla karşılaşan kişide savaş-kaç ya da donakal tepkilerinin oluşması.

Türkçapar (2009) bilişsel davranışçı terapinin varsayımlarını a) bireyin çevreden ziyade kendi zihninde tasarladıklarına cevap vermesi b) öğrenmeyle ilgili süreçlerin çoğunun bilişsel yollarla gerçekleşmesi, c) duygu, düşünce ve davranışların sebep-sonuç ilişkisi içerisinde olması d) teröpatik girişimlerde danışanın beklenti, tutum ve diğer bilişsel durumlarının temel olması, e) davranışsal kuram ve bilişsel süreçlerin birleştirilerek davranışçı tekniklerin tedavide kullanılabilmesi f) bilişsel davranışçı terapiyi uygulayan terapistin, uyumsuzluğa yol açan bilişsel süreçleri değerlendirmeye yönelik tanı koyan ve işlevsiz bilişleri ve bununla birlikte ortaya çıkan duygu ve davranışları danışanla beraber değiştirmek amacıyla çeşitli yöntem ve teknikleri uygulayan konumunda olması olarak ifade etmiştir.

Bilişsel kuramda biliş kavramı otomatik düşünceler ve şemalar olmak üzere iki temel üzerinden ele alınır. Şemalar, bireylerin bilişlerinin altında yatan kural ve varsayımları ara inançlar ve temel inançlar olarak gruplandırılır. İfade edilen bilişler dıştan içe doğru otomatik düşünceler, ara inançlar ve temel inançlar olarak ilerleyen bir çember olarak düşünülebilir (Türkçapar, 2006).

2.3.2.2.1. Otomatik Düşünceler

Otomatik düşünceler, bireylerin bilişsel süreçlerinin belirgin bir özelliğidir. Otomatik düşünceler, genellikle kişilerin farkında olduğu düşüncelerle beraber bir anda ortaya çıkan ve değerlendirme içeren anlatımlar ya da imgeler olarak tanımlanabilir. Uzun bir cümle olmaktan çok kısaltılmış ifadeler olarak açığa çıkan otomatik düşünceler, kişi tarafından her durumda mantıklı olarak görülse de hem işlevsel hem de işlevsel olmayan şekillerde açığa çıkabilir (Beck, 1976). Bilişsel davranışçı terapi özellikle kişiyi duygusal açıdan sıkıntıya sokan otomatik düşünceler üzerinde durur (Özcan ve Çelik, 2017). Kişiler genellikle otomatik düşüncelerinin ne olduğunu tam olarak idrak edemeseler de bu düşüncelere eşlik eden duyguların farkındadır (J.S., Beck, 1995). Örneğin sınava giren bir öğrencinin aklından geçen otomatik düşünce ‘‘Anlayamıyorum’’ olabilir (Özcan ve Çelik, 2017).

Otomatik düşünceler seri, örtük, problem çözmeye ya da amaca ulaşmaya yönelik kurulmuş bir mantık içermeyen, hızlıca ortaya çıkan düşüncelerdir. Kişi duruma ya da olaya yönelik verileri işlerken ortaya çıkan bilişsel çarpıtmalar sonucunda işlevsel olmayan düşüncelerin ve can sıkıcı duyguların eşlik ettiği otomatik düşünceler oluşur (Savaşır ve Batur, 2003; Türküm, 1999). Otomatik düşünceler, hoş olmayan duygu ve davranışları ortaya çıkarmasına rağmen birey durdurma konusunda istekli ve gönüllü olsa da durdurulamaz (Beck, 1967).

2.3.2.2.2. Ara İnançlar

Otomatik düşünceler ve temel inançlar arasında kalan ara inançlar varsayım, kural ve tutumları içerir. Kişilerin gözlemlerinin, deneyimlerinin ve çevrelerindeki kişilerden elde ettikleri bilgilerin birleşimi sonucu oluşan öğrenmelerden oluşurlar (Türkçapar, 2009). Deneyimlerimize anlam katmamızı sağlayan ara inançlar koşullu inançları ve gereklilik bildiren ‘‘-malı, -meli’’ tipi inançları içerirler. Buna ek olarak ara inançlar bireylerin başa

çıkma yöntemlerini ve başka inançların sonucu olarak ortaya çıkan kuralları kapsar. "Eğer danışma kuramları sınavından A almazsam, ben bir aptalım." İfadesi ara inançlardan varsayıma örnek olarak gösterilebilir (J. S. Beck, 2005).

2.3.2.2.3. Temel İnançlar

Çocukluk dönemlerinden itibaren bireylerin önem verdikleri kişilerle kurdukları ilişkiler sonucunda şekillenmeye başlayan kişinin çevresindeki insanlara ve kendine yönelik olarak geliştirmiş olduğu değişmesi güç, katı ve genel yargılar temel inançlar olarak isimlendirilir (Beck, 2001). Kişilerin önceki yaşantı ve deneyimleri sonucunda oluşan, bireysel ve çevreden gelen bilgileri düzene koyma şeklini, dünya ve diğer insanlarla ilgili temel varsayımlarını içeren temel inançlar farklı kaynaklarda "şemalar" olarak da ifade edilebilmektedir. Bu inançlar otomatik düşüncelere göre daha genel, ara inançlara göre ise daha kesin özellik taşıyan inançlardır (Beck, 2011). Türkçapar (2009), çekirdek (temel) inançları erken yaşlarda deneyimlenen kişisel yaşantılar ve değer verilen insanlarla yapılan özdeşimler sonucunda ortaya çıkan ve ilerleyen dönemlerde benzer yaşantılar ve öğrenmelerle desteklenerek pekişen inançlar olarak açıklamıştır.

Temel inançlar Beck (1979) tarafından sevilme, çaresizlik ve değersizlik olmak üzere üç temel başlıkta sınıflandırılmıştır. Türkçapar (2009), bu üç ana başlığın altında yatan inançları aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

Tablo 2.3

Temel İnançlar

Sevilmeme	<ul style="list-style-type: none">• İstenmiyorum• Sevilmiyorum• Önemli değilim• Terk edileceğim• Kusurluyum• Yalnız kalacağım• Sevilecek kadar iyi değilim
Çaresizlik	<ul style="list-style-type: none">• Yeterli değilim• Güçsüzüm• Dayanıklı değilim• Değişemem• Yeteneksizim• Etkisizim• Muhtacım• Kolay incinirim• Başa çıkamam• Kurbanım
Değersizlik	<ul style="list-style-type: none">• Yaşamayı hak etmiyorum• Kötü ruhlu biriyim• Zarar vericiyim• Hastayım• Tehlikeliyim• Zehirliyim• Hiçim

Her insanda olumlu ve olumsuz temel inançlar bir arada bulunur. Bir birey "seviliyorum" ve "sevilmiyorum" temel inançlarının ikisine birden sahiptir. Eğer bireyler ruhsal yönden sağlıklıysa ben değerliyim, seviliyorum ve becerikliyim gibi olumlu temel inançlar aktif durumdadır ve olumsuz bir durumla karşılaşılmadığı sürece etkin kalırlar. Ancak bireylerde ruhsal rahatsızlıklar ya da kişilik bozuklukları var ise olumlu inançlar oldukça güçsüz bir konumdadır (Türkçapar, 2009).

Beck, temel ve ara inançların çocukluk çağlarından itibaren şekillenmeye başladığını ifade eder. Bu inançların sonucunda otomatik düşünceler oluşmaktadır. İnançlarımız ise daha çok şemalarımızla ilintilidir. Bireyler, çevreden gelen uyarıcıları değerlendirirken

bilişsel yapılar olarak ifade edilen bilişsel şemalarını kullanırlar. Kişilerin çevreye adaptasyonunun kolaylaşması için var olan şemalar ters yönde etki ederek bu süreçte uyumsuzluğa sebep olan bir rol üstlenebilir (Karahan ve Sardoğan, 2004). Şemalar, çevreden algılanan uyaranların, düşüncelerin ve yaşantıların örneklerinin ve benzerlerinin biriktirildiği yapılardır. Bu yapılar sayesinde bireyler olaylar karşısındaki algılarını ve kavramlarını anlamlandırarak sonradan gelen bilgileri daha iyi bir şekilde organize eder (Clark ve Beck, 1999). Uyumlu ve uyumsuz şemalar şu şekilde örneklendirilebilir:

Tablo 2.4

Şema Örnekleri

UYUMLU ŞEMA ÖRNEKLERİ	UYUMSUZ ŞEMA ÖRNEKLERİ
Şartlar ne olursa olsun baş edebilirim.	Kabul görmek için mükemmel biri olmalıyım.
Bir konuda emek harcarsam, zamanla uzmanlaşabilirim.	Bir konuda karar kıldıysam onu mutlaka başarmalıyım.
Zor durumlarla başa çıkabilen biriyim.	Ben gerçek biri değilim.
Güvenilir bir insanım.	Bir kadınla ilişkim yoksa ben bir hiçim.
İnsanlar tarafında sevilen biriyim.	Aptal bir insanın tekiyim.
Saygı duyulan biriyim	İnsanlar güvenilmezdir.
Mücadele etmeyi severim.	Dünya, korkutucu bir yerdir.

Murdock, 2013

İnsanın duygu ve düşüncelerinin bir ilişki içerisinde olduğu görüşünü temel alan bilişsel yaklaşım, bilişsel süreçlerin duygusal problemlerin temelinde olduğunu öne sürer (Derubes ve Beck, 1988). Beck, Rush, Shaw ve Emery (1979), depresyonun yapısını inceledikleri çalışmalarında bilişsel çarpıtmaları, şemaları ve bilişsel yapıları temel kavramlar olarak ele almıştır. Bilişsel üçlü bireylerin yaşamlarını, kendilerini ve geleceklerini objektif olmayan bir şekilde algılamaları olarak ifade edilebilen ve otomatik

düşüncelerin aktif rol oynadığı alandır (Savaşır, Boyacıoğlu ve Kabakçı, 1996). Bilişsel üçlü yapısı oluşurken birey ilk olarak kendisine dair olumsuz değerlendirmede bulunur. Kendisine "yetersizim", "beceriksizim" gibi etiketlemeler yapan birey olumsuz psikolojik, fizyolojik ve ahlaki faktörleri davranışlarının sebebi olarak algılar. Bir sonraki aşamada kendini artık değersiz biri olarak görmeye başlar. Tüm bunların sonunda ise geleceğe dair olumsuz duygular içerisine girer (Beck, 2001). Bilişsel çarpıtmalar ise bilginin yanlış bir şekilde işlenmesi olarak ifade edilebilir. Durumlar karşısında rastgele varsayımlarda bulunma, olayların bütününe yok sayarak küçük bir kısmına odaklanma, olayları küçümseme ya da abartma, genellemelerde aşırılığa kaçma gibi düşünce yapıları bilişsel çarpıtmalar olarak nitelendirilebilir (Türkçapar, 2009).

Bu çarpıtmalardan bazıları Beck (1995) tarafından aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

- Ya Hep Ya Hiç Tarzı Düşünme: İkili ya da kutuplaşmış düşünce olarak da ifade edilebilen bu düşünme tarzında bireyin hayatında katı sınıflandırmalar vardır. Bir şey ya siyah ya da beyazdır, griye ise yer yoktur.
- Felaketleştirme: Falcılık olarak da ifade edilen bu bilişsel çarpıtmada birey geleceğe dair yalnızca sonucu felaketle sonuçlanacak olan ihtimallere odaklanır.
- Olumlu Olanı Göz Ardı Etme: Birey hayatında yalnızca olumsuz olan durumlara odaklanır ve iyi giden şeyleri saymaz.
- Duygusal Akıl Yürütme: Kişinin bir düşünceye duygusal olarak yatırım yapmış olması nedeniyle diğer görüşlerin tümünü yok sayarak kendi düşüncesinin doğruluğuna inanmasıdır.
- Etiketleme: Kişinin kendisi ya da başkalarıyla ilgili yaptığı genel değerlendirmedir.
- Büyütme/Küçültme: Kişinin olumsuz olan bilgiyi abartması, olumlu olan bilgiyi ise yok sayması ya da azımsamasıdır. Hayata pembe gözlüklerle bakma durumunun tam zıttı olarak ifade edilebilir.
- Seçici Soyutlama: Bir olay ya da durumdaki olumlu her şeyin yok sayılarak olumsuz olan tek şeye odaklanmasıdır.
- Zihin Okuma: Olası diğer nedenleri göz ardı ederek karşıdaki kişinin ne düşündüğünün bilinmesine dair inanca sahip olmaktır.

- Aşırı Genelleme: Bireyin, tek bir bilgidan yola çıkarak daha geniş bir sonuca ulaşmasıdır.
- Kişiselleştirme: Kişinin muhtemel tüm açıklamaları yok sayarak ilişki içinde olduğu kişinin hareketlerinin sebebi olarak kendini görmesidir.
- Meli-Malı Tarzında Düşünme: Gereklik bildiren ifadelerdir ve kişiye göre yaşamda değişmez olan kurallar vardır. Bu kurallar uygulanmazsa sonucu felaket olur.
- Tünel Bakışı: Kişinin sınırlı bir şekilde olumsuz olanı odak noktası haline getirmesidir.

2.3.3. Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar

Bireylerin romantik ilişkilerine dair oluşturmuş oldukları ve belli bir ideale ulaşmayı hedefleyen beklenti ve algılarının bütünü ilişki inançları olarak adlandırılır (Eidelson ve Epstein, 1982). Beck (2001) insanların çocukluk çağlarından itibaren çevrelerinde değerli gördükleri kişilerle olan iletişimlerinden doğan ve bireyin hem kendisine hem de çevresine yönelik oluşturduğu değişmez ve katı yargıları ve değerlendirmeleri temel inançlar olarak ifade etmiştir. Bireylerin doğumdan itibaren onlara bakım veren kişilerle kurdukları ilişkiler hayatlarının her alanına etki eder. İhtiyaçlarının karşılanması amacıyla bakım veren kişiyle etkileşime giren bebek güven ve yakınlık duygularının doyurulmasını bekler. Eğer bu dönemde bebeğin bu ihtiyaçları gerektiği şekilde karşılanamazsa gelecek dönemde kuracak olduğu ilişkiler de bu durumdan olumsuz yönde etkilenir. Kişinin, erken dönemde geliştirilen, ilişki içinde olunan kişinin ihtiyaç duyduğunda onun yanında olmadığı ve onu yeterince koruyup sevmediği inancı yetişkinlikte kurduğu yakın ilişkilerine de yansır. Bu durum bireyi romantik ilişkilerden uzak durmaya iter (Solmuş, 2010).

Bireyler hayatları boyunca çevrelerindeki diğer insanların özellik ve beklentileriyle ilgili pek çok inanç geliştirir. Yaşam boyu geliştirilmiş olan bu inançların, kişilerin yakın ilişkilerini ve dolayısıyla da romantik ilişkilerini önemli derecede etkilediği düşünülmektedir. Pek çok kişinin romantik ilişkiye başlarken partnerini sevmesi ve onunla karşılıklı olarak doyum sağladıkları bir ilişki içerisinde olması gerektiğine dair inançlara sahip olması bu görüşü destekler niteliktedir (Turan, 2010). Sprecher ve Metts (1999) de kişilerin ilişkilere başlamadan evvel ne tarz bir ilişki istediklerine dair inançlara

sahip olduklarını öne sürmüştür. Eidelson ve Epstein (1982), bu inançları işlevsel ve işlevsel olmayan inançlar olarak ayırmış ve yapmış oldukları ölçek çalışmasında (1) anlaşmazlıklar yıkıcıdır (2) zihin okuma beklentisi (3) cinsel mükemmellik (4) erkek ve kadın birbirinden farklıdır (5) eşler asla değişmez olmak üzere rasyonel olmayan beş inancı tanımlamıştır. Romans, J. S. ve DeBord, J. (1995) ise ilişki inançlarına yönelik olarak yürüttükleri çalışmalarında 9 farklı inanç sıralamıştır:

- Birbirimize karşı daima dürüst ve açık olmalıyız.
- Birbirimizin aklından geçenleri okuyabilmeliyiz.
- Birbirimizin ihtiyaç duyduğu her şeyi karşılamalıyız.
- Her şeyi beraberce yapmalıyız.
- Aramızda yaşanan her şey mükemmel olmalı.
- Eğer ilişki iyiyse bunu sürdürmesi kolay olur.
- Romantik idealizm
- Romantik ilişkiye sahip olmayan birey kendisiyle bütünleşmiş sayılmaz.

Kişilerin eşlerine yönelik davranış ve düşüncelerinin altında eşlerinin tavırlarından çok bireylerin önceden ilişkiye dair geliştirmiş oldukları düşünce ve duyguların yattığı ifade edilmektedir (Leahy, 2003) Mantık dışı inançların ya da bilişsel çarpıtmaların bireylerin kurdukları ilişkileri nasıl etkilediğine dair çeşitli araştırmalar mevcuttur (Eidelson ve Epstein, 1982). Alanyazında mantık dışı inançlar ve romantik ilişkiler arasındaki ilişkiyi inceleyen çoğu araştırmada bu inançların çeşitliliğine ve bireysel farklılıklara göre nasıl değişiklikler gösterdiğine dair araştırmalar olduğu görülmektedir (Sarı, 2008). Bilişsel kuramlar açısından romantik ilişkileri inceleyen çalışmalarda çoğunlukla eşlerin inançlarına yoğunlaşmıştır. İlişkilerinde mutsuz oldukları tespit edilen bazı eşlerin problem yaşamalarının temelinde akılcı olmayan inançlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Partnerler arasında yaşanan problemlerin temelinde bilişsel etmenler olduğunu fark eden çift terapistleri kişilerin yakın ilişkileri ve bu ilişkilere dair geliştirmiş oldukları akılcı olmayan inançları araştırmaya yoğunlaşarak ilişkiye etkisini incelemeye başlamıştır. Bu araştırma süreci romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları sistemsal olarak değerlendirme ihtiyacı doğurmuştur (Eidelson ve Epstein, 1982). Alanyazında akılcı olmayan romantik ilişki inançlarını çeşitli değişken açısından inceleyen pek çok araştırma bulunmaktadır (Metts ve Cupach, 1990; DeBord, Romans ve Krieschok, 1996; Sprecher

ve Metts 1999; Stackert ve Bursik, 2013; Beştav, 2007; Sarı, 2008; Turan, 2010; Küçükarslan, 2011; Gizir, 2013, Küçükarslan ve Gizir, 2013; Küçükçelik, 2015 Sarı ve Owen, 2015; Murat, 2019; Tatar, 2019).

2.3.4 Yakın İlişkiler ve Çocukluk Çağı Yaşantıları

Bireylerin olumlu bir kişilik ve güven duygusunu kazandığı dönem çocukluk dönemidir (Brown ve Anderson, 1991). Çocukluk çağında örseleyici yaşantılar deneyimleyen ve sağlıksız bağlanmalar geliştiren çocukların yetişkinlik dönemlerinde kurdukları yakın ilişkilerde yaşadıkları olumsuz durumlar hakkında çeşitli araştırmalar bulunmaktadır.

0-2 yaş aralığında bulunan bebeklerin zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimleri oldukça hızlıdır. Tüm alanlarda yeterince beceri kazanmamış olan bebek, onun bakımını sağlayan kişilere bağımlı durumdadır. Çocuğun bakım verenine bağımlı konumda olduğu bu süreçte, arada kurulan ilişkinin niteliği oldukça önemlidir. Bu dönemde oluşması kaçınılmaz olan ve bebeğin anne, baba ya da bakım veren kişiye karşı geliştirdiği duygusal ilişkiye bağlanma adı verilir (Öztürk, 2002). Bağlanma kuramını ortaya atan ilk kuramcı Bowlby'e (1982) göre bebekler bağlanma gerçekteştirdikleri kişilerle kurdukları ilişki tarzlarının temelinde çevrelerine ya da kendilerine dair zihinsel şemalar geliştirir. Eğer kurulan ilişki destekleyici ve olumluysa oluşan zihinsel yapılar da olumlu olacaktır. Ancak bakım veren kişiler reddedici, ihmalkar ya da soğuk bir tavırdaki ilişki kuruyorlarsa çevreye karşı güvensizlik ve kendilerine yönelik değersizlik algıları oluşacaktır. Bu sebeple çocukluk çağında kurulan bu ilk ilişkiler ilerleyen yıllarda bireylerin çevrelerindeki insanlarla kurdukları yakın ilişkileri de etkileyecektir. Bağlanmanın şekillenmesi yaklaşık olarak 2-3 yaşa kadar sürmektedir (Bowlby, 1982). Temelde anneye kurulan ilişkiyle oluşan bağlanma kişinin hayatı boyunca kurduğu ilişkilerinde farklı şekillerde kendini tekrar eder (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

Ebeveyn ve çocuk arasında kurulan ilişkiler ile yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkiler çeşitli yönlerden benzerlikler göstermektedir. Bağlanma kuramcıları iki ilişkinin de bağlanma ilişkisi olarak tanımlanabileceğini öne sürer. Her iki ilişki türünde de bireyler karşı taraftan yakınlık beklentisi içerisindedir. Birbirlerini tehlikeli ya da riskli durumlarda sığınılacak bir liman olarak algırlar. Ayrılmaya ya da ilişkinin risk altında

olduğu durumlara karşı tepki gösterirler. İlişki içerisinde olunan ebeveynin ya da partnerin kaybı kişiye acı verir (Shaver ve ark., 1988).

Horney, dünyaya gelen her çocuğun ebeveynleri tarafından terk edileceğine dair bir kaygıya sahip olduğundan söz etmiş ve bunu temel kaygı olarak isimlendirmiştir. Horney'e göre bireylerin çocukluk dönemlerinde karşı karşıya kaldıkları bu kaygıyla baş etme stratejileri (boyun eğme, reddetme, kendini büyük görme) ilerleyen yaşlarda kuracak oldukları ikili ilişkilerdeki eğilimlerinde belirleyici olacaktır (Carver, 1998). Shaver ve Hazan (1988), ebeveynle kurulan bağlanma stillerinin (saplantılı, güvenli, kayıtsız) romantik ilişkilere yansımalarını ifade etmiştir. Ebeveynleriyle güvenli bağlanma ilişkisine sahip olan bireyler romantik ilişkilerinde sıkıntılı zamanlarda problemlili bir eşe dnrecek; saplantılı bağlanma stiline sahip olan bireyin ilişkide rahat hissettirilmesi zor olacak; kayıtsız bağlanan birey ise herhangi bir partnere bağlanmaktan kaçınacaktır. Bireylerin yetişkinlik dönemlerinde kurdukları yakın ilişkileri incelemeye yönelik yapılmış olan pek çok çalışmada yetişkinlerin ilişkilerindeki bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçleri, bağlanma stillerinin büyük oranda açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır (Sümer ve Güngör, 1999). Gündoğan (2015), erken dönemde şekillenmeye başlayan bağlanma stillerinin yetişkinlik döneminde bireylerin evlilikten aldıkları doyumunu ve eşlerin birbirleriyle olan uyumunu etkilediğini ifade etmiştir. Colman ve Widom (2004) tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışmada çocukluk çağında istismar yaşantısına sahip olan bireylerin yetişkinlikte kurdukları ilişkilerde güven problemleri yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Tencer (2002), ocukluk dönemlerinde duygusal olarak istismar edilen bireylerin uğramayan bireylere kıyasla daha nadir olarak duygusal ilişkilerde bulunabildikleri ve diğer insanlarla ilişki kurma konusunda daha başarısız oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Cinsel istismara maruz kalan çocukların yetişkinlik dönemlerinde yakın ilişki kurma becerileri etkilenmektedir. Bu kişilerin ilişki kurmaktan kaçınan, ya da kurdukları ilişkilerde olması gerekenden çok daha fazla yakınlık ve ilgi bekleyen, yüksek beklentiye sahip ve aşırı kontrolcü oldukları gözlemlenmiştir (Tackett, 2002).

3. BÖLÜM: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarının, çocukluk çağı ruhsal travma ve duygu düzenleme güçlüğü bağlamında ilişkisel olarak incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

İlişkisel araştırmalar, iki ya da daha fazla değişken arasında var olan birlikte değişimleri belirlemek ve neden-sonuç ile ilgili ipuçları elde etmek amacıyla yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, 2008). İlişkisel tarama modellerinde yapılan çözümlenmeler korelasyon türü veya karşılaştırma türü olmak üzere iki farklı şekilde yapılabilir. Korelasyon türünde yapılan ilişkisel taramalarda değişkenlerin birlikte farklılaşıp farklılaşmadıkları, eğer farklılaşıyorlarsa değişimin nasıl olduğunun öğrenilmesi amaçlanmaktadır (Karasar, 2016).

3.2. Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, devlet ve özel üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde eğitim görmekte olan psikolojik danışman adaylarından oluşmaktadır.

Araştırmanın örnekleme kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilen devlet ve özel üniversitelerde eğitim görmekte olan 395 psikolojik danışman adayından oluşmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi araştırmaya pratiklik ve hız kazandırarak yakın ve ulaşılması kolay olan bir durumu ele alan örnekleme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmadaki katılımcıların cinsiyetlerine, yaşlarına, sınıf düzeylerine, kardeş sayılarına, doğum sıralarına, anne eğitim düzeylerine, baba eğitim düzeylerine, büyüdüğü aile tiplerine, yetiştikleri ailenin sosyo-ekonomik düzeylerine ve algılanan anne-baba tutumlarına göre frekans ve yüzde değerleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.1

Psikolojik Danışman Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
Kadın	311	78,7
Erkek	84	21,3
Toplam	395	100,0

Tablo 3.1.'de görüldüğü üzere, araştırmanın örneklem grubunu; 311'i (%78,7) kadın; 84'ü ise (%21,3) erkek olmak üzere toplam 395 psikolojik danışman adayı oluşturmaktadır.

Tablo 3.2

Psikolojik Danışman Adaylarının Yaşa Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
19-20	69	17,5
21-22	243	61,5
23+	83	21,0
Total	395	100,0

Tablo 3.2 ele alındığında örneklem grubundaki psikolojik danışman adaylarından 69'unun (% 17,5) 19-20 yaş aralığında, 243'ünün (%261,5) 21-22 yaş aralığında ve 83'ünün ise 23 yaş ve üstünde olduğu toplam 395 psikolojik danışman adayının bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.3

Psikolojik Danışman Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
3.Sınıf	190	48,1
4.Sınıf	205	51,9
Toplam	395	100,0

Tablo 3.3.'de görüldüğü üzere, araştırmanın örneklem grubu; 90'ı (%48,1) 3.sınıf; 205'i ise (%51,9) 4. sınıf olmak üzere toplam 395 psikolojik danışman adayından oluşmaktadır.

Tablo 3.4

Psikolojik Danışman Adaylarının Kardeş Sayılarına Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
Tek Çocuk	23	5,8
2 - 3	277	70,1
4 +	95	24,1
Toplam	395	100,0

Tablo 3.4' e bakıldığında araştırmanın örneklem grubunun 23'ünün (%5,8) tek çocuk olduğu, 277'sinin (%70,1) 2 veya 3 kardeşe; 95'inin (%24,1) ise 4 ve üzeri kardeşe sahip olduğu toplam 395 psikolojik danışman adayından oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3.5

Psikolojik Danışman Adaylarının Doğum Sıralarına Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
Tek Çocuk	23	5,8
İlk Çocuk	140	35,4
Ortanca Çocuk	115	29,1
Son Çocuk	117	29,6
Toplam	395	100,0

Tablo 3.5 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının 23'ünün (%5,8) tek çocuk; 140'ının (%35,4) ilk çocuk, 115'inin (%29,1) ortanca çocuk ve 117'sinin (%29,6) son çocuk olduğu toplam 395 psikolojik danışman adayının olduğu görülmektedir.

Tablo 3.6**Psikolojik Danışman Adaylarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları**

Gruplar	<i>f</i>	%
İlkokul	223	56,5
Ortaokul	32	8,1
Lise	92	23,3
Üniversite	48	12,2
Toplam	395	100,0

Tablo 3.6'ya bakıldığında araştırmanın örneklem grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının annelerinin 223'ünün (%56,5) ilkokul; 32'sinin (%8,1) ortaokul, 92'sinin (%23,3) lise ve 48'inin (%12,2) üniversite eğitim düzeyinde bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.7**Psikolojik Danışman Adaylarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları**

Gruplar	<i>f</i>	%
İlkokul	137	34,7
Ortaokul	44	11,1
Lise	120	30,4
Üniversite	94	23,8
Toplam	395	100,0

Tablo 3.7'ye bakıldığında örneklem grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının babalarının 137'sinin (%34,7) ilkokul; 44'ünün (%11,1) ortaokul, 120'sinin (%30,4) lise ve 94'ünün (%23,8) üniversite eğitim düzeyinde bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.8

Psikolojik Danışman Adaylarının Büyüdüğü Aile Tipine Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
Geniş aile	109	27,6
Çekirdek aile	286	72,4
Toplam	395	100,0

Tablo 3.8 ele alındığında araştırmanın örneklem grubunun; 109'u (%27,6) geniş aile ve 286'sı (%72,4) çekirdek aile tipinde olan toplam 395 psikolojik danışman adayından oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3.9

Psikolojik Danışman Adaylarının Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
Düşük	23	5,8
Orta	343	86,8
Yüksek	29	7,3
Toplam	395	100,0

Tablo 3.9'a göre örneklem grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının yetiştigi ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre dağılımlarına bakıldığında, 23'ünün (%5,8) düşük sosyo-ekonomik düzeyde, 343'ünün (%86,8) orta sosyo-ekonomik düzeyde ve 29'unun (7,3) yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olduğu toplam 395 psikolojik danışman adayının bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.10

Psikolojik Danışman Adaylarının Algılanan Anne-Baba Tutumlarına Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
Aşırı Koruyucu	92	23,3
Aşırı İzin Verici	9	2,3
Mükemmelliyetçi	35	8,9
Otoriter-Baskıcı	51	12,9
Demokratik	192	48,6
İlgisiz	16	4,1
Toplam	395	100,0

Tablo 3.10 ele alındığında örneklem grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının algılanan anne-baba tutumlarına bakıldığında; 92'sinin (%23,3) aşırı koruyucu, 9'unun (%2,3) aşırı izin verici, 35'inin (%8,9) mükemmelliyetçi, 51'inin (%12,9) otoriter-baskıcı, 192'sinin (48,6) demokratik ve 16'sının (%4,1) ilgisiz anne-baba tutumunda algıya sahip olan toplam 395 psikolojik danışmanın adayının bulunduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümünde araştırma kapsamında veri toplama amacıyla kullanılmış olan olan Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği – Kısa Form (DDGÖ-16) ve İlişki İnançları Ölçeği hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu katılımcıların cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi (3 veya 4. Sınıf), kardeş sayısı, doğum sırası, ebeveynlerin eğitim düzeyi, katılımcının içinde büyüdüğü ailenin tipi ve sosyo ekonomik düzeyi ile algılanan ebeveyn tutumlarına yönelik bilgilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.3.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği bireylerin 20 yaşına dek deneyimledikleri ihmal ve istismar yaşantılarını niceliksel ve geriye dönük şekilde değerlendirme amacı taşıyan ve güvenilir ölçme aracıdır (Bernstein ve ark., 1994).

Bernstein ve ark. (1994) tarafından geliştirilen ve orjinal adı Childhood Trauma Questionnaire (CTQ) olan ölçek 70 maddeden oluşan bir envanter olarak oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalar sonrasında ölçeği geliştiren kişi tarafından önce 53 maddeye düşürülmüş ardından 28 maddelik son biçimini almıştır. Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012) ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yaparak ölçeği Türkçe'ye uyarlamıştır.

Geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla yapılan istatistiksel değerlendirmelerde iç tutarlılığı ölçmek için Cronbach alfa ve Guttman formülü kullanılmıştır. Tüm katılımcılar için (N=123) Cronbach alfa değeri .93 olarak belirlenirken yarım test katsayısı .97 olarak bulunmuştur. Tüm ölçekte her bir sorunun puanı ile o soru haricinde kalan sorular arasındaki ortalama puanların Pearson katsayıları hesaplanmış, 4.madde dışındaki sonuçların tamamı 0.30'un üzerinde ve birçoğu 0.50'nin üzerinde bulunmuştur. Bu değerlendirmeler sonucunda ölçeğin iç tutarlılığının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin klinik olan katılımcılar ve klinik olmayan katılımcılar ile iki hafta arayla yapılan test tekrar test testinde korelasyon katsayısı 0.90 olarak hesaplanmıştır ($p < 0.001$, $N=48$). Ölçeğin alt boyutları için hesaplanan korelasyon sayıları ise; cinsel istismar ($r = 0,73$, $p < 0,001$); fiziksel istismar ($r= 0,90$, $p < 0,001$); duygusal istismar ($r= 0,85$, $p= 0,001$); duygusal ihmal ($r=0,85$, $p < 0,001$), fiziksel ihmal ($r= 0,77$, $p < 0,001$), minimizasyon ($r=0,71$, $p < 0,001$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin aşamalı olarak birbirinden farklı olan travma hikayelerini ayırabildiği, Disosiyatif Yaşantılar Ölçeği'nden edinilen puanlarla anlamlı bir korelasyona sahip olduğu ve yapısal geçerliliğe sahip olduğu görülmüştür (Şar, Öztürk ve İkikardeş 2012). Bileşen geçerliliğini ölçmek amacıyla yapılan açımlayıcı faktör analizinde ölçeğin orijinal haliyle uyumlu olan beş boyut incelenmiş ve bu beş faktörün toplam varyansın %72.5 civarını karşıladığı görülmüştür (Aydemir ve Köroğlu, 2012).

Bu araştırmada kullanılan Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Şar ve ark. (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan 28 maddeden oluşan 5'li likert tipi ölçektir. Ölçekte (1) Hiçbir zaman (2) Nadiren (3) Zaman zaman (4) Sıklıkla (5) Çok Sık olmak

üzere yanıt seçenekleri bulunmaktadır. Ölçeğin duygusal ihmal, fiziksel ihmal, cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar olmak üzere 5 alt boyutu bulunmaktadır. 9,11,12,15,17 numaralı maddeler fiziksel istismar alt boyutunu; 20,21,23,24,27 numaralı maddeler cinsel istismar alt boyutunu; 3,8,14,18,25 numaralı maddeler duygusal istismar alt boyutunu, 1,4,6,2,26 numaralı maddeler fiziksel ihmal alt boyutunu ve 5,7,13,19,29 numaralı maddeler duygusal ihmal alt boyutunu ölçmeye yöneliktir. Ölçekteki 10, 16 ve 22. maddeler ise travmanın minimizasyonunu ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Ölçek puanları hesaplanırken her soru maddesine 1-5 arasında bir puan verilir. Ölçekteki olumlu maddelerden (2,5,7,13,19,26,28) edinilen puanlar ters çevrilerek hesaplama yapılır. Minimizasyon puanı hesaplanırken ölçekteki 3 maddeden yalnızca en yüksek puanı alanların cevapları hesaplamaya katılır ve 1 puan olarak değerlendirilerek 0-3 puan arasında bir puan elde edilir (Şar ve ark., 2012).

3.3.3. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği- Kısa Form (DDGÖ-16)

Duygu düzenleme güçlüğü ölçeği ilk olarak Gratz ve Roemer (2004) tarafından bireylerin duygu düzenleme güçlüğü seviyelerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş, 36 maddeden oluşan 5'li likert tipi ölçektir. Bu araştırmada kullanılan duygu düzenleme güçlüğü ölçeğinin kısa formu ise Bjureberg ve ark. (2016) tarafından geliştirilmiş, Yiğit ve Güzey Yiğit (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır.

Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği- Kısa Form'unun geçerlik ve güvenilirliğini saptamak amacıyla yapılan çalışmalarda Cronbach Alfa katsayısı .92 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık kat sayılarının ise .78 -.87 arasında değiştiği saptanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için uygulanan Guttman yarıya bölme güvenilirlik katsayısı .88 olarak belirlenmiştir (Yiğit ve Güzey Yiğit, 2017).

Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği- Kısa Formu 16 madde içeren bir öz bildirim ölçeğidir ve toplam beş boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler ve dürtü olarak isimlendirilmiştir. Kabul etmeme alt boyutu, duygusal tepkilerin reddedilmesini; açıklık alt boyutu, duygusal tepkilerin anlamlandırılmamasını; amaçlar alt boyutu, duygu yaşantısı esnasında odağında amaç olan davranışa yönelme konusunda zorluk yaşamayı; stratejiler alt boyutu, etkili bir şekilde algılanabilen duygu düzenleme yöntemlerine erişimin sınırlı olmasını ve dürtü alt

boyutu olumsuz duyguların hissedildiği zamanlarda dürtüleri kontrol etmede zorluk yaşanmasını ifade eder. Ölçek 5'li likert tipi ölçektir. Ölçek derecelendirmesi; 1= Hemen hemen hiç 2=Bazen 3=Yaklaşık yarı yarıya 4=Çoğu zaman 5=Hemen hemen her zaman olacak şekilde belirlenmiştir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan duygu düzenleme gücünün yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Yiğit ve Güzey Yiğit, 2017).

3.3.4. İlişki İnançları Ölçeği

Romantik ilişkiler bireylerin farklılaşan davranışsal ve bilişsel durumları olarak ele alınarak kişilerin ilişki inançları ve ilerleyen zamanlarda deneyimleyecekleri ilişki durumları içerisinde romantik aşkın içeriğinin analiz edilmesinde kullanılabilmektedir (Duck ve Wright, 1993). Türkiye'de yapılan çalışmalara bakıldığında ilişki inançlarına yönelik çalışmaların büyük oranda evli çiftlere odaklandığı ve üniversite öğrencilerine yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir (Küçükarslan, 2011). Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerini analiz etmeye yönelik katkı sağlaması ve onların işlevsel olmayan romantik ilişki inançlarının belirlenerek duygu, düşünce ve davranışlarının anlaşılmasına katkı sağlaması amacıyla Romans ve DeBord (1995) tarafından geliştirilmiş, orijinal adı Relationship Beliefs Questionnaire olan ölçek Gizir (2012) tarafından İlişki İnançları Ölçeği olarak Türkçe'ye uyarlanmıştır (Gizir, 2012).

Ölçeğin yapı geçerliliğini saptamak ve faktör yapısını analiz etmek amacıyla uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ayırt edici özellikte olan ve 6 faktörden oluşan 37 madde belirlenmiştir. Belirlenen altı faktör ise şöyledir: (1) Birbirimize karşı tamamen açık ve dürüst olmalıyız. (2) Birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz. (3) Her şeyi birlikte yapabilmeliyiz. (4) Birbirimizin bütün ihtiyaçlarını karşılamalıyız. (5) Birbimizi değiştirebilmeliyiz. (6) Romantik idealizm. Temel ilişki inançlarını ifade eden bu faktörlerin arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan Pearson korelasyonu sonucunda değişkenler arasında .552 ile .692 arasında farklılaşan oranlarda, pozitif yönlü orta ya da kısmen yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemeye yönelik yapılan hesaplamalarda 6 faktör için belirlenen Cronbach alfa değerleri ayrı ayrı Faktör 1 için .89, Faktör 2 için .85, Faktör 3 için .84 Faktör 4 için .85, Faktör 5 için .78 ve Faktör 6 için .79 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin toplam puanı için hesaplanan Cronbach alfa değeri ise .95 olarak saptanmıştır. Yapılan

geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda ölçeğin faktörlerinin tümünün yüksek düzeyde anlamlı bir güvenilirliğe ve geçerliğe sahip olduğu ortaya konmuştur.

Özgün hali 71 maddeden oluşan, 9 faktörlü 6'lı likert tipi ölçek Türkçe'ye 37 maddelik, 6 faktörlü, 5'li likert tipi (1=hiç katılmıyorum, 5=tamamen katılıyorum) olarak uyarlanmıştır. Ölçekte ters madde yoktur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 37; en yüksek puan ise 185'tir. Ölçekten alınan yüksek puanlar akılcı olmayan romantik ilişki inançlarının yüksek düzeyde olduğunu ifade eder (Gizir, 2012).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılması amacıyla hazırlanan ölçekler, araştırmacı tarafından devlet üniversiteleri ve özel üniversitelerde eğitim görmekte olan 3 ve 4.sınıf öğrencilerinin üniversitelerine gidilerek toplanmıştır. Katılımcılara araştırmacı tarafından verilerin gizliliği hakkında gerekli bilgilendirme yapılarak ölçme araçlarının sağlıklı ve doğru şekilde doldurulmasına yönelik gerekli açıklamalar yapılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Bu kısımda araştırmanın amaçlarına yönelik toplanan verilerin çözümlemesine yer verilmiştir.

- Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve tüm alt boyut (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar) puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve tüm alt boyut puanları (kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü); ilişki inançları ölçeği toplam puanları ve çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ve tüm alt boyut puanları (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar); ilişki inançları ölçeği toplam puanları ve duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve tüm alt boyut puanları arasındaki ilişkilerin yönünü ve derecesini belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon hesabı kullanılmıştır.
- Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü toplam ve tüm alt boyut puanlarının (kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü) ilişki

inançları toplam puanlarını yordayıp yordamadığını ve çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ve tüm alt boyut puanlarının (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar) ilişki inançları toplam puanlarını yordayıp yordamadığını test etmek amacıyla Çoklu Regresyon Analizi tekniği kullanılmıştır.

- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının cinsiyet, büyüdüğü aile tipi ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre; çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ve tüm alt boyut (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar) puanlarının yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve büyüdüğü aile tipi değişkenlerine göre; duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve tüm alt boyut (kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü) puanlarının sınıf düzeyi ve büyüdüğü aile tipi değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Gruplar t testi analizi yapılmıştır.
- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının yaş, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre; çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ve tüm alt boyut (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar) puanlarının yaş, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre; duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve tüm alt boyut (kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü) yaş, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi Testi (ANOVA) uygulanmıştır.
- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının kardeş sayısı, doğum sırası, sosyo-ekonomik düzey ve algılanan anne-baba tutumu değişkenlerine göre; çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ve tüm alt boyut (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar) puanlarının kardeş sayısı, doğum sırası, yetiştikleri ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve algılanan anne-baba tutumu değişkenlerine göre; duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve tüm alt boyut (kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü) puanlarının kardeş sayısı, yetiştiği ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, algılanan anne-baba tutumları değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis-H testi analizi yapılmıştır.

- Uygulanan Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmış ise hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır.
- Uygulanan Kruskal Wallis H testi sonucunda gruplar arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmış ise hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

4. BÖLÜM: BULGULAR

Araştırmanın bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda psikolojik danışman adaylarından elde edilen verilerin analizleri sonucunda ulaşılan bulgular yer almaktadır.

4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Toplam ve Alt Boyutlarına Dair Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalamalarının Standart Hata Değerleri İle Güvenirlik Katsayıları

Tablo 4.1

İlişki İnançları Ölçeği'nin Alt Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Standart Hata, Min. ve Max. Değerleri

İlişki İnançları Ölçeği	N	\bar{x}	SS	Sh _x	Min.	Max.
Toplam	395	100,81	28,50	1,43	44,00	200,00

Tablo 4.1'de İlişki İnançları Ölçeği alt boyutlarından elde edilen puanlara dair veri sayısı (N), aritmetik ortalama (X), standart sapma (ss), aritmetik ortalamasının standart hata değerleri (Sh_x), minimum ve maksimum verilmiştir.

Tablo 4.2

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin Alt Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Standart Hata, Min. ve Max. Değerleri

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	N	\bar{x}	SS	Sh_x	Min.	Max.
Duygusal İstismar	395	7,57	2,99	0,15	5,00	22,00
Fiziksel İstismar	395	5,81	2,11	0,11	5,00	19,00
Duygusal İhmal	395	9,94	3,87	0,19	5,00	25,00
Fiziksel İhmal	395	6,45	2,05	0,10	5,00	19,00
Cinsel İstismar	395	5,94	2,49	0,11	5,00	22,00
Toplam	395	35,71	9,68	0,49	25,00	92,00

Tablo 4.2'de Çocukluk Çağı ruhsal Travma Ölçeği alt boyutlarından elde edilen puanlara dair veri sayısı (*N*), aritmetik ortalama (*X*), standart sapma (*ss*), aritmetik ortalamanın standart hata değerleri (*Sh_x*), minimum ve maksimum verilmiştir.

Tablo 4.3

Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği'nin Alt Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Standart Hata, Min. ve Max. Değerleri

Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği	N	\bar{x}	SS	Sh_x	Min.	Max.
Kabul Etmeme	395	2,25	0,97	0,05	1,00	5,00
Açıklık	395	2,50	0,90	0,05	1,00	5,00
Amaçlar	395	3,12	1,00	0,05	1,00	5,00
Stratejiler	395	2,30	0,97	0,05	1,00	5,00
Dürtü	395	2,26	1,07	0,05	1,00	8,67
Toplam	395	12,44	3,93	0,19	5,00	25,00

Tablo 4.3'de Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği alt boyutlarından elde edilen puanlara dair veri sayısı (*N*), aritmetik ortalama (*X*), standart sapma (*ss*), aritmetik ortalamanın standart hata değerleri (*Sh_x*), minimum ve maksimum verilmiştir.

4.2. İlişki İnançları, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Tablo 4.4

İlişki İnançları, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanları Arasındaki İlişkileri Belirlemek İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Hesabı Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.İlişki İnançları	1	-,010	,062	,081	-,071	,072	,017	,202**	,191**	,129*	,274**	,238**	,259**
2.Duygusal istismar		1	,498**	,300**	,496**	,367**	,775**	,295**	,292**	,215**	,260**	,283**	,336**
3. Fiziksel istismar			1	,410**	,370**	,380**	,705**	,155**	,111*	,040	,128*	,219**	,165**
4.Duygusal ihmal				1	,462**	,240**	,640**	,088	-,017	,001	,048	,146**	,070
5.Fiziksel ihmal					1	,234**	,792**	,184**	,123*	,070	,121*	,170**	,167**
6.Cinsel istismar						1	,598**	,153**	,107*	,126*	,141**	,193**	,182**
7.Toplam travma							1	,257**	,188**	,136**	,203**	,284**	,268**
8. Kabul etmeme								1	,445**	,553**	,734**	,576**	,828**
9. Açıklık									1	,399**	,506**	,423**	,681**
10. Amaçlar										1	,660**	,548**	,795**
11. Stratejiler											1	,621**	,881**
12. Dürtü												1	,804**
13.Toplam duygu D. G.													1

*** $p < ,001$ ** $p < ,01$ * $p < ,05$

Tablo 4.4 incelendiğinde; psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeği toplam puanları ile çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve alt boyut puanları arasında herhangi anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>,05$). Öte yandan ilişki inançları ölçeği toplam puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam puanları ($r= ,259$) ve alt boyut (sırasıyla; kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü; $r= ,202$; $r= ,191$; $r= ,129$; $r= ,274$; $r= ,238$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir ($p<,01$). Elde edilen sonuçlara göre psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeğinden alınan toplam puanları arttıkça duygu düzenleme güçlüğü düzeylerinde de artış görülmektedir.

Bununla birlikte psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmaları ölçeği duygusal istismar alt boyut puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği alt boyut (sırasıyla; kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü; $r= ,295$; $r= ,292$; $r= ,215$; $r= ,260$; $r= ,283$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır ($p<,01$). Öte yandan psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmaları ölçeği fiziksel istismar alt boyut puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği dört alt boyut (sırasıyla; kabul etmeme, açıklık, stratejiler, dürtü; $r= ,155$; $r= ,111$; $r= ,158$; $r= ,219$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler görülürken ($p<,05$), duygu düzenleme güçlüğü ölçeği "amaçla" alt boyut puanları ile istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanamamıştır ($r= ,040$; $p>,05$). Ayrıca psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmaları ölçeği duygusal ihmal alt boyut puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği dürtü alt boyutu puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır ($r= ,146$; $p<,01$). Ancak duygu düzenleme güçlüğü ölçeği diğer alt boyutları (sırasıyla; kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler; $r= ,088$; $r= -,017$; $r= ,001$; $r= ,048$) arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır ($p>,05$). Bununla birlikte psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmaları ölçeği fiziksel ihmal alt boyut puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği dört alt boyut (sırasıyla; kabul etmeme, açıklık, stratejiler, dürtü; $r= ,184$; $r= ,123$; $r= ,121$; $r= ,170$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler görülürken ($p<,05$), duygu düzenleme güçlüğü ölçeği "amaçlar" alt boyut puanları ile istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanamamıştır ($r= ,070$; $p>,05$). Öte yandan psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmaları ölçeği cinsel istismar alt boyut puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği alt boyut (sırasıyla; kabul etmeme, açıklık,

amaçlar, stratejiler, dürtü; $r = ,153$; $r = ,107$; $r = ,126$; $r = ,141$; $r = ,193$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır ($p < ,05$). Son olarak psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmaları ölçeği toplam puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ($r = ,268$) ve alt boyut (sırasıyla; kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü; $r = ,257$; $r = ,188$; $r = ,136$; $r = ,203$; $r = ,284$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür ($p < ,01$).

4.3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanlarının İlişki İnançları Puanlarını Yordamasına İlişkin Bulgular

Tablo 4.5

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Puanlarının İlişki İnançları Toplam Puanlarını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	B	Standart Hata	β	t	R	R ²	F	P
Duygusal ist.	-,217	,607	-,023	-,357				
Fiziksel ist.	,743	,841	,055	,884				
Duygusal ih.	1,650	,821	,119*	2,009	,169	,016	2,294	,045
Fiziksel ih.	-1,109	,459	-,151*	-2,418				
Cinsel ist.	,757	,635	,066	1,191				

*** $p < ,001$ ** $p < ,01$ * $p < ,05$

Tablo 4.5 incelendiğinde çocukluk çağı ruhsal travmalarına dair tüm alt boyutların ilişki inançları toplam puanlarındaki varyansın yaklaşık %2'sini açıkladığı saptanmıştır. ($F = 2,294$; $p < ,050$). Standardize Beta katsayılarına bakıldığında, psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları toplam puanlarında duygusal ihmal ($\beta = ,119$; $p < ,050$) ve fiziksel ihmal ($\beta = -,151$; $p < ,050$) alt boyutlarının anlamlı düzeyde yordayıcı etkilerinin olduğu görülmektedir. Ancak Beta katsayıları incelendiğinde duygusal istismar ($\beta = -,023$; $p > ,05$), fiziksel istismar ($\beta = ,055$; $p > ,05$) ve cinsel istismar ($\beta = ,066$; $p > ,05$) puanlarının anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.6

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanlarının İlişki İnançları Toplam Puanlarını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	B	Standart Hata	β	t	R	R ²	F	P
Kabul etmeme	-,691	2,157	-,024	-,320				
Açıklık	2,023	1,800	,064	1,124				
Amaçlar	-3,676	1,882	-,130	-1,953	,307	,083	8,093	,000
Stratejiler	7,727	2,467	,262***	3,133				
Dürtü	3,534	1,734	,133*	2,039				

*** $p < ,001$ ** $p < ,01$ * $p < ,05$

Tablo 4.6 ele alındığında duygu düzenleme güçlüğüne dair tüm alt boyutların ilişki inançları toplam puanlarındaki varyansın yaklaşık %8'ini açıkladığı saptanmıştır ($F=8,093$; $p < ,001$). Standardize Beta katsayılarına bakıldığında, psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları toplam puanlarında duygu düzenleme güçlüğü stratejiler alt boyutu ($\beta = ,262$; $p < ,001$) ve dürtü alt boyutu belirlenmiştir. Ancak Beta katsayıları incelendiğinde kabul etmeme ($\beta = -,024$; $p > ,05$), açıklık ($\beta = ,064$; $p > ,05$) ve amaçlar ($\beta = -,130$; $p > ,05$) puanlarının anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

4.4. Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Toplam Puanlarının Demografik Değişkenlerine Göre (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamındaki psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları toplam puanlarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, büyüdüğü aile tipi, yetiştigi ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, algılanan anne-baba tutumu göre değişip değişmediğini belirlemek için yapılan analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.7

Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	Sh \bar{x}	t Testi		
						Sd	t	P
Toplam	Kadın	311	97,37	27,14	1,54	393	-4,739	,419
	Erkek	84	113,55	29,94	3,27			

Tablo 4.7 incelendiğinde, ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının, aritmetik ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; kadın ve erkek psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları toplam puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>,05$). Diğer bir deyişle, erkek psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeği toplam puanları aritmetik ortalamaları ile kadın psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeği toplam puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4.8

Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N , \bar{x} ve SS Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Yaş	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Toplam	19-20	69	101,65	29,43	G.Arası	1095,962	2	547,981	,673	,511
	21-22	243	99,59	28,08						
	23+	83	103,69	29,06	Toplam	320112,137	394			
	Toplam	395	100,81	28,50						

Tablo 4.8'de görüldüğü üzere, psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının aritmetik ortalamalarının, yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ($F=,673$; $p>,050$) bulunamamıştır.

Tablo 4.9

Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Sınıf Düzeyi	N	\bar{x}	SS	Sh \bar{x}	t Testi		
						Sd	t	P
Toplam	3.Sınıf	190	99,54	27,66	2,01	393	-,856	,392
	4.Sınıf	205	101,99	29,28	2,05			

Tablo 4.9 incelendiğinde, ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının, aritmetik ortalamalarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; 3. ve 4. sınıf düzeyindeki psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları toplam puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>,05$). Diğer bir deyişle, psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları sınıf düzeylerine göre değişmemektedir.

Tablo 4.10

Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Toplam Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Toplam	Tek Çocuk	23	225,50	1,817	2	,403
	2-3	277	194,11			
	4+	95	202,69			
	Toplam	395				

Tablo 4.10'a bakıldığında; İlişki İnançları Ölçeği toplam puanlarının sıralamalar ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda, kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($x^2=1,817$; $p>,05$). Bu bulguya göre psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları kardeş sayısına göre değişmemektedir.

Tablo 4.11

Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Toplam Puanlarının Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Doğum Sırası	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Toplam	Tek Çocuk	23	189,28			
	İlk Çocuk	140	196,90			
	Ortanca Çocuk	115	202,13	,307	3	,959
	Son Çocuk	117	196,97			
	Toplam	395				

Tablo 4.11'e bakıldığında; İlişki İnançları Ölçeği toplam puanlarının sıralamalar ortalamalarının doğum sırası değişkenine göre anlamlı düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda, doğum sırası gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($x^2=,307; p>,05$). Elde edilen sonuca göre psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları doğum sırasına göre değişmemektedir.

Tablo 4.12

Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Anne Eğitim Düzeyi	N, \bar{x} ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
	İlkokul	223	100,57	29,74	G.Arası	5888,859	3	1962,953	2,443	
	Ortakul	32	112,25	23,87						
Toplam	Lise	92	96,66	26,09	Toplam	320112,137	394			,064
	Üniversite	48	102,29	28,52						
	Toplam	395	100,81	28,50						

Tablo 4.12'de görüldüğü üzere, psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının aritmetik ortalamalarının, anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir

farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ($F=2,443$; $p>,05$) bulunamamıştır.

Tablo 4.13

Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Baba Eğitim Düzeyi	N, \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		N	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
	İlkokul	137	97,88	28,44	G.Arası	11220,673	3	3740,224	4,734	
	Ortaokul	44	114,88	24,01	G. İçi	308891,463	391	790,004		
Toplam	Lise	120	101,80	27,93	Toplam	320112,137	394			,003*
	Üniversite	94	97,22	29,53						
	Toplam	395	100,81	28,50						

Tablo 4.13'de görüldüğü üzere, psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının aritmetik ortalamalarının, baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($F=4,734$; $p<,01$). Elde edilen anlamlı farklılığın hangi eğitim düzeyleri arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla post-hoc analizlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Uygulanan Scheffe testi bulguları tablo 4.14'te sunulmuştur.

Tablo 4.14

Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
İlkokul	Ortaokul	-17,003	4,87	,007
	Lise	-3,925	3,51	,742
	Üniversite	,659	3,76	,999
Ortaokul	İlkokul	17,003	4,87	,007
	Lise	13,078,	4,95	,075
	Üniversite	17,662	5,13	,009
Lise	İlkokul	3,925	3,51	,742
	Lise	-13,078	4,95	,075
	Üniversite	17,662	3,87	,705
Üniversite	İlkokul	-,65981	3,76	,999
	Ortaokul	-17,66296*	5,13	,009
	Lise	-4,58493	3,87	,705

Tablo 4.14'de görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda, gruplar arası farklılığın manidar olarak baba eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olan gruplar arasında baba eğitim düzeyi ilkokul olanların lehine; baba eğitim düzeyi ortaokul ve üniversite olanlar arasında baba eğitim düzeyi ortaokul olanların lehine gerçekleştiği saptanmıştır ($p < ,01$). Diğer gruplar arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır ($p > ,01$).

Tablo 4.15

Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Büyüdüğü Aile Tipi Düzeylerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Aile Tipi	n	\bar{x}	SS	$Sh_{\bar{x}}$	<i>t</i> Testi		
						Sd	t	P
Toplam	Geniş Aile	109	107,89	30,04	2,87	393	3,083	,246
	Çekirdek Aile	286	98,11	27,47	1,62			

Tablo 4.15 incelendiğinde, ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının, aritmetik ortalamalarının büyüdüğü aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; grupların

aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür. ($p>,05$). Diğer bir deyişle psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları aile tipine göre değişmemiştir.

Tablo 4.16

Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları Toplam Puanlarının Yetiştği Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Sosyo-eko Düz.	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Toplam	Düşük	23	205,07	,51	2	,775
	Orta	343	196,45			
	Yüksek	29	210,71			
	Toplam	395				

Tablo 4.16'ya bakıldığında; ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının sıralamalar ortalamalarının yetiştği ailenin sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda, yetiştği ailenin sosyo-ekonomik düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($x^2=,510$; $p>,05$). Elde edilen sonuca göre psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları yetiştği ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre değişmemektedir.

Tablo 4.17

Psikolojik Danışmanların İlişki İnançları Ölçeği Toplam Puanlarının Algılanan Anne-Baba Tutumları Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Algılanan Anne-Baba Tutumları	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
	Aşırı Koruyucu	92	199,59			
	Aşırı İzin Verici	9	183,50			
	Mükemmelliyetçi	35	181,76			
Toplam	Otoriter-Baskıcı	51	212,56	2,10	5	,835
	Demokratik	192	198,51			
	İlgisiz	16	180,00			
	Toplam	395				

Tablo 4.17'ye bakıldığında; ilişki inançları ölçeği toplam puanlarının sıralamalar ortalamalarının algılanan anne-baba tutumları değişkenine göre anlamlı düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda, algılanan anne-baba tutumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($x^2=2,103$; $p>,05$).

4.5 Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Demografik Değişkenlerine Göre (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Bulgular

Tablo 4.18

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						Sd	t	P
Toplam	Kadın	311	35,19	9,57	0,54	393	-2,03	,505
	Erkek	84	37,60	9,87	1,08			
Duygusal İst.	Kadın	311	7,56	3,09	0,18	393	0,00	,321
	Erkek	84	7,56	2,65	0,29			
Fiziksel İst.	Kadın	311	5,63	1,93	0,10	393	-3,41	,000*
	Erkek	84	6,50	2,34	0,30			
Fiziksel İhmal	Kadın	311	6,27	1,93	0,11	393	-3,30	,138
	Erkek	84	7,09	2,34	0,25			
Duygusal İh.	Kadın	311	9,74	3,86	0,22	393	-1,94	,990
	Erkek	84	10,67	3,85	0,42			
Cinsel İstismar	Kadın	311	5,99	2,54	0,14	393	0,65	,186
	Erkek	84	5,78	2,33	0,25			

Tablo 4.18 incelendiğinde, çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; kadın ve erkek psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve duygusal istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>,05$). Bununla birlikte çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği fiziksel istismar alt boyut puanları aritmetik ortalamasının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde, erkek psikolojik danışman adaylarının lehine farklılaştığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, erkek psikolojik danışman adaylarının ruhsal travmalar ölçeği fiziksel istismar alt boyut puanlarının aritmetik ortalamasının, kadın psikolojik danışman adaylarının ruhsal travmalar ölçeği fiziksel istismar alt boyut puanları aritmetik ortalamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.19

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	N , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Yaş	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Toplam	19-20	69	36,4638	10,76156	G.Arası	112,769	2	56,38		
	21-22	243	35,8066	9,84170	G. İçi	36775,165	392	93,81		
	23+	83	34,7831	8,16006	Toplam	36887,934	394		,601	,549
	Toplam	395	35,7063	9,67596						
Duygusal İstismar	19-20	69	7,6812	3,56244	G.Arası	22,786	2	11,39		
	21-22	243	7,6872	2,95995	G. İçi	3516,445	392	8,97		
	23+	83	7,0964	2,55006	Toplam	3539,230	394		1,270	,282
	Toplam	395	7,5620	2,99714						
Fiziksel İstismar	19-20	69	5,8261	2,03612	G.Arası	,302	2	,15		
	21-22	243	5,8272	2,32196	G. İçi	1751,835	392	4,46		
	23+	83	5,7590	1,41930	Toplam	1752,137	394		,034	,967
	Toplam	395	5,8127	2,10880						
Fiziksel İhmal	19-20	69	6,5362	2,29821	G.Arası	1,164	2	,58		
	21-22	243	6,4527	2,00640	G. İçi	1652,522	392	4,21		
	23+	83	6,3614	1,97285	Toplam	1653,686	394		,138	,871
	Toplam	395	6,4481	2,04870						
Duygusal İhmal	19-20	69	10,1014	3,81231	G.Arası	7,499	2	3,75		
	21-22	243	9,9794	3,94429	G. İçi	5889,042	392	15,02		
	23+	83	9,6867	3,72181	Toplam	5896,542	394		,250	,779
	Toplam	395	9,9392	3,86857						
Cinsel İstismar	19-20	69	6,3188	3,35845	G.Arası	11,751	2	5,87		
	21-22	243	5,8601	2,29916	G. İçi	2435,023	392	6,21		
	23+	83	5,8795	2,17748	Toplam	2446,775	394		,946	,389
	Toplam	395	5,9443	2,49200						

Tablo 4.19 incelendiğinde, çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; kadın ve erkek psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve duygusal istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>,05$).

Tablo 4.20

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Sınıf Düzeyi	n	\bar{X}	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						Sd	t	P
Toplam	3.Sınıf	190	36,12	3,86	10,77	393	,830	,161
	4.Sınıf	205	35,31	3,88	8,53			
Duygusal İst.	3.Sınıf	190	7,72	3,27	3,27	393	1,015	,161
	4.Sınıf	205	7,41	2,71	2,71			
Fiziksel İst.	3.Sınıf	190	6,56	2,33	2,33	393	,601	,146
	4.Sınıf	205	6,33	1,87	1,87			
Fiziksel İhmal	3.Sınıf	190	6,56	2,24	2,24	393	1,124	,082
	4.Sınıf	205	6,33	1,84	1,84			
Duygusal İh.	3.Sınıf	190	9,87	3,86	3,86	393	-,324	,981
	4.Sınıf	205	10,00	3,88	3,88			
Cinsel İstismar	3.Sınıf	190	6,08	2,73	2,73	393	1,074	,146
	4.Sınıf	205	5,81	2,24	2,24			

Tablo 4.20 'ye bakıldığında, çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; 3. Sınıf ve 4. Sınıf düzeyindeki psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve duygusal istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.21

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Toplam	Tek Çocuk	23	190,35	14,73	2	,001*
	2-3	277	195,21			
	4+	95	207,97			
	Toplam	395				
Duygusal İstismar	Tek Çocuk	23	169,33	1,28	2	,002*
	2-3	277	188,38			
	4+	95	232,98			
	Toplam	395				
Fiziksel İstismar	Tek Çocuk	23	204,24	1,89	2	,388
	2-3	277	194,11			
	4+	95	207,83			
	Toplam	395				
Fiziksel İhmal	Tek Çocuk	23	167,70	14,01	2	,001*
	2-3	277	188,46			
	4+	95	233,15			
	Toplam	395				
Duygusal İhmal	Tek Çocuk	23	179,63	11,01	2	,004*
	2-3	277	188,03			
	4+	95	231,53			
	Toplam	395				
Cinsel İstismar	Tek Çocuk	23	186,63	13,67	2	,505
	2-3	277	196,31			
	4+	95	205,68			
	Toplam	395				

4.21'e bakıldığında; çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ve alt boyut sıralamalar ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; fiziksel istismar ve cinsel istismar alt boyutları ile kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bununla birlikte toplam travma ve duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutları puanları ile kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. ($x^2=14,73$; $x^2=1,286$; $x^2=1,892$; $x^2=11,01$; $p < ,05$). Elde edilen anlamlı

farklılığın hangi eğitim düzeyleri arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla tamamlayıcı test olan Mann Whitney U analizi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda toplam travma puanlarının, kardeş sayısı 2-3 ve 4'ten fazla olanlar arasında 4'ten fazla olanların lehine ($U= 9843,000$; $z=-3,699$; $p<,001$); duygusal istismarın kardeş sayısı 2-3 ve 4'ten fazla kardeşe sahip olanlar arasında 4'ten fazla kardeşin lehine ($U=10192,000$; $Z=-3,346$; $p<,001$); fiziksel ihmalin kardeş sayısı 2-3 ve 4'ten fazla olanlar arasında 4'ten fazla kardeşe sahip olanların lehine ($U=10194,000$; $Z=-3,456$ $p<,001$); duygusal ihmalin 2-3 kardeş ve 4'ten fazla olanlar 4'ten fazla kardeşe sahip olanların lehine ($U=10233,500$; $Z= -3,248$; $p<,001$) anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Diğer kardeş sayısı grupları arasındaki farkların ise anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.22

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Doğum Sırası	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Toplam	Tek Çocuk	23	179,91	11,02	3	0,12
	İlk Çocuk	140	189,00			
	Ortanca Çocuk	115	227,43			
	Son Çocuk	117	183,40			
	Toplam	395				
Duygusal İstismar	Tek Çocuk	23	165,35	9,90	3	0,19
	İlk Çocuk	140	184,52			
	Ortanca Çocuk	115	223,23			
	Son Çocuk	117	195,75			
	Toplam	395				
Fiziksel İstismar	Tek Çocuk	23	191,63	16,82	3	0,01*
	İlk Çocuk	140	203,50			
	Ortanca Çocuk	115	218,24			
	Son Çocuk	117	172,78			
	Toplam	395				
Fiziksel İhmal	Tek Çocuk	23	186,24	5,25	3	,154
	İlk Çocuk	140	190,19			
	Ortanca Çocuk	115	217,38			
	Son Çocuk	117	190,61			
	Toplam	395				
Duygusal İhmal	Tek Çocuk	23	177,00	7,17	3	,067
	İlk Çocuk	140	192,85			
	Ortanca Çocuk	115	221,03			
	Son Çocuk	117	185,66			
	Toplam	395				
Cinsel İstismar	Tek Çocuk	23	205,98	3,79	3	,285
	İlk Çocuk	140	193,94			
	Ortanca Çocuk	115	209,38			
	Son Çocuk	117	190,11			
	Toplam	395				

Tablo 4.22 incelendiğinde; çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ve alt boyut sıralamalar ortalamalarının doğum sırası değişkenine göre anlamlı düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda fiziksel istismar

alt boyutu ile doğum sırası gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2=16,82$; $p<05$). Elde edilen anlamlı farklılığın hangi eğitim düzeyleri arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla Mann Whitney U analizi yapılmıştır. fiziksel istismarın ortanca ve son doğanlar arasında ortanca çocuğun lehine ($U=5180,500$; $Z=-4,063$; $p<.001$) anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Diğer doğum sırası grupları arasındaki farkların ise anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.23

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N, \bar{x} ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
Puan	Anne Eğitim Düzeyi	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Top.	ilkokul	223	7,73	9,83292	G.Arası	488,382	3	17,52		
	ortaokul	32	7,18	8,33902	G. İçi	36399,552	391	8,91		
	lise	92	7,72	10,77043	Toplam	36887,934	394		1,749	,157
	üniversite	48	6,66	6,87773						
	Toplam	395	7,56	9,67596						
D. İst	ilkokul	223	7,73	2,97960	G.Arası	52,567	3	17,52		
	ortaokul	32	7,18	2,24955	G. İçi	3486,663	391	8,91		
	lise	92	7,72	3,69765	Toplam	3539,230	394		1,965	,119
	üniversite	48	6,66	1,56196						
	Toplam	395	7,56	2,99714						
F. İst	ilkokul	223	5,83	2,14370	G.Arası	14,341	3	4,78		
	ortaokul	32	5,53	1,74105	G. İçi	1737,796	391	4,44		
	lise	92	6,04	2,46698	Toplam	1752,137	394		1,076	,359
	üniversite	48	5,43	1,21876						
	Toplam	395	5,81	2,10880						
F. İhm	ilkokul	223	6,62	1,98231	G.Arası	1,164	3	5,58		
	ortaokul	32	6,34	2,00980	G. İçi	1652,522	391	4,18		
	lise	92	6,15	1,98862	Toplam	1653,686	394		1,334	,263
	üniversite	48	6,27	2,43852						
	Toplam	395	6,44	2,04870						
D. İhm	ilkokul	223	10,20	3,78029	G.Arası	38,130	3	12,71		
	ortaokul	32	9,65	3,92354	G. İçi	5858,412	391	14,98		
	lise	92	9,65	3,98468	Toplam	5896,542	394		,848	,468
	üniversite	48	9,43	4,03129						
	Toplam	395	9,93	3,86857						
C. İst	ilkokul	223	6,01	2,53530	G.Arası	28,149	3	9,38		
	ortaokul	32	5,68	1,97464	G. İçi	2418,625	391	6,18		
	lise	92	6,19	3,02822	Toplam	2446,775	394		1,517	,210
	üniversite	48	5,31	,87898						
	Toplam	395	5,94	2,49200						

Tablo 4.23 incelendiğinde, çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve duygusal istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt

boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > ,05$).

Tablo 4.24

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Baba Eğitim Düzeyi	N, \bar{x} ve SS Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Toplam	ilkokul	137	37,47	10,57472	G.Arasi	488,382	3	280,082		
	ortaokul	44	36,54	10,80795	G. İçi	36399,552	391	92,194		
	lise	120	34,65	9,23698	Toplam	36887,934	394		3,038	,029*
	üniversite	94	34,08	7,80358						
	Toplam	395	35,70	9,67596						
Duygusal İstismar	ilkokul	137	7,97	3,04493	G.Arasi	45,971	3	15,324		
	ortaokul	44	7,72	3,29456	G. İçi	3493,260	391	8,934		
	lise	120	7,34	3,22672	Toplam	3539,230	394		1,715	,163
	üniversite	94	7,15	2,37959						
	Toplam	395	7,56	2,99714						
Fiziksel İstismar	ilkokul	137	6,08	2,57669	G.Arasi	16,223	3	5,408		
	ortaokul	44	5,75	1,84422	G. İçi	1735,914	391	4,440		
	lise	120	5,65	1,80406	Toplam	1752,137	394		1,218	,303
	üniversite	94	5,64	1,79430						
	Toplam	395	5,81	2,10880						
Fiziksel İhmal	ilkokul	137	6,83	2,31862	G.Arasi	44,294	3	14,765		
	ortaokul	44	6,65	2,61430	G. İçi	1609,392	391	4,116		
	lise	120	6,28	1,82505	Toplam	1653,686	394		3,587	,014*
	üniversite	94	6,00	1,42180						
	Toplam	395	6,44	2,04870						
Duygusal İhmal	ilkokul	137	10,56	4,05077	G.Arasi	94,896	3	31,632		
	ortaokul	44	10,04	3,76616	G. İçi	5801,646	391	14,838		
	lise	120	9,58	3,72722	Toplam	5896,542	394		2,132	,096
	üniversite	94	9,42	3,74880						
	Toplam	395	9,93	3,86857						
Cinsel İstismar	ilkokul	137	6,00	2,41166	G.Arasi	11,894	3	3,965		
	ortaokul	44	6,36	3,53778	G. İçi	2434,881	391	6,227		
	lise	120	5,79	2,16114	Toplam	2446,775	394		,637	,592
	üniversite	94	5,85	2,43168						
	Toplam	395	5,94	2,49200						

Tablo 4.24 incelendiğinde, çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği fiziksel istismar, duygusal ihmal, ve cinsel istismar alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>,05$). Diğer yandan toplam travma ve fiziksel ihmal alt boyut puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F=3,038$; $F=3,587$; $p<,05$). Elde edilen anlamlı farklılığın hangi eğitim düzeyleri arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla uygulanan post-hoc analizlerinden Scheffe testi sonucunda toplam puan ortalamalarının arasındaki anlamlı farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu durum ulaşılan farklılığın tesadüfi bir farklılık olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 4.25

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Fiziksel İhmal Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
İlkokul	Ortaokul	,17303	,35156	,970
	Lise	,54878	,25366	,199
	Üniversite	,83212*	,27172	,026
Ortaokul	İlkokul	-,17303	,35156	,970
	Lise	,37576	,35756	,776
	Üniversite	,65909	,37059	,368
Lise	İlkokul	-,54878	,25366	,199
	Ortaokul	-,37576	,35756	,776
	Üniversite	,28333	,27944	,794
Üniversite	İlkokul	-,83212*	,27172	,026
	Ortaokul	-,65909	,37059	,368
	Lise	-,28333	,27944	,794

Tablo 4.25'de görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme gücü toplam puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda, gruplar arası farklılığın manidar olarak ilkökul ve üniversite arasında ilkökul lehine gerçekleştiği saptanmıştır ($p < ,01$) Diğer gruplar arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır ($p > ,01$).

Tablo 4.26

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Büyüdüğü Aile Tipine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Aile Tipi	n	\bar{X}	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						Sd	t	P
Toplam	Geniş	109	35,61	9,69	9,69	393	-,116	,844
	Çekirdek	286	35,74	9,68	9,65			
Duygusal İst.	Geniş	109	7,53	2,78	2,78	393	-,122	,185
	Çekirdek	286	7,57	3,07	3,01			
Fiziksel İst.	Geniş	109	5,72	2,07	2,07	393	-,511	,543
	Çekirdek	286	5,84	2,12	2,12			
Fiziksel İhmal	Geniş	109	6,53	2,11	2,11	393	,503	,223
	Çekirdek	286	6,41	2,02	2,02			
Duygusal İh.	Geniş	109	9,83	3,79	3,79	393	-,331	,631
	Çekirdek	286	9,97	3,90	3,90			
Cinsel İstismar	Geniş	109	5,99	2,82	2,82	393	,229	,581
	Çekirdek	286	5,92	2,36	2,36			

Tablo 4.26'ya bakıldığında, çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > ,05$).

Tablo 4.27

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Yetiştikleri Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Sosyo-ekonomik Düzey	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	P
Toplam	Düşük	23	272,85	11,453	2	,265
	Orta	343	195,03			
	Yüksek	29	173,72			
	Toplam	395				
Duygusal İstismar	Düşük	23	241,63	6,32	2	,042*
	Orta	343	198,02			
	Yüksek	29	163,14			
	Toplam	395				
Fiziksel İstismar	Düşük	23	252,17	10,33	2	,006*
	Orta	343	195,84			
	Yüksek	29	180,64			
	Toplam	395				
Fiziksel İhmal	Düşük	23	256,28	8,351	2	,015*
	Orta	343	196,22			
	Yüksek	29	172,88			
	Toplam	395				
Duygusal İhmal	Düşük	23	260,13	8,853	2	,012*
	Orta	343	196,29			
	Yüksek	29	168,90			
	Toplam	395				
Cinsel İstismar	Düşük	23	215,93	1,328	2	,515
	Orta	343	197,42			
	Yüksek	29	190,60			
	Toplam	395				

Tablo 4.27'ye bakıldığında; çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ve alt boyut sıralamalar ortalamalarının büyüdüğü ailenin sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutları puanları ile sosyo-ekonomik düzey gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. ($x^2=6,32$; $x^2=10,33$; $x^2=8,351$; $x^2=8,853$; $p<,05$). Elde edilen anlamlı farklılığın hangi sosyo-ekonomik düzey

gruplarının arasında gerçekleřtiđini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda duygusal istismarın dūřuk ve yūksek sosyo-ekonomik dūzey grubundakiler arasında dūřuk sosyo-ekonomik dūzey grubunda olanların lehine ($U=206,000$; $Z=-2,419$; $P <,05$); fiziksel istismarın dūřuk ve yūksek sosyo-ekonomik durumdakiler arasında dūřuk sosyo-ekonomik dūzey grubunda olanların lehine ($U=210,000$; $Z=-2,736$; $p<,01$); duygusal ihmalin dūřuk ve yūksek sosyo-ekonomik dūzey grubundakiler arasında dūřuk sosyo-ekonomik dūzey grubunda olanların lehine ($U=199,500$; $Z= -2,487$; $p<,05$); fiziksel ihmalin dūřuk ve yūksek sosyo-ekonomik durumdakiler arasında dūřuk sosyo-ekonomik dūzey grubunda olanların lehine ($U=201,500$; $Z= -2,543$; $p<,05$) anlamlı řekilde farklılařtıđı belirlenmiřtir. Diđer kardeř sayısı grupları arasındaki farkların ise anlamlı olmadıđı tespit edilmiřtir.

Tablo 4.28

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Yetiştikleri Algılanan Anne-Baba Tutumları Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Anne-Baba Tutumu	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	P
Toplam	Aşırı Koruyucu	92	205,58	66,497	5	0,12
	Aşırı İzin Verici	9	230,78			
	Mükemmelliyetçi	35	218,64			
	Otoriter-Baskıcı	51	278,64			
	Demokratik	192	158,31			
	İlgisiz	16	310,06			
	Toplam	395				
Duyusal İstismar	Aşırı Koruyucu	92	210,05	57,539	5	0,19*
	Aşırı İzin Verici	9	172,11			
	Mükemmelliyetçi	35	219,80			
	Otoriter-Baskıcı	51	269,07			
	Demokratik	192	161,88			
	İlgisiz	16	302,50			
	Toplam	395				
Fiziksel İstismar	Aşırı Koruyucu	92	195,49	16,852	5	0,05*
	Aşırı İzin Verici	9	190,72			
	Mükemmelliyetçi	35	203,69			
	Otoriter-Baskıcı	51	240,70			
	Demokratik	192	185,90			
	İlgisiz	16	213,22			
	Toplam	395				
Fiziksel İhmal	Aşırı Koruyucu	92	182,41	25,758	5	,000*
	Aşırı İzin Verici	9	222,78			
	Mükemmelliyetçi	35	228,29			
	Otoriter-Baskıcı	51	237,74			
	Demokratik	192	181,41			
	İlgisiz	16	279,94			
	Toplam	395				
Duyusal İhmal	Aşırı Koruyucu	92	209,42	71,379	5	,000*
	Aşırı İzin Verici	9	254,94			
	Mükemmelliyetçi	35	212,99			
	Otoriter-Baskıcı	51	274,11			
	Demokratik	192	156,54			
	İlgisiz	16	322,38			
	Toplam	395				
Cinsel İstismar	Aşırı Koruyucu	92	191,78	3,561	5	,614
	Aşırı İzin Verici	9	180,06			
	Mükemmelliyetçi	35	192,63			
	Otoriter-Baskıcı	51	201,91			
	Demokratik	192	199,13			
	İlgisiz	16	229,53			
	Toplam	395				

Tablo 4.28'e bakıldığında; çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ve alt boyut sıralamalar ortalamalarının algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı

düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda, toplam travma ve duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutları puanları ile algılanan anne-baba tutumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. ($\chi^2=66,479$; $\chi^2=57,539$; $\chi^2=16,852$; $\chi^2=25,758$; $\chi^2=71,379$ $p < ,05$). Elde edilen anlamlı farklılığın hangi algılanan anne-baba tutumu gruplarının arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla tamamlayıcı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda; toplam travma puanının aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=6610,500$; $Z= -3,436$, $p < ,01$); mükemmeliyetçilik ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında mükemmeliyetçi anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=2238,000$; $Z= -3,147$, $p < ,01$); demokratik ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=2047,000$; $Z= -6,396$, $p < ,001$); demokratik ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=439,000$; $Z= -4,753$, $p < ,001$); aşırı koruyucu ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=322,000$; $Z= -3,585$, $p < ,001$); aşırı koruyucu ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=1415,500$; $Z= -3,934$, $p < ,001$); anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Duygusal istismarın aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=6627,500$; $Z= -3,525$, $p < ,001$); aşırı izin verici ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=27,000$; $Z= -2,585$, $p < ,05$); mükemmeliyetçi ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=159,500$; $Z= -2,486$, $p < ,05$); mükemmeliyetçi ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında mükemmeliyetçi anne-baba tutumuna sahip olanların lehine ($U=2368,000$; $Z= -2,896$, $p < ,01$); aşırı koruyucu ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=1615,000$; $Z= -3,109$, $p < ,01$); otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına

sahip olanların lehine ($U=2254,000$; $Z= -6,107$, $p< ,001$); ilgisiz ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=469500,000$; $Z= -4,808$, $p<,001$) anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak fiziksel istismarın aşırı koruyucu ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=1796,000$; $Z= -2819$, $p<,05$); otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=3563,000$; $Z= -3,972$ $p< ,001$) ve fiziksel ihmalin aşırı koruyucu ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=391,000$; $Z= -3,189$, $p<,001$); demokratik ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=782,000$; $Z= -4,497$, $p<,001$) anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Son olarak duygusal ihmalin aşırı koruyucu ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=1573,000$; $Z= -3,268$, $p<,001$); aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=6459,500$; $Z= -3,688$, $p< ,001$); aşırı koruyucu ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=314,000$; $Z= -3,660$ $p<,001$); mükemmelliyetçi ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=661439,000$; $Z= -2,929$, $p<,01$); mükemmelliyetçi ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=92,500$; $Z= -3,826$, $p<,001$); otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=2018,500$; $Z=-6,490$, $p<,001$) anlamlı şekilde farklılaştığı bulgulanmıştır.

4.6. Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Demografik Değişkenlerine Göre (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Farklılaşma Farklılaşmadığına Dair Bulgular

Tablo 4.29

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						Sd	t	P
Toplam	Kadın	311	12,4598	3,92	,22	393	,192	,846
	Erkek	84	12,3667	3,97	,43			
Kabul Etmeme	Kadın	311	2,2519	,98	,05	393	,248	,295
	Erkek	84	2,2222	,91	,09			
Açıklık	Kadın	311	2,5113	,90	,05	393	,315	,644
	Erkek	84	2,4762	,90	,09			
Amaçlar	Kadın	311	3,1726	1,0	,05	393	1,785	,214
	Erkek	84	2,9524	,90	,09			
Stratejiler	Kadın	311	2,3055	,97	,05	393	,186	,933
	Erkek	84	2,2833	,94	,10			
Dürtü	Kadın	311	2,2186	1,07	,06	393	-1,628	846
	Erkek	84	2,4325	1,03	,11			

Tablo 4.29 incelendiğinde, duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; kadın ve erkek psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler ve dürtü alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>,05$). Başka bir deyişle psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü toplam ve alt boyut puanları cinsiyetlerine göre değişmemektedir.

Tablo 4.30

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>N</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
<i>Puan</i>	<i>Yaş</i>	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Toplam	19-20	69	12,6193	3,91748	G.Arası	32,904	2	16,452		
	21-22	243	12,5800	3,99428	G. İçi	6062,044	392	15,464		
	23+	83	11,8811	3,75717	Toplam	6094,948	394		1,064	,346
	Toplam	395	12,4400	3,93312						
Kabul etmeme	19-20	69	2,3961	1,03101	G.Arası	3,876	2	1,938		
	21-22	243	2,2593	,97865	G. İçi	367,970	392	,939		
	23+	83	2,0803	,88282	Toplam	371,846	394		2,065	,128
	Toplam	395	2,2456	,97148						
Açıklık	19-20	69	2,5797	,92205	G.Arası	,517	2	,259		
	21-22	243	2,4938	,91077	G. İçi	320,727	392	,818		
	23+	83	2,4699	,87076	Toplam	321,244	394		,316	,729
	Toplam	395	2,5038	,90296						
Amaçlar	19-20	69	3,1256	,93603	G.Arası	2,637	2	1,318		
	21-22	243	3,1783	1,04632	G. İçi	396,118	392	1,011		
	23+	83	2,9719	,93444	Toplam	398,755	394		1,305	,272
	Toplam	395	3,1257	1,00602						
Stratejiler	19-20	69	2,2812	1,00136	G.Arası	3,919	2	1,960		
	21-22	243	2,3687	,97777	G. İçi	364,271	392	,929		
	23+	83	2,1181	,88843	Toplam	368,190	394		2,109	,123
	Toplam	395	2,3008	,96669						
Dürtü	19-20	69	2,2367	1,09081	G.Arası	,156	2	,078		
	21-22	243	2,2798	1,04375	G. İçi	451,730	392	1,152		
	23+	83	2,2410	1,14328	Toplam	451,886	394		,068	,934
	Toplam	395	2,2641	1,07094						

Tablo 4.30 incelendiğinde, duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler ve dürtü alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>,05$).

Tablo 4.31

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Sınıf Düzeyi	n	\bar{X}	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						Sd	t	P
Toplam	3.Sınıf	190	12,58	3,9	,28	393	,688	,456
	4.Sınıf	205	12,30	3,9	,27			
Kabul Etmeme	3.Sınıf	190	2,28	,99	,07	393	,691	,938
	4.Sınıf	205	2,21	,95	,06			
Açıklık	3.Sınıf	190	2,50	,91	,06	393	-,025	,947
	4.Sınıf	205	2,50	,89	,06			
Amaçlar	3.Sınıf	190	3,18	1,00	,07	393	1,112	,755
	4.Sınıf	205	3,07	1,00	,07			
Stratejiler	3.Sınıf	190	2,33	,97	,07	393	,610	,686
	4.Sınıf	205	2,27	,95	,06			
Dürtü	3.Sınıf	190	2,28	1,04	,07	393	,327	,716
	4.Sınıf	205	2,24	1,09	,07			

Tablo 4.31'e bakıldığında, duygu düzenleme güçlüğü ölçeği ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; 3. Sınıf ve 4. Sınıf düzeyindeki psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler ve dürtü alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($p>,05$).

Tablo 4.32

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Toplam	Tek Çocuk	23	190,02	1,350	2	,509
	2-3	277	194,65			
	4+	95	209,71			
	Toplam	395				
Kabul Etmeme	Tek Çocuk	23	189,50	3,558	2	,169
	2-3	277	192,16			
	4+	95	217,09			
	Toplam	395				
Açıklık	Tek Çocuk	23	183,98	3,491	2	,175
	2-3	277	192,92			
	4+	95	216,21			
	Toplam	395				
Amaçlar	Tek Çocuk	23	214,41	,869	2	,648
	2-3	277	199,05			
	4+	95	190,96			
	Toplam	395				
Stratejiler	Tek Çocuk	23	195,35	,208	2	,901
	2-3	277	196,64			
	4+	95	202,62			
	Toplam	395				
Dürtü	Tek Çocuk	23	192,30	3,308	2	,191
	2-3	277	192,15			
	4+	95	216,43			
	Toplam	395				

4.32'ye bakıldığında; duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut sıralamalar ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; duygu düzenleme güçlüğü toplam ve alt boyut puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > ,05$)

Tablo 4.33

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Doğum Sırası	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	P
Toplam	Tek Çocuk	23	191,17			
	İlk Çocuk	140	201,64			
	Ortanca Çocuk	115	201,08	,637	3	,888
	Son Çocuk	117	191,95			
	Toplam	395				
Kabul Etmeme	Tek Çocuk	23	191,28			
	İlk Çocuk	140	201,24			
	Ortanca Çocuk	115	200,08	,426	3	,935
	Son Çocuk	117	193,40			
	Toplam	395				
Açıklık	Tek Çocuk	23	170,61			
	İlk Çocuk	140	188,38			
	Ortanca Çocuk	115	220,13	7,221	3	,065
	Son Çocuk	117	193,14			
	Toplam	395				
Amaçlar	Tek Çocuk	23	218,76			
	İlk Çocuk	140	203,61			
	Ortanca Çocuk	115	188,77	1,894	3	,595
	Son Çocuk	117	196,28			
	Toplam	395				
Stratejiler	Tek Çocuk	23	217,63			
	İlk Çocuk	140	202,09			
	Ortanca Çocuk	115	193,82	1,213	3	,750
	Son Çocuk	117	193,36			
	Toplam	395				
Dürtü	Tek Çocuk	23	184,24			
	İlk Çocuk	140	201,78			
	Ortanca Çocuk	115	207,41	2,405	3	,493
	Son Çocuk	117	186,93			
	Toplam	395				

Tablo 4.33 incelendiğinde duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut sıralamalar ortalamalarının doğum sırası değişkenine göre anlamlı düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda, toplam duygu düzenleme güçlüğü puanları ve alt boyut puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p > ,05$).

Tablo 4.34

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Anne Eğitim Düzeyi	N, \bar{x} ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Toplam	ilkokul	223	12,27	3,96103	G.Arası	137,445	3	45,81		
	ortaokul	32	14,38	4,54175	G. İçi	5957,503	391	15,23		
	lise	92	12,39	3,72278	Toplam	6094,948	394		3,007	,030*
	üniversite	48	11,98	3,49394						
	Toplam	395	12,44	3,93312						
Kabul Etmeme	ilkokul	223	2,24	,97604	G.Arası	12,346	3	4,11		
	ortaokul	32	2,76	1,11115	G. İçi	359,500	391	,91		
	lise	92	2,21	,90120	Toplam	371,846	394		4,476	,004*
	üniversite	48	1,96	,87313						
	Toplam	395	2,24	,97148						
Açıklık	ilkokul	223	2,43	,84795	G.Arası	5,750	3	1,91		
	ortaokul	32	2,82	1,03651	G. İçi	315,495	391	,80		
	lise	92	2,46	,91027	Toplam	321,244	394		2,375	,070
	üniversite	48	2,66	1,00177						
	Toplam	395	2,50	,90296						
Amaçlar	ilkokul	223	3,10	1,01992	G.Arası	2,799	3	,93		
	ortaokul	32	3,37	,99009	G. İçi	395,956	391	1,01		
	lise	92	3,14	,97636	Toplam	398,755	394		,921	,430
	üniversite	48	3,00	1,00939						
	Toplam	395	3,12	1,00602						
Stratejiler	ilkokul	223	2,24	,95746	G.Arası	9,456	3	3,15		
	ortaokul	32	2,81	1,12607	G. İçi	358,733	391	,91		
	lise	92	2,25	,87146	Toplam	368,190	394		3,436	,017*
	üniversite	48	2,30	,99787						
	Toplam	395	2,30	,96669						
Dürtü	ilkokul	223	2,24	1,01547	G.Arası	6,423	3	2,14		
	ortaokul	32	2,60	1,17146	G. İçi	445,463	391	1,139		
	lise	92	2,31	1,21183	Toplam	451,886	394		3,007	,132
	üniversite	48	2,04	,92669						
	Toplam	395	2,26	1,07094						

Tablo 4.34 incelendiğinde, duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü toplam puanları ile kabul etmeme stratejiler alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F=3,007$; $F=4,476$; $F=3,436$; $p<,05$). Elde edilen anlamlı farklılığın hangi anne eğitim düzeyleri arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla post-hoc analizlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Uygulanan Scheffe Testi sonuçları Tablo 4.27'de sunulmuştur.

Tablo 4.35

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
İlkokul	Ortaokul	-2,10918*	,73788	,044
	Lise	-,11982	,48367	,996
	Üniversite	,29672	,62109	,973
Ortaokul	İlkokul	2,10918	,73788	,044
	Lise	1,98936	,80110	,106
	Üniversite	2,40590	,89083	,065
Lise	İlkokul	,11982	,48367	,996
	Lise	-1,98936	,80110	,106
	Üniversite	,41655	,69501	,948
Üniversite	İlkokul	-,29672	,62109	,973
	Ortaokul	-2,40590	,89083	,065
	Lise	-,41655	,69501	,948

Tablo 4.35'te görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü toplam puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda, gruplar arası farklılığın manidar olarak ilkokul ve ortaokul arasında ortaokul lehine gerçekleştiği saptanmıştır ($p<,01$) Diğer gruplar arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır ($p>,01$).

Tablo 4.36**Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kabul Etmeme Alt Boyutunun Anne Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları**

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
İlkokul	Ortaokul	-,51527*	,18126	,046
	Lise	,03137	,11881	,995
	Üniversite	,27986	,15257	,340
Ortaokul	İlkokul	.,51527*	,18126	,046
	Lise	,54665	,19679	,054
	Üniversite	,79514*	,21883	,005
Lise	İlkokul	-,03137	,48367	,995
	Lise	-,54665	,80110	,054
	Üniversite	,24849	,69501	,549
Üniversite	İlkokul	-,27986	,15257	,340
	Ortaokul	-,79514*	,21883	,005
	Lise	-,24849	,17073	,549

Tablo 4.36'da görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü kabul etmeme alt boyutunun anne eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda, gruplar arası farklılığın manidar olarak anne eğitim düzeyi ilkökul ve ortaokul olanlar arasında ortaokul lehine; üniversite ve ortaokul arasında ortaokul olanların lehine gerçekleştiği saptanmıştır ($p < ,01$) Diğer gruplar arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır ($p > ,01$).

Tablo 4.37

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Stratejiler Alt Boyutu Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
İlkokul	Ortaokul	-,57211*	,18107	,020
	Lise	-,00554	,11869	1,000
	Üniversite	-,05336	,15241	,989
Ortaokul	İlkokul	,57211*	,18107	,020
	Lise	,56658*	,19658	,041
	Üniversite	,51875	,21860	,133
Lise	İlkokul	,00554	,11869	1,000
	Ortaokul	-,56658*	,19658	,041
	Üniversite	-,04783	,17055	,994
Üniversite	İlkokul	,05336	,15241	,989
	Ortaokul	-,51875	,21860	,133
	Lise	,04783	,17055	,994

Tablo 4.37'de görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü stratejiler alt boyutunun anne eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda, gruplar arası farklılığın manidar olarak ilkokul ve ortaokul arasında ilkokul lehine; lise ve ortaokul arasında lise lehine gerçekleştiği saptanmıştır ($p < ,01$) Diğer gruplar arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır ($p > ,01$).

Tablo 4.38

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Baba Eğitim Düzeyi	N , \bar{x} ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Toplam	ilkokul	137	12,36	4,05691	G.Arası	137,735	3	45,912		
	ortaokul	44	14,04	4,63607	G. İçi	5957,213	391	15,236		
	lise	120	12,30	4,04082	Toplam	6094,948	394		3,013	,030*
	üniversite	94	11,96	3,02605						
	Toplam	395	12,44	3,93312						
Kabul Etmeme	ilkokul	137	2,31	,96196	G.Arası	10,175	3	3,392		
	ortaokul	44	2,50	1,11253	G. İçi	361,671	391	,925		
	lise	120	2,27	1,00821	Toplam	371,846	394		3,667	,012*
	üniversite	94	1,98	,81410						
	Toplam	395	2,24	,97148						
Açıklık	ilkokul	137	2,36	,88436	G.Arası	11,993	3	3,998		
	ortaokul	44	2,95	,92647	G. İçi	309,252	391	,791		
	lise	120	2,47	,88236	Toplam	321,244	394		5,054	,002*
	üniversite	94	2,54	,88797						
	Toplam	395	2,50	,90296						
Amaçlar	ilkokul	137	3,06	1,02439	G.Arası	3,651	3	1,217		
	ortaokul	44	3,38	1,09484	G. İçi	395,104	391	1,010		
	lise	120	3,12	,99690	Toplam	398,755	394		1,204	,308
	üniversite	94	3,09	,94233						
	Toplam	395	3,12	1,00602						
Stratejiler	ilkokul	137	2,28	,98723	G.Arası	6,466	3	2,155		
	ortaokul	44	2,62	1,01635	G. İçi	361,724	391	,925		
	lise	120	2,30	1,00583	Toplam	368,190	394		2,330	,074
	üniversite	94	2,15	,83193						
	Toplam	395	2,30	,96669						
Dürtü	ilkokul	137	2,34	1,02059	G.Arası	8,299	3	2,766		
	ortaokul	44	2,58	1,20104	G. İçi	443,587	391	1,134		
	lise	120	2,12	1,02621	Toplam	451,886	394		2,438	,064
	üniversite	94	2,18	1,10998						
	Toplam	395	2,26	1,07094						

Tablo 4.38 incelendiğinde, duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü ölçeği amaçlar, stratejiler ve dürtü alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>,05$). Diğer yandan duygu düzenleme güçlüğü toplam puanları, kabul etmeme, ve açıklık alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. ($F=3,013$; $F=3,667$; $F=,5,054$; $p<,05$). Elde edilen anlamlı farklılığın hangi eğitim düzeyleri arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla post-hoc analizlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Uygulanan Scheffe testi bulguları tablo 4.14'te sunulmuştur.

Tablo 4.39

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
İlkokul	Ortaokul	-1,68030	,67637	,105
	Lise	,05972	,48803	1,000
	Üniversite	,40213	,52278	,898
Ortaokul	İlkokul	1,68030	,67637	,105
	Lise	1,74003	,68792	,096
	Üniversite	2,08243*	,71299	,038
Lise	İlkokul	-,05972	,48803	1,000
	Ortaokul	-1,74003	,68792	,096
	Üniversite	,34241	,53763	,939
Üniversite	İlkokul	-,40213	,52278	,898
	Ortaokul	-2,08243*	,71299	,038
	Lise	-,34241	,53763	,939

Tablo 4.39'da görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü toplam puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda, gruplar arası farklılığın manidar olarak baba eğitim düzeyi ortaokul ve üniversite olanlar arasında baba eğitim düzeyi üniversite olanların lehine gerçekleştiği saptanmıştır ($p<,01$). Diğer gruplar arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır ($p>,01$).

Tablo 4.40

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kabul Etmeme Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
İlkokul	Ortaokul	-,18370	,16666	,749
	Lise	,03852	,12025	,992
	Üniversite	,33403	,12881	,083
Ortaokul	İlkokul	,18370	,16666	,749
	Lise	,22222	,16950	,633
	Üniversite	,51773*	,17568	,035
Lise	İlkokul	-,03852	,12025	,992
	Ortaokul	-,22222	,16950	,633
	Üniversite	,29551	,13247	,175
Üniversite	İlkokul	-,33403	,12881	,083
	Ortaokul	-,51773*	,17568	,035
	Lise	-,29551	,13247	,175

Tablo 4.40'da görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü kabul etmeme alt boyutu toplam puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda, gruplar arası farklılığın manidar olarak baba eğitim düzeyi ortaokul ve üniversite olanlar arasında ortaokul lehine gerçekleştiği saptanmıştır ($p < ,01$). Diğer gruplar arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır ($p > ,01$).

Tablo 4.41

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Açıklık Alt Boyutu Baba Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Gruplar Arasında Anlamlı Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
İlkokul	Ortaokul	-,59323*	,15411	,002
	Lise	-,10952	,11119	,808
	Üniversite	-,18124	,11911	,510
Ortaokul	İlkokul	,59323*	,15411	,002
	Lise	,48371*	,15674	,024
	Üniversite	,41199*	,16245	,094
Lise	İlkokul	,10952	,11119	,808
	Ortaokul	-,48371*	,15674	,024
	Üniversite	-,07172	,12250	,952
Üniversite	İlkokul	,18124	,11911	,510
	Ortaokul	-,41199	,16245	,094
	Lise	,07172	,12250	,952

Tablo 4.41'de görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü açıklık alt boyutu toplam puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda, gruplar arası farklılığın manidar olarak ilkokul ve ortaokul arasında ilkokul lehine ve lise ve ortaokul arasında lise lehine gerçekleştiği saptanmıştır ($p < ,01$) Diğer gruplar arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır ($p > ,01$).

Tablo 4.42

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Büyüdüğü Aile Tipine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Aile Tipi	n	\bar{X}	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						Sd	t	P
Toplam	Geniş	109	12,79	3,88	3,88	393	1,102	,925
	Çekirdek	286	12,30	3,95	3,95			
Kabul Etmeme	Geniş	109	2,39	1,00	1,00	393	1,848	,259
	Çekirdek	286	2,19	,95	,95			
Açıklık	Geniş	109	2,55	,83	,83	393	,634	,401
	Çekirdek	286	2,48	,92	,92			
Amaçlar	Geniş	109	3,07	,89	,89	393	-,601	,028
	Çekirdek	286	3,14	1,04	1,04			
Stratejiler	Geniş	109	2,38	,92	,92	393	1,050	,681
	Çekirdek	286	2,26	,98	,98			
Dürtü	Geniş	109	2,39	1,01	1,01	393	1,461	,932
	Çekirdek	286	2,21	1,08	1,08			

Tablo 4.42'ye bakıldığında, psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü toplam ve alt boyut puanları aritmetik ortalamalarının aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; duygu düzenleme güçlüğü ölçeği amaçlar alt boyutu puanları aritmetik ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p>,05$). Öte yandan psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve kabul etmeme, açıklık, stratejiler ve dürtü alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>,05$).

Tablo 4.43

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Yetiştikleri Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Sosyo-eko. Düz	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Toplam	Düşük	23	191,52	,094	2	,954
	Orta	343	198,19			
	Yüksek	29	200,91			
	Toplam	395				
Kabul Etmeme	Düşük	23	195,07	,030	2	,985
	Orta	343	198,38			
	Yüksek	29	195,84			
	Toplam	395				
Açıklık	Düşük	23	178,91	,742	2	,690
	Orta	343	199,43			
	Yüksek	29	196,21			
	Toplam	395				
Amaçlar	Düşük	23	190,17	,859	2	,651
	Orta	343	199,96			
	Yüksek	29	181,02			
	Toplam	395				
Stratejiler	Düşük	23	177,54	,864	2	,649
	Orta	343	198,79			
	Yüksek	29	204,88			
	Toplam	395				
Dürtü	Düşük	23	228,61	2,318	2	,314
	Orta	343	194,86			
	Yüksek	29	210,91			
	Toplam	395				

Tablo 4.43 incelendiğinde; duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut sıralamalar ortalamalarının yetişilen ailenin sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda, toplam duygu düzenleme güçlüğü puanları ve alt boyut puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>05$). Başka bir deyişle psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü toplam ve alt boyut puanları yetiştikleri ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 4.44

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Algılanan Anne-Baba Tutumları Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Anne-Baba Tutumu	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>P</i>
Toplam	Aşırı Koruyucu	92	227,67	17,48	5	,004*
	Aşırı İzin Verici	9	249,17			
	Mükemmeliyetçi	35	209,11			
	Otoriter-Baskıcı	51	216,36			
	Demokratik	192	175,06			
	İlgisiz	16	191,03			
	Toplam	395				
Kabul Etmeme	Aşırı Koruyucu	92	224,55	21,36	5	,001*
	Aşırı İzin Verici	9	250,78			
	Mükemmeliyetçi	35	207,89			
	Otoriter-Baskıcı	51	232,25			
	Demokratik	192	174,50			
	İlgisiz	16	166,84			
	Toplam	395				
Açıklık	Aşırı Koruyucu	92	205,57	6,13	5	,293
	Aşırı İzin Verici	9	155,78			
	Mükemmeliyetçi	35	230,13			
	Otoriter-Baskıcı	51	204,68			
	Demokratik	192	190,04			
	İlgisiz	16	182,22			
	Toplam	395				
Amaçlar	Aşırı Koruyucu	92	221,95	6,77	5	,238
	Aşırı İzin Verici	9	209,44			
	Mükemmeliyetçi	35	193,51			
	Otoriter-Baskıcı	51	199,34			
	Demokratik	192	185,43			
	İlgisiz	16	210,16			
	Toplam	395				
Stratejiler	Aşırı Koruyucu	92	240,17	28,49	5	,000*
	Aşırı İzin Verici	9	250,94			
	Mükemmeliyetçi	35	198,73			
	Otoriter-Baskıcı	51	221,86			
	Demokratik	192	170,45			
	İlgisiz	16	178,72			
	Toplam	395				
Dürtü	Aşırı Koruyucu	92	224,18	15,271	5	,009*
	Aşırı İzin Verici	9	211,06			
	Mükemmeliyetçi	35	201,13			
	Otoriter-Baskıcı	51	226,06			
	Demokratik	192	176,30			
	İlgisiz	16	204,25			
	Toplam	395				

Tablo 4.44'e bakıldığında; duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut sıralamalar ortalamalarının algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı düzeyde değişip değişmediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda, toplam duygu düzenleme güçlüğü ve kabul etmeme, stratejiler ve dürtü alt boyutları puanları ile algılanan anne-baba tutumları grupları sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. ($\chi^2=17,485$; $\chi^2=21,365$; $\chi^2=28,495$; $\chi^2=15,271$; $p<,05$). Elde edilen anlamlı farklılığın hangi anne-baba tutumları arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır.

Yapılan analiz sonucunda duygu düzenleme güçlüğü toplam puanlarının aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=6451,000$ $Z=-3,676$; $p < ,001$) anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Duygu düzenleme güçlüğü kabul etmeme alt boyutunun aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=6571,500$; $Z=-3,517$; $p < ,001$); otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=3461,500$; $Z=-3,241$; $p < ,001$); aşırı koruyucu ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=509,000$; $Z=-1,979$; $p < ,05$) anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Duygu düzenleme güçlüğü stratejiler alt boyutunun ise aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=5742,500$; $Z=-4,783$; $p < ,001$); otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=3579,500$; $Z=-2,960$; $p < ,01$) anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Son olarak duygu düzenleme güçlüğü dürtü alt boyutunun aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=6652,000$; $Z=-3,395$; $p < ,01$); otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine ($U=3642,000$; $Z=-2,838$; $p < ,01$) anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. BÖLÜM: SONUÇ

Bu bölümde araştırma kapsamında yapılmış olan uygulamalar sonucunda ulaşılan yargılara ve bu yargılara dair tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Yargı

Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarının, çocukluk çağı ruhsal travmaları ve duygu düzenleme güçlüğü yönünden incelendiği bu araştırmanın dört alt amacına yönelik bulguların sonuçları aşağıda verilmiştir.

5.1.1. Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkilere Yönelik Yargılar

Araştırmanın birinci amacına yönelik olarak yapılan analizlerin sonuçlarına bakıldığında:

- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeği toplam puanları ile çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği toplam ve alt boyut puanları arasında herhangi anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.
- İlişki inançları ölçeği toplam puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam puanları ve alt boyut (kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü) puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ölçeğinden aldıkları toplam puanları arttıkça duygu düzenleme güçlüğü düzeylerinde de artış görülmektedir.
- Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği duygusal istismar alt boyut puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği alt boyut (kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır.
- Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği fiziksel istismar alt boyut puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği amaçlar alt boyutu hariç tüm alt boyut (kabul etmeme, açıklık, stratejiler, dürtü) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır.
- Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği duygusal ihmal alt boyut puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği dürtü alt boyutu puanları

arasında pozitif yönde istatikselsel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ancak duygu düzenleme güçlüğü ölçeği diğer alt boyutları (kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler) arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

- Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmaları ölçeği fiziksel ihmal alt boyut puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği amaçlar alt boyutu hariç tüm alt boyut (kabul etmeme, açıklık, stratejiler, dürtü) puanları arasında pozitif yönde istatikselsel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

- Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmaları ölçeği cinsel istismar alt boyut puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği tüm alt boyut (kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü) puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

- Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmaları ölçeği toplam puanları ile duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut (kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler, dürtü) puanları arasında pozitif yönde istatikselsel olarak anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

5.1.2. Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı ruhsal Travma Puanlarının İlişki İnançları Toplam Puanlarındaki Yordayıcı Etkilerine Yönelik Yargılar

Araştırmanın ikinci amacına yönelik olarak yapılan analizlerin sonuçlarına bakıldığında:

- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarında çocukluk çağı ruhsal travma puanlarının anlamlı düzeyde yordayıcı etkileri olduğu saptanmıştır.

- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları toplam puanlarında duygusal ihmal ve fiziksel ihmal alt boyutlarının anlamlı düzeyde yordayıcı etkilerinin olduğu görülmektedir.

- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları toplam puanlarında duygusal istismar fiziksel ve cinsel istismar puanlarının anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

5.1.3. Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanlarının İlişki İnançları Toplam Puanlarındaki Yordayıcı Etkilerine Yönelik Yargılar

Araştırmanın üçüncü amacına yönelik olarak yapılan analizlerin sonuçlarına bakıldığında:

- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarında duygu düzenleme güçlüğü puanlarının anlamlı düzeyde yordayıcı etkileri olduğu saptanmıştır.
- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları toplam puanlarında duygu düzenleme güçlüğü stratejiler ve dürtü alt boyutlarının anlamlı düzeyde yordayıcı etkilerinin olduğu görülmüştür.
- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları toplam puanlarında kabul etmeme, açıklık ve amaçlar alt boyut puanlarının anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

5.1.4. Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançlarının Demografik Değişkenlere Göre (Cinsiyet, Yaş, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Ekonomik Düzey, Anne-Baba Eğitim Düzeyi, Algılanan Ebeveyn Tutumu, Büyüdüğü Aile Tipi) Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Yargılar

Araştırmanın dördüncü amacına yönelik olarak yapılan analizlerin sonuçlarına bakıldığında:

- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları puanlarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, büyüdüğü aile tipi, yetiştiği ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve anne-baba tutumu değişkenlerine göre manidar düzeyde farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.
- Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları puanlarında baba eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın baba eğitim düzeyi ilkökul ve ortaokul olan gruplar arasında ilkökul olanların lehine; ortaokul ve üniversite olanlar arasında ortaokul olanların lehine gerçekleştiği saptanmıştır.

5.1.5. Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Puanlarının Demografik Değişkenlere göre (Cinsiyet, Yaş, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Ekonomik Düzey, Anne-Baba Eğitim Düzeyi, Algılanan Ebeveyn Tutumu, Büyüdüğü Aile Tipi) Farklılaşım Farklılaşmadığına Dair Yargılar

- Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travma toplam ve alt boyut puanlarının yaş, anne eğitim düzeyi ve büyüdüğü aile tipi değişkenlerine göre manidar düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği fiziksel istismar alt boyut puanları aritmetik ortalamasının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde, erkek psikolojik danışman adaylarının lehine farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuca göre erkek psikolojik danışman adaylarının ruhsal travmalar ölçeği fiziksel istismar alt boyut puanlarının aritmetik ortalamasının, kadın psikolojik danışman adaylarının ruhsal travmalar ölçeği fiziksel istismar alt boyut puanları aritmetik ortalamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir.
- Çocukluk çağı ruhsal travma toplam ve duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal alt boyut puanlarının kardeş sayısı değişkenine istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşım gösterdiği bulgulanmıştır. Elde edilen bu sonuca göre toplam travma, duygusal istismar, fiziksel istismar ve duygusal ihmal puanları kardeş sayısı 2-3 ve 4'ten fazla olanlar arasında 4'ten fazla olanların lehine anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.
- Çocukluk çağı ruhsal, fiziksel istismar alt boyut puanlarının doğum sırası değişkenine manidar olarak farklılaştığı ve fiziksel istismarın ortanca ve son doğanlar arasında son çocuğun lehine anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.
- Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği fiziksel ihmal alt boyut puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gruplar arasındaki bu farklılığın manidar olarak ilkokul ve üniversite arasında ilkokul lehine gerçekleştiği saptanmıştır.
- Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ve alt boyut sıralamalar ortalamalarının, psikolojik danışman adaylarının büyüdüğü ailenin sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel

ihmal ve duygusal ihmal alt boyut puanlarında manidar bir şekilde farklılaşma gösterdiği; gruplar arasındaki bu farklılığın duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal alt boyutlarında düşük ve yüksek sosyo-ekonomik düzey grubundakiler arasında düşük sosyo-ekonomik düzey grubunda olanların lehine anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.

- Çocukluk çağı ruhsal travma toplam ve duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyut puanları ile algılanan anne-baba tutumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında gerçekleştiğine bakıldığında; *toplam travma puanının* aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, mükemmeliyetçilik ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında mükemmeliyetçi anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, demokratik ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, demokratik ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, aşırı koruyucu ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, aşırı koruyucu ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine; *duygusal istismar alt boyutunun* aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, aşırı izin verici ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, mükemmeliyetçi ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, mükemmeliyetçi ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında mükemmeliyetçi anne-baba tutumuna sahip olanların lehine, aşırı koruyucu ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, ilgisiz ve demokratik anne-baba

tutumu algısına sahip olanlarına arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine; *fiziksel istismar alt boyutunun* aşırı koruyucu ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine lehine; *fiziksel ihmal alt boyutunun* aşırı koruyucu ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, demokratik ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine; *duygusal ihmal alt boyutunun* aşırı koruyucu ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, aşırı koruyucu ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, mükemmelliyetçi ve otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, mükemmelliyetçi ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.6. Psikolojik Danışman Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanlarının Demografik Değişkenlere göre (Cinsiyet, Yaş, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Ekonomik Düzey, Anne-Baba Eğitim Düzeyi, Algılanan Ebeveyn Tutumu, Büyüdüğü Aile Tipi) Farklaşıp Farklaşmadığına Dair Yargılar

- Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü toplam ve alt boyut puanlarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası yetiştığı ailenin sosyo-ekonomik düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Psikolojik danışman adaylarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre duygu düzenleme güçlüğü toplam puanları ile kabul etmeme ve stratejiler alt boyut puanları aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gruplar arası farklılığın manidar olarak toplam duygu düzenleme güçlüğü puanında ilkokul ve ortaokul arasında ortaokul lehine; kabul etmeme alt boyutunun ilkokul ve ortaokul olanlar ile üniversite ve ortaokul olanlar arasında ortaokul olanların lehine gerçekleştiği saptanmıştır.
- Psikolojik danışman adaylarının baba eğitim düzeyine göre duygu düzenleme güçlüğü toplam ve kabul etmeme, açıklık alt boyut puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gruplar arası farklılığın manidar olarak toplam duygu düzenleme güçlüğü puanında baba eğitim düzeyi ortaokul ve üniversite olanlar arasında ortaokul olanların lehine; kabul etmeme alt boyutunda, ortaokul ve üniversite arasında ortaokul olanların lehine; açıklık alt boyutunda ise ilkokul ve ortaokul ile lise ve ortaokul arasında ortaokul lehine gerçekleştiği saptanmıştır.
- Psikolojik danışman adaylarının büyüdüğü aile tipi değişkenine göre duygu düzenleme güçlüğü ölçeği amaçlar alt boyutu puanları aritmetik ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut sıralamalar ortalamalarının algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Duygu düzenleme güçlüğü *toplam puanlarının* aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine; duygu düzenleme güçlüğü *kabul etmeme alt boyutunun* aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, aşırı koruyucu ve ilgisiz anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine; duygu düzenleme güçlüğü *stratejiler alt boyutunun* aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu

algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine; duygu düzenleme gücünü *dürtü alt boyutunun* aşırı koruyucu ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanlar arasında aşırı koruyucu anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine, otoriter-baskıcı ve demokratik anne-baba tutumu algısına sahip olanların arasında otoriter-baskıcı anne-baba tutumu algısına sahip olanların lehine anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.2 Tartışma

5.2.1. Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançları, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Duygu Düzenleme Gücünü Arasındaki İlişkilere Dair Tartışma

Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları ve çocukluk çağı ruhsal travmalar toplam ve alt boyut puanları arasındaki ilişkiler incelendiğinde aralarında anlamlı herhangi bir ilişki saptanamamıştır. Öte yandan psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalarına dair duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarının ilişki inançları toplam puanlarındaki varyansın yaklaşık %2'sini açıkladığı ve duygusal ihmal ile fiziksel ihmal alt boyutlarının ilişki inançlarına katkıları bakımından önemli yordayıcılar oldukları bulgularına ulaşılmıştır. Çocukluk çağında istismara uğrayan kişilerin yetişkinlik döneminde kurdukları ilişkilerde örselenmelerden kaynaklı çeşitli problemler yaşadıklarına dair farklı araştırmalar mevcuttur (Tackett, 2002; Tencer, 2002; Colman ve Widom, 2004). Alanyazında bu çalışmada araştırılan ilişki inançları ve çocukluk çağı ruhsal travmaları arasındaki ilişkiyi direkt olarak ele alan araştırmalara rastlanamamış ancak benzer şekilde ilişki inançları ve yakın ilişkileri inceleyen çeşitli çalışmalar ışığında bu araştırmanın bulguları ele incelenmiştir. Güneri Yöyen (2007), çocukluk çağı ruhsal travmaları ve ego savunma mekanizmaları arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasında çocukluk döneminde ihmal ve istismara uğrayan bireylerin uğramayanlara oranla olgunlaşmamış ve nevrotik ego savunma mekanizmalarını daha fazla kullandığı sonucuna ulaşmıştır. Colman ve Widom (2004), çocukluk çağında istismara uğrayan yetişkinlerin kurdukları ikili ilişkilerde güvene dair sorunlar yaşadıklarını ve ilişkiye dair olumsuz algılara sahip olduklarını ifade

etmiştir. Kurtuldu (2019) tarafından genç yetişkinlik dönemindeki kadınların çocukluk çağı travmaları ve romantik ilişki inançlarının incelenmesine yönelik olarak yapılan araştırmada ise ihmal ve istismara uğrayan katılımcıların yetişkinlik döneminde çevrelerindeki insanlarla ilişki kurma ve ilişki devam ettirme konularında çeşitli sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. Young (2003), yetişkinlerde erken dönem uyum bozucu şemaların oluşmasında çocukken fiziksel istismara uğrayan bireylerin güvenli bağlanma ihtiyaçlarının karşılanamamasının yattığını ifade etmiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak çocukluk döneminde örseleyici yaşantılar deneyimleyen bireylerin, yetişkinlik döneminde kendi yaşamlarında ve yakın ilişkide oldukları insanlarla kurdukları ilişkilerde de savunma mekanizmalarını sağlıklı bir şekilde kullanmaları, partnerleriyle güvene dayalı bir ilişki kurmakta zorlanmaları ve sahip oldukları uyumsuz şemaların ilerleyen yaşlarda kurmuş oldukları romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar doğurması sebepleriyle romantik ilişkilerinde akılcı olmayan inançlar geliştirebilecekleri düşünülmüştür.

Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmaları ve duygu düzenleme güçlüğü toplam ve alt boyut puanları arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre duygusal istismar ve duygu düzenleme güçlüğü tüm alt boyutları arasında; fiziksel istismar ve duygu düzenleme güçlüğü dört alt boyutu (kabul etmeme açıklık, stratejiler, dürtü) arasında; duygusal ihmal ve duygu düzenleme güçlüğü dürtü alt boyutu arasında; fiziksel ihmal ve duygu düzenleme güçlüğü dört alt boyutu arasında (kabul etmeme, açıklık, stratejiler, dürtü); cinsel istismar ve duygu düzenleme güçlüğü tüm alt boyutları (kabul etmeme açıklık, amaçlar stratejiler, dürtü) arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Bu bilgiler ışığında alanyazın incelendiğinde; Bilim (2012) tarafından yapılan araştırmada çocukluk çağı fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve duygusal ihmalin duygu düzenleme güçlüğüyle pozitif yönde ilişki içerisinde olduğu bulgusuna ulaşıldığı görülmektedir. Demirkapı (2013), çocukluk çağı ruhsal travmalarının duygu düzenleme güçlüğü üzerine etkisini ele aldığı araştırmasında çocukluk çağı ruhsal travmalarının duygu düzenleme güçlüğü'nün önemli bir yordayıcısı olduğunu ifade ederek cinsel istismar ve duygusal istismarın anlamlı iki yordayıcı olduğunu bulgulamıştır. Shipman ve ark.

(2007), çocukluğunda fiziksel ya da cinsel açıdan istismara uğrayan çocukların duygu düzenleme konusunda yaşıtlarına oranla daha fazla güçlük çektiğini ortaya koyarak, fiziksel istismara uğrayan çocukların duygu düzenleme becerilerinin daha düşük düzeyde geliştiğini ifade etmiştir. Wolfe ve ark. (2001), çocukluk döneminde istismara uğrayan bireylerin içinde buldukları duruma uygun tavır ve davranışlar sergileme düzeylerinin daha düşük olduğunu ve duygusal açıdan daha karamsar ve dengede olmayan özellikler gösterdiklerini ifade etmiştir. Alanyazında çocukluk çağında deneyimlenen örseleyici yaşantıların duygular ve gelişim süreçleri üzerinde negatif etkiler barındırdığına dair pek çok araştırma bulunmaktadır (Beeghly & Cicchetti, 1994; Shipman, Zeman, Penza ve Champion, 2000; Pollak, Cicchetti, Hornung, & Reed, 2000; Garnefski ve ark., 2001; Maughan & Cicchetti, 2002; Burns ve ark. 2010).

İlişki inançları ve duygu düzenleme güçlüğü ölçeği toplam ve alt boyut puanları arasındaki ilişkilere dair bulgulara bakıldığında; ilişki inançları toplam puanı ve duygu düzenleme güçlüğü toplam ve alt boyut puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgulara göre psikolojik danışmadan adaylarının akılcı olmayan ilişki inançları arttıkça duygu düzenleme güçlüğü belirtilerinde de artış olduğu söylenebilmektedir. Bununla birlikte psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğüne dair kabul etmeme, açıklık, amaçlar, stratejiler ve dürtü alt boyutlarının ilişki inançları toplam puanlarındaki varyansın yaklaşık %8'ini açıkladığı ve stratejiler ve dürtü alt boyutlarının ilişki inançlarına katkıları bakımından önemli yordayıcılar olduğu saptanmıştır. Duygu düzenleme becerisine sahip bireyler duygusal tepkilerini fark edebilir, izleyebilir ve kontrol edebilir (Thompson, 1994). Bireyin duygularını bulunduğu ortama ve duruma göre amacına uygun olarak azaltabilmesi ya da arttırabilmesi duygu düzenleme becerisine sahip olduğunun bir göstergesidir. Ancak birey gerekli stratejileri uygulamakta yetersiz kalırsa duygu düzenleme konusunda güçlük yaşar (Bridges, Denham ve Ganiban, 2004). Bu becerileri yaşamında yeterince yerine getiremeyen bireylerin romantik ilişkiler bağlamında karşılaştıkları problemler karşısında gerekli olan belirli duygu düzenleme stratejilerini uygulama konusunda yetersiz kalabilecekleri ve akılcı olmayan inançlar geliştirebilecekleri düşünülmüştür. Duygu düzenleme güçlüğü yaşayan

bireyler duygularını fark etme, anlama, kabul etme ve olumsuz duygular karşısında dürtülerini kontrol etme becerilerini gösteremeyen bireylerdir (Gratz ve Roemer, 2004). Romantik ilişkiler partnerlerin duygusal açıdan birbirine bağlı olduğu, karşılıklı güven duygusunu hissetmeye ve hislerin paylaşılmasına dayanan, eşler arası duygusal tatmin ve destek vermeyi içeren bir süreçtir (Solmuş, 2010). Partneriyle olan ilişkisinde dürtülerini kontrol edemeyen, kendisinin ve partnerinin duygusunu tanımlamakta güçlük çeken, ilişkiye dair olumsuz durumlarla karşı karşıya kalınca gerekli duygu düzenleme stratejilerini kullanamayan bireylerin ilişkiye dair akılcı olmayan inançlara sahip olması da beklenebilecek bir sonuçtur.

5.2.2. Psikolojik Danışman Adaylarının İlişki İnançlarının Demografik Değişkenlere (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma

Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarının cinsiyete göre manidar bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazına bakıldığında; Helgeson (1994) tarafından yapılan araştırmada cinsiyet açısından ilişki inançlarında herhangi bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Hamamcı, Kapçı ve Türkçapar (2010) tarafından ilişki inançlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada da cinsiyet değişkeni açısından herhangi bir farklılaşma bulgusunun ortaya konmadığı görülmüştür. Utkan (2016) tarafından ilişki inançlarını incelemek üzere üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada ise ilişki inançları alt boyutlarının bazılarında cinsiyete göre farklılaşmalar olduğu görülürken, ilişki inançları toplam puanının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Gizir (2013), üniversite öğrencilerinin ilişki inançlarını cinsiyete göre incelediği araştırmasında üniversite öğrencilerinin ilişki inançlarının alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaştığı sonucunu ortaya koymuştur. İlişki inançlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığına dair başka araştırmalar da mevcuttur. (Sprecher ve Metts 1999; Küçükarslan, 2013; Kurt 2019; Tuncer, 2019). Alanyazındaki araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde kadın ve erkeklerin ilişki inançlarının bütünü

açısından genellikle farklılık göstermediği ancak ilişki inançlarının yalnızca bazı alt boyutlarına daha yüksek düzeyde sahip olma açısından kadın ve erkekler arasında farklılaşmalar olduğu söylenebilir.

Psikolojik danışman adaylarının akılcı olmayan ilişki inançlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Alanyazında bu sonuca paralellik gösteren ve çelişen araştırmalar mevcuttur. Hamamcı (2005), Edmundson (2005) ve Vannier ve O’Sullivan (2016) yaptıkları araştırmalarda, bu araştırmada elde edilen bulgulara benzer şekilde ilişki inançlarının yaş değişkenine göre değişmediğine dair sonuçlar ortaya koymuştur. Honeycut (1991), Regan ve Anguiano (2010) ve Bilir (2011) tarafından yapılmış olan araştırmalarda ise ilişki inançları ve yaş arasında manidar ilişkiler saptanmıştır. Kurt (2019) tarafından genç yetişkinlerin ilişki inançlarına dair yapılmış olan araştırmada akılcı olmayan romantik ilişki inançlarının yaşa göre farklılaşma gösterdiği ve 18-21 yaş grubundaki genç yetişkinlerin en yüksek akılcı olmayan ilişki inançları puanına; 26-28 yaş grubundaki genç yetişkinlerin ise en düşük akılcı olmayan ilişki inançları puanına sahip olduğu görülmüştür.

Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonucun değerlendirilmesine yönelik olarak alanyazına bakıldığında Küçükarslan ve Gizir (2014) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılmış olan araştırmada katılımcılar birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflar olarak gruplandırılmış ve farklılaşmanın yalnızca romantik ilişki inançları alt boyutlarından olan idealleştirme alt boyutunda birinci ve ikinci sınıflar ile üçüncü ve dördüncü sınıflar arasında değişim gösterdiği, toplam ilişki inançları ya da diğer alt boyutların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Psikolojik danışman adaylarının ilişki inançları anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermezken baba eğitim düzeyine göre manidar bir farklılık göstermektedir. Bu bulguya göre babası ilköğretim mezunu olanların ortaokul mezunu olanlara göre; babası ortaokul mezunu olanların üniversite mezunu olanlara göre daha fazla işlevsel olmayan ilişki inancına sahip olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyi düşük ebeveynlerle yapılan araştırmalara bakıldığında

düşük eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin akılcı olmayan inançlarında da artışın görüldüğü ve bu mantıkdışı inançların küçük yaştan itibaren çocukları da etkilediği görülmektedir. (Waters, 1982; Akt. Thompson ve Rudolph, 2000; Çivitçi, 2006). Bu nedenle eğitim seviyesi daha düşük olan ebeveynlere sahip katılımcıların akılcı olmayan ilişki inançlarının daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Psikolojik danışman adaylarının akılcı olmayan ilişki inançlarının doğum sırası büyüdüğü aile tipi ve algılanan anne-baba tutumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Alanyazında elde edilen bu bulguları değerlendirmeye yönelik olarak yapılmış bir araştırmaya rastlanmadığından karşılaştırma yapılamamıştır.

5.2.3. Psikolojik Danışman Adaylarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Demografik Değişkenlere (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma

Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalar fiziksel istismar alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Elde edilen bu bulguya göre erkek psikolojik danışman adaylarının, ruhsal travmalar ölçeği fiziksel istismar alt boyut puanlarının aritmetik ortalamasının, kadın psikolojik danışman adaylarının ruhsal travmalar ölçeği fiziksel istismar alt boyut puanları aritmetik ortalamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir. Bu bulguyu değerlendirmek amacıyla alanyazına bakıldığında; erkek çocukların kızlara göre ebeveynlerinden şiddet görmeyi daha doğal karşıladığı ve ebeveynlerin de kız çocuklarına erkek çocuklarına göre daha az fiziksel şiddet uyguladıkları gözlemlenmiştir (Oskay, 1985; Akt: Ayan, 2007). Finkelhor (1994) ise erkeklerin istismarı kadınlara göre daha çok açığa vurabildiğini ifade etmiştir. Akyıl (2019) tarafından çocukluk çağı ruhsal travmalarının incelendiği araştırmada da erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha fazla fiziksel istismar bildirdikleri ifade edilmektedir. Ayaz, Ayaz ve Soylu (2012) çocuk ve ergenleri adli vakalarda ruhsal değerlendirmeye yönelik olarak yapmış oldukları araştırmalarında erkeklerde

kadınlara oranla fiziksel istismara daha fazla rastlandığını bulgulamıştır. Kıray (2018) çocukluk çağı ruhsal travmalarının cinsel istismar alt boyutu dışındaki tüm boyutlarda erkeklerin anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgulardan yola çıkarak erkeklerin fiziksel istismar ortalamalarının daha yüksek olmasının; erkeklerin maruz kaldıkları fiziksel istismarı ifade etme konusunda daha rahat davranmalarından ve ailelerin şiddeti erkek çocuklarına kız çocuklarına göre daha çekincesiz bir biçimde uygulamalarından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Psikolojik danışman adaylarının yaş değişkenine göre manidar bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda elde edilen bu sonuçla paralellik gösteren çeşitli çalışmalar mevcuttur. Kıray (2018), Öztürk (2019) ve Dede (2019) tarafından yapılmış olan araştırmalarda araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı ruhsal travmalarında yaş değişkenine göre manidar bir farklılık olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Psikolojik danışman adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Çocukluk çağı ruhsal travmalarını sınıf düzeyi demografik değişkenine göre inceleyen araştırmalara rastlanamadığından elde edilen bu bulgu ilgili alanyazınla karşılaştırılamamıştır.

Psikolojik danışman adaylarının toplam travma, duygusal istismar, fiziksel istismar ve duygusal ihmal puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre kardeş sayısı 2-3 ve 4'ten fazla olanlar arasında 4'ten fazla olanların lehine anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Çocukluk çağı toplam ruhsal travma puanlarının doğum sırası değişkenine göre ilk ve ortanca çocuk arasında ilk çocuğun lehine, fiziksel istismar puanlarının ortanca ve son çocuk arasında son çocuğun lehine manidar bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Kardeş sayısı ve doğum sırasına dair çocukluk çağı ruhsal travmalarıyla ilgili yapılmış olan araştırmalara bakıldığında, Aslan ve Alparaslan (1999) çocukluk çağı örselenme yaşantılarıyla ilgili yapmış olduğu çalışmasında büyük çocuk ve küçük çocuk doğum psikolojik doğum sırası ile tüm çocukluk çağı ruhsal travma türleri (duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal) arasında negatif yönde anlamlı; ortanca çocuk ve tek çocuk psikolojik doğum sırasıyla tüm çocukluk çağı ruhsal travma türleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Çakmak (2016) tarafından yapılmış olan araştırmada kardeş sayısı ve çocukluk çağı ruhsal travmalar toplam puanı, fiziksel ve duygusal ihmal alt boyut puanları arasında pozitif yönde manidar bir ilişki bulunmuş ve bu boyutlarda kardeş sayısı arttıkça çocukluk çağı ruhsal travmalarının da arttığı ifade edilmiştir. Zerenoglu (2011) tarafından yapılan araştırmada ise kardeş sayısı ile örselenmişlik düzeyleri arasında manidar bir farklılık olduğu sonucunu ortaya konulmuştur.

Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travma puanları anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermezken baba eğitim düzeyine göre fiziksel ihmal alt boyutunun ilkökul ve üniversite arasında ilkökul lehine manidar bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bilir, Arı, Dönmez ve Güneysu (1991) tarafından örselenen çocukları tespit etme amacıyla yapılmış olan araştırmada anne ve babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklardaki örselenme oranının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinde, onlara karşı tutum ve davranışlarında daha bilinçli olmalarıyla ilintili olabileceği düşünülmüştür.

Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travma puanlarının aile tipi değişkenine göre manidar bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Demirkapı (2014) ve Şen (2019) da çocukluk çağı ruhsal travmalarını incelemiş oldukları araştırmalarında aile tipi de değişkenine göre herhangi bir farklılaşma saptayamamıştır. Buna ek olarak istismarın çoğunlukla işlevsiz ya da parçalanmış ailelerde daha yüksek düzeyde ortaya çıktığına dair araştırmalar mevcuttur (Mullen, Martin, Anderson Romans ve Herbison, 1994).

Psikolojik danışman adaylarının çocukluk çağı ruhsal travmalarının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre manidar bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutları puanları ile sosyo-ekonomik düzey gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ve düşük sosyo-ekonomik düzey grubundakilerin bahsedilen alt boyutlarda daha yüksek puana sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında çocukluk çağı ruhsal travmaları ve sosyo-ekonomik düzey arasındaki ilişkilere dair yapılan araştırmalara bakıldığında bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte

çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. (Demirkapı, 2014; Çakmak, 2016; Gürcan, 2018; Helvacı Çelik ve Hocaoğlu, 2018; Akyıl, 2019; Dede, 2019). Örsel ve ark. (2011) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre ebeveyn eğitim seviyeleri düşük olan ailelerde ihmal ve istismar oranlarının ciddi bir şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gülgör (2018) tarafından yapılmış olan araştırmada travmadan en yüksek puan alan katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyi en düşük olan grupta yer aldığı bulgusu elde edilmiştir. Çocukluk çağında travmaya neden olan etmenlere bakıldığında ekonomik sorunların önemli faktörler arasında yer aldığı görülmektedir (Zeytinoğlu, 1999; Horton ve Cruise, 2001). Yetiştigi ailenin sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan çocukların çocukluk çağı ruhsal travmalarının daha yüksek oranda olmasının ailelerinin beslenme, eğitim, sağlık, meslek gibi alanlarda daha fazla sorun yaşaması ve çocuklara yeterli imkanları sağlayamaması, çocukların temel ihtiyaçlardan zaman zaman yoksun kalmaları ve çeşitli konularda kısıtlanmaları gibi sebeplerden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmüştür.

Psikolojik danışman adaylarının toplam travma ve cinsel istismar alt boyutu hariç tüm alt boyut puanlarında algılanan anne-baba tutumu düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Gürcan (2018) ve Kıray (2018) da çocukluk çağı ruhsal travmaları ve algılanan anne-baba tutumu arasındaki ilişkilere yer verdiği araştırmasında bu iki değişken arasında manidar bir farklılık olduğunu saptamıştır. Bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte olan Gördeles Beşer, Arabacı, Uzunoğlu, Bilaç ve Ozan (2019) tarafından ebeveyn tutumu ve çocukluk çağı travmalarının belirlenmesine yönelik olarak yapılan araştırmada; demokratik ve eşitlikçi tutumda algılanan ebeveynlerin çocuklarının çocukluk çağı ruhsal travma yaşama durumlarının azaldığı; baskıcı ve aşırı otoriter biçimde algılanan ebeveynlerin çocuklarının erken yaşlarda ruhsal travma yaşama durumlarının arttığı ve bununla birlikte babasının tutumunu ilgisiz ve kayıtsız olarak algılayan katılımcıların duygusal istismar; annesinin tutumlarını tutarsız ve dengesiz olarak algılayan katılımcıların da duygusal istismar boyutlarında daha yüksek oranda travmaya maruz kaldıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

5.2.4. Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlüğü Puanlarının Demografik Değişkenlere (Cinsiyet, Yaş, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısı, Doğum Sırası, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Büyüdüğü Aile Tipi, Yetiştigi Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi, Algılanan Anne-Baba Tutumu) Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma

Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme becerilerinin cinsiyet değişkenine göre manidar bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu bulguya dair yapılmış olan araştırmalara bakıldığında Akhun (2012), Bilim (2012), Süsen (2017), Budak (2017) ve Saruhan (2018) tarafından yapılmış olan çalışmalarda da duygu düzenleme becerisinin cinsiyet değişkenine göre manidar bir farklılaşma göstermediği görülmektedir. Öte yandan yapılmış olan diğer araştırmalarda ise duygu düzenleme güçlüğü ve cinsiyet değişkeni toplam puanları ya da bazı alt boyut puanları arasında manidar ilişkiler saptandığı görülmektedir (Garnefski, Teerds, Kraaij, Legerstee ve Van den Kommer, 2004; Middendorp, Geenen, Sorbi, Van Doornen ve Bijlsma, 2005; Pektaş, 2015; Gündüz, 2016; Çalışkan, 2017; Yumuşak, 2019). Öte yandan yapılmış olan diğer araştırmalarda ise duygu düzenleme güçlüğü ve cinsiyet değişkeni toplam puanları ya da bazı alt boyut puanları arasında manidar ilişkiler saptandığı görülmektedir (Garnefski, Teerds, Kraaij, Legerstee ve Van den Kommer, 2004; Middendorp, Geenen, Sorbi, Van Doornen ve Bijlsma, 2005; Pektaş, 2015; Gündüz, 2016; Çalışkan, 2017; Yumuşak, 2019). Yapılan araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde; duygu düzenleme becerilerinde kadın ve erkek katılımcılar arasında farklılaşma olduğu sonucunu ortaya koyan pek çok araştırmanın aksine bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüklerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgunun Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü öğrencilerinin aldıkları eğitim sonucunda incelenen değişken ile ilgili daha fazla farkındalık, bilgi ve beceri sahibi olmaları sonucunda düşünce, tutum ve davranışlarında değişme olmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü durumlarının yaş değişkenine göre manidar bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu sonucu değerlendirmek amacıyla ilgili alanyazın incelendiğinde; Budak (2017), duygu düzenleme güçlüğüne yaşa göre ele aldığı araştırmasında iki değişken arasında

negatif yönde manidar bir ilişki saptamış ve katılımcıların yaşları arttıkça duygu düzenleme konusunda yaşadıkları güçlüklerin azaldığını ifade etmiştir. Karataş (2018), yapmış olduğu araştırmada duygu düzenleme gücüğü alt boyutlarından stratejiler alt boyutunun yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ancak diğer boyutlarda manidar bir farklılaşma olmadığı bulgusunu ortaya koymuştur. Yumuşak (2019) tarafından yapılan çalışmada ise duygu düzenleme gücüğüünün yalnızca kabul etmeme alt boyutunun yaş değişkenine göre farklılaştığı ve küçük yaştaki katılımcıların duygu düzenlemede yaşadıkları gücüğüün arttığını ortaya koymuştur. Alanyazında da yaşın artmasıyla beraber duygu düzenleme becerilerinin de geliştiğine dair araştırmaların mevcut olduğu görülmektedir (Gross, 2001; Calkins ve Hill, 2007).

Psikolojik danışman adaylarının kardeş sayısı, doğum sırası, sosyo-ekonomik düzeyi değişkenlerine göre manidar bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Alanyazına bakıldığında duygu düzenleme gücüğüünü belirtilen değişkenler açısından inceleyen Akhun (2012) ve Saruhan (2018) tarafından yapılan araştırmalarda da ailelerin kardeş sayısı, doğum sırası, sosyo-ekonomik düzeyi değişkenlerine göre duygu düzenleme gücüğüünün anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür.

Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme becerilerinin ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre anne eğitim düzeyinin toplam duygu düzenleme gücüğüü ve kabul etmeme alt boyut puanlarında; baba eğitim düzeyinin ise açıklık ve kabul etmeme alt boyut puanlarında manidar bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Saruhan (2019) tarafından yapılan araştırmada duygu düzenleme gücüğüünün anne eğitim düzeyine göre farklılaşmazken baba eğitim düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Akhun (2012) ise anne ve baba eğitim düzeyi değişkeninin duygu düzenleme gücüğüünde herhangi manidar farklılaşma ortaya çıkarmadığı sonucunu ortaya koymuştur. İmamoğlu (2008), eğitim düzeyi düşük olan bireylerin olumsuz durumlar karşısında daha az etkili başa çıkma becerilerine sahip olduğunu ve duygusal zekanın eğitim düzeyine göre farklılaştığını ifade etmiştir. Buna bağlı olarak eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlerin çocuklarının da

duygu düzenleme becerileri konusunda daha düşük düzeyde gelişim gösterebileceği düşünülmüştür.

Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme güçlüğü durumlarının sınıf düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu sonucu değerlendirebilmek amacıyla alanyazın incelenmiş ancak duygu düzenleme güçlüğü bu değişken açısından inceleyen araştırmalara rastlanamamıştır.

Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme becerileri amaçlar alt boyutunun yetiştiği ailenin tipine göre farklılaşma gösterdiği saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre çekirdek ailede yetişen bireyler, geniş ailede yetişenlere göre amaçlar alt boyutunda daha fazla duygu düzenleme güçlüğü yaşamaktadır. Çekirdek aile, anne, baba ve onların henüz evlenmemiş olan kendi çocukları ya da evlat edindikleri çocuklarından oluşan aile tipidir (Giddens, 2000). Özgüven (2001) modern zamanda çekirdek aile olmanın anne, baba ve çocuklar arasında çeşitli iletişim problemlerine sebep olabildiğini, kuşaklar arası çatışmaların doğurduğu boşluklarla beraber çocuklar ya da ergenlerle ebeveynlerin birbirlerinden uzaklaşabildiklerini ifade etmiştir.

Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme becerilerinin algılanan anne-baba tutumu düzeyi değişkenine göre manidar olarak farklılaştığı saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre ebeveyn tutumları duygu düzenleme güçlüğü toplam puanları, kabul etmeme alt boyutu, stratejiler alt boyutu ve dürtü alt boyutlarına göre değişiklik göstermektedir. Duyguların uyumlu bir şekilde düzene konulamamasını ifade eden duygu düzenleme güçlüğü toplam puanlarının; kişinin etkili şekilde algılanan duygu düzenleme becerisine erişiminin sınırlılığını ifade eden stratejiler alt boyutunun ve olumsuz duyguların hissedildiği durumlarda dürtüleri kontrol etmede zorluk yaşamayı ifade eden dürtü alt boyutunun ebeveyn tutumlarından otoriter-baskıcı ve demokratik ile aşırı koruyucu ve demokratik ebeveyn tutumları arasında farklılaştığı bulgusu elde edilmiştir. Elde edilen bu bulguya göre demokratik ebeveyn tutumu algısına sahip olan katılımcıların duygu düzenleme becerilerinin bahsedilen boyutlarda ve duygu düzenleme becerisini gösterebilme konusunda daha gelişmiş düzeyde olduğu görülmektedir. Demokratik ebeveynlik, ölçülü ve pozitif ebeveynlik olarak da ifade edilir. Bu

tutuma sahip anne ve babalar çocuklarının hissettiklerini anlayabilir, onlara duygularını nasıl düzenleyebileceklerini öğretmekle duygularını düzenleme becerilerinin gelişmesine destek olabilir ve bir problem karşısında uygulayabilecekleri çözüm yollarını bulabilmeleri konusunda yardımcı olabilirler (Santrock, 2007). Aşırı koruyucu tutuma sahip olan ebeveynler çocuklarını gerekenden çok daha fazla düzeyde kontrol eder ve çocuğun bağımsızlaşarak kendi kararlarını kendi verebilen bir birey olmasını engeller. (Yavuzer, 2007). Otoriter tutuma sahip ebeveynler ise tüm kontrolü kendi ellerine alarak, çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarını görmezden gelebilir (Çağdaş ve Seçer, 2005). Araştırmada elde edilen bulgular bu bağlamda değerlendirildiğinde aşırı koruyucu ve otoriter-baskıcı tutuma sahip olan ebeveynlerin, çocuklarının duygularını fark etme, anlama, çeşitli duygular karşısında gerekli olan stratejileri edinmelerine yardımcı olma gibi alanlarda yetersiz olmaları sonucunda çocuklarının duygularını düzenleme becerilerinin daha düşük düzeyde olması; demokratik ebeveyn tutumuna sahip katılımcıların ise duygularını düzenleme becerilerinin daha gelişmiş düzeyde olması beklenebilecek bir sonuçtur. Duygusal tepkilerin reddedilmesini içeren kabul etmeme boyutunda katılımcılardan aşırı koruyucu ve demokratik ile otoriter-baskıcı ve demokratik ebeveyn tutumları arasında demokratik ebeveyn tutumuna sahip olanların ve aşırı koruyucu/ilgisiz ebeveyn tutumları arasında ilgisiz ebeveyn tutumuna sahip olanların duygularını düzenleme becerilerinin bahsedilen alt boyutta daha gelişmiş durumda oldukları görülmektedir. İlgisiz ebeveyn tutumuna sahip olan bireyler anne ve babalığa dahil olmayan, taraf tutmayan ve önemsemeyen ebeveynler olarak adlandırılır (Yavuzer, 2007). Bu ebeveynler çocuklarına karşı görevlerini yerine getirmeyerek duygusal yönden çocuklarını ihmal ederler (Miller, 2010). Duygusal yönden ihtiyaçları karşılanmayan çocukların duyguları içlerine almayarak reddettikleri söylenebilir.

5.3. Öneriler

1. Araştırma örnekleminin üniversite 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören üniversite öğrencilerinden oluşması nedeniyle değişkenleri daha farklı olan ve geniş katılımcılardan oluşan çalışma gruplarıyla araştırmaların yapılması yararlı olabilir.

2. Alanyazına bakıldığında evli olmayan çiftlerle akılcı olmayan ilişki inançlarını konu alan araştırmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu sebeple evli olmayan çiftler arasında bu değişkeni incelemeye yönelik araştırmaların yapılmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
3. Alanyazına bakıldığında duygu düzenleme gçlgn sosyo-demografik değişkenler açısından ele alan çok fazla çalışma olmadığı görülmektedir. Duygu düzenleme gçlgn farklı sosyo-demografik değişkenler açısından inceleyen araştırmaların yapılmasının farklı bulgular elde etmek, var olan bulguları derinlemesine incelemek ve değerlendirmek adına faydalı olabileceği düşünülmektedir.
4. Araştırma sonucunda erkek katılımcıların fiziksel istismarı kadın katılımcılara göre daha fazla bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgu ilgili alanyazın ışığında değerlendirildiğinde erkek çocuklarına şiddet uygulamanın aileler tarafından daha normal görüldüğüne dair algıların mevcut olduğu görülmüştür. Ailelerin istismar konusunda bilgilendirilerek cinsiyet fark etmeksizin her çocuğun istismardan olumsuz yönde etkilendiği konusunda farkındalık çalışmaları yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
5. Elde edilen bulgulara göre çekirdek ailede yetişmiş olan katılımcıların geniş ailede yetişenlere göre duygu düzenleme gçlg amaçlar boyutunda daha fazla güçlük yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çekirdek ailelerde ailedeki ye sayısının az olmasının zaman zaman ebeveynler ve ocuk arasında iletişim eksikliği doğurması ve kuşaklar arasında oluşan boşlukların çatışmalar oluşturması, çocukların duygu düzenleme becerilerine etki edebilmektedir. Bu konuda ailelerin çocuklarıyla iletişim ve duygu düzenleme becerilerinin geliştirilmesine yönelik çeşitli çalışmaların yapılmasının etkili olabileceği düşünülmektedir.
6. Araştırma sonucunda çocukluk ağı ruhsal travmaları ve duygu düzenleme gçlg toplam puanlarının sağlıksız tutumda algılanan ebeveynlere sahip katılımcılarda daha yüksek düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin tutumlarında çocuklarına karşı örseleyici davranışlar sergilemelerinin, sağlıklı ve yeterli iletişim kurmamalarının; yetişkinlik döneminde bireylerin ruh sağlıklarına ve duygu düzenleme becerilerine olan olumsuz etkisi hakkında ebeveynlerin bilinçlenmesi ve sağlıklı ebeveyn tutumlarına yönelmelerine yönelik çalışmaların yapılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

7. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre anne ve baba eğitim düzeyi yüksek olan katılımcıların duygu düzenleme becerilerinin daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Bu bulgudan yola çıkarak eğitim düzeyi düşük olan bireylerin çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin gelişimi için gerekli desteği sağlama konusunda yeterince bilinçli olmadıkları düşünülerek bu konuda ailelerin eğitim almasına yönelik fırsatlar sunulmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.
8. Çocukluk çağı ruhsal travmalarının, duygu düzenleme becerilerinin gelişiminde etkili olduğu ve psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme becerisi gelişimiyle ilintili olduğu bulgulanmıştır. Bu bağlamda üniversite öğrencilerine çocukluk çağı travmalarını sağaltmaya yönelik çalışmalar yapılabilir. Üniversite öğrencilerinin duygu düzenleme konusunda yaşadıkları problemlerle baş etmeye yönelik psikolojik danışmanlık hizmetleri sunulabilir.
9. Psikolojik danışmanların mesleklerini icra ederken erken yaşta karşılaştıkları ruhsal travmaların, var olan duygu düzenleme becerilerinin ve ilişkilere dair akılcı olmayan inançlarına yönelik farkındalıklarının psikolojik danışma sürecine olumlu yönde etki ederek psikolojik danışmanların profesyonelliğini ve faydalılığını arttıracakı düşünülmektedir. Dolayısıyla psikolojik danışmanların çocukluk çağı ruhsal travmaları ve duygu düzenleme becerilerinin mesleki yaşamlarına etkisi konusunda bilinçlenmesi sağlanarak bu konuda farkındalıklarını yükseltmeye psikoeğitim çalışmaları yapılabilir.
10. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde uygulanmakta olan müfredatın genişletilerek psikolojik danışman adaylarının kişisel süpervizyon alabileceği şekilde düzenlenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.
11. Araştırmada ele alınan değişkenlerin okullarda düzenlenmekte olan Veli Akademilerinde konu alınarak, velilerin kavramlara dair bilgi, farkındalık ve beceri sahibi olması sağlanabilir

KAYNAKLAR

1. *About the CDC-Kaiser ACE Study. Erişim tarihi: 30.06.2020*
2. Ağır, M. (2007). *Üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtma düzeyleri ile problem çözme becerileri ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
3. Akbayrak, N. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetiminde çocuklarla olan iletişim ve etkileşim durumlarının çocuk ihmali kapsamında değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
4. Akhun, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemaları, benlik kurguları, ayrılma-bireyleşme ve duygu düzenleme güçlüğüünün psikolojik belirtilerle ilişkisi* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
5. Aksel, Ş., & Yılmaz Irmak, T. Review of child abuse and neglect literature in Turkey. Xth ISPCAN European Regional Conference on Child Abuse and Neglect, September, 2005. Berlin.
6. Aktaş, A., & Şahin, M. (2018). Narsisistik özellik, öz-şefkat ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(6), 362-374.
7. Akyıl, A. (2019). *Çocukluk çağı travmaları, bilişsel duygu düzenleme ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
8. Algül, A., Ateş, M. A., Gülsün, M., Doruk, A., Semiz, Ü. B., Basoglu, C., Ebrinç, S. & Çetin, M. (2009). Antisosyal kişilik bozukluğu olgularında kendini yaralama davranışının saldırganlık, çocukluk çağı travmaları ve dissosiyasyon ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10(4), 278.
9. American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (4th edition). Washington DC: American Psychiatric Association.
10. Amerikan Psikiyatri Birliği (1994) *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı Dördüncü Baskı (DSM IV)*. Ertuğrul Köroğlu (Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

11. Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5). 1-5.
12. Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469–480.
13. Arnold, M. B. (1960). *Emotion and personality (Vols. II)*. New York: Columbia University.
14. Aslan, H.& Alparslan, N.(1999). Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeğinin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik güvenirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*,10(4). 275-285.
15. Ayan, S. (2007). *Aile içinde çocuğa yönelik şiddet*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
16. Bakış, N., & Çam, O. (2002). İlköğretim öğretmenlerin öğrencilere yönelik tutum ve davranışlarının çocuk istismarı ve ihmali açısından incelemesi. *Çocuk Forumu*, 5(2), 29-32.
17. Baral, I., Üçok, A., Gök, Ş., & Yüksel, Ş. (1996). Bedensel yakınmalarla başvuran hastalarda çocukluk çağı cinsel istismarı. *İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası*, 59(3), 101-103.
18. Bardeen, J. R., Fergus, T. A., & Orcutt, H. K. (2012). An examination of the latent structure of the Difficulties in Emotion Regulation Scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 34(3), 382-392.
19. Barrett, L. & Russell, J. (1999). The structure of current affect: Controversies and emerging consensus. *Current Directions in Psychological Science*, 8(1), 10-14.
20. Barsky, A. J., Wool, C., Barnett, M. C., & Cleary, P. D. (1994). Histories of childhood trauma in adult hypochondriacal patients. *American Journal of Psychiatry*, 151(3), 397–401.
21. Baysak, E. (2010). *Acil ve yoğun bakım çalışanlarında travma sonrası stres bozukluğu, stresle başa çıkma tarzları, tükenmişlik ve ilişkili etkenler* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
22. Baysal, S. U. (2006). Çocukluk çağında kazalar ve yaralanma kontrolü. *Türkiye Klinikleri Pediatric Sciences-Special Topics*, 2(2), 64-78.
23. Beck, A.T. (1967). *Depression: Clinical, Experimental, And Theoretical Aspects*. New York: Harper & Row Press.

24. Beck, A.T. (1979). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. London:Penguin.
25. Beck, A.T. (2011). *Aşk Asla Yetmez*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
26. Beck, A.T., Rush, A.J., Shaw, B.F., & Emery, G.(1979). *Cognitive Therapy of Depression*. New York: Guilford Press.
27. Beck, J. (2001). *Bilişsel Terapi: Temel İlkeler ve Ötesi*. Nesrin Hisli Şahin (Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
28. Beck, J. S., & Beck, A. T. (1995). *Cognitive Therapy: Basics and Beyond*. New York: Guilford Press.
29. Beck, J.S .(2005). *Cognitive Therapy for Challenging Problems: What To Do When the Basic Don't Work*. New York: Guilford Press.
30. Beck, J.S. (2004). Cognitive Therapy, Behavior Therapy, Psychoanalysis and Pharmacotherapy: A Cognitive Continuum. In A. Freeman, M.J. Mahoney, P.Devito & D.Martin (Eds.), *Cognition and Psychoterapy*. New York: Springer
31. Beeghly, M., & Cicchetti, D. (1994). Child maltreatment, attachment, and the self system: Emergence of an internal state lexicon in toddlers at high social risk. *Development and psychopathology*, 6(1), 5-30.
32. Belsky, J. (1980). Child maltreatment: An ecological integration. *American psychologist*, 35(4), 320.
33. Bernard, M. E. (1995). It's prime time for rational emotive behavior therapy: Current theory and practice, research recommendations, and predictions. *Journal of rational-emotive and cognitive-behavior therapy*, 13(1), 9-27.
34. Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., Sapareto, E., & Ruggiero, J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *The American Journal of Psychiatry*, 151(8), 1132–1136. <https://doi.org/10.1176/ajp.151.8.1132>
35. Beşer, N. G., Arabacı, L. B., Uzunoğlu, G., Bilaç, Ö., & Ozan, E. (2019). Suça itilmiş ergenlerde ebeveyn tutumu ve çocukluk çağı travmalarının belirlenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(2).
36. Beştav, G. (2007). *Romantik ilişki doyumu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

37. Bilim, G. (2012). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları: duygu düzenleme, kişilerarası tarz ve genel psikolojik sağlık açısından bir inceleme* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
38. Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N., & Güneysu, S. (1991). 4-12 yaşları arasında 16100 çocukta örselenme durumları ile ilgili bir inceleme. *Çocuk istismarı ve ihmali, çocukların kötü muameleden korunması, 1*.
39. Bjureberg, J., Ljotsson, B., Tull, M. T., Hedman, E., Sahlin, H., Lundh, L. G., Bjarehed, J., Dilillo, D., Moore, T.M., Gumpert C.H., & Gratz, K.L. (2016). Development and validation of a brief version of the Difficulties in Emotion Regulation Scale: The DERS-16. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 38*(2), 284-296. doi: 10.1007/s10862-015-9514-x
40. Bowlby, J. (1979). *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. London: Tavistock Publications Limited.
41. Braverman, S., & Paris, J. (1993). The male mid-life crisis in the grown-up resilient child. *Psychotherap. Theory, Research, Practice, Training, 30*(4), 651.
42. Bridges, L.J., Denham, S.A. ve Ganiban, J.M. (2004). Definitional issues in emotion regulation research. *Child Development, 75*, 340-345.
43. Brown, G. R., & Anderson, B. (1991). Psychiatric morbidity in adult inpatients with childhood histories of sexual and physical abuse. *American journal of Psychiatry, 148*(1), 55-61.
44. Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. G., & Salzinger, S. (1998). A longitudinal analysis of risk factors for child maltreatment: Findings of a 17-year prospective study of officially recorded and self-reported child abuse and neglect. *Child abuse & neglect, 22*(11), 1065-1078.
45. Budak, C.F. (2017). *İnternet bağımlılığının yordayıcıları olarak sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ve duygu düzenleme güçlüğü* (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
46. Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu (Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
47. Burns, E.E., Jackson, J.L. & Harding, H.G. (2010). Child maltreatment, emotion regulation and posttraumatic stress: The impact of emotional abuse. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 19*, 801-819.

48. Bülbul, F., Çakır, Ü., Ülkü, C., Üre, İ., Karabatak, O., & Alpak, G. (2013). Childhood trauma in recurrent and first episode depression. *Anatolian Journal of Psychiatry, 14*(2), 93-99. [doi:10.1501/ajp142013001](#)
49. Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. & Köklü, N. (2013). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik* (12. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
50. Calkins, S. D., & Hill, A. (2007). Caregiver Influences on Emerging Emotion Regulation: Biological and Environmental Transactions in Early Development. J. J. Gross (Ed.), In *Handbook of Emotion Regulation*. New York: Guilford Press.
51. Carver C., & Scheier M. (1998). *Perspectives on Psychology*. (pp.281-282) Cambridge: Cambridge University Press.
52. Chapman, D. P., Whitfield, C. L., Felitti, V. J., Dube, S. R., Edwards, V. J. ve Anda, R. F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders, 82*, 217-225.
53. Clark, D.A & Beck A.T. (1999). *Scientific foundations of cognitive theory and therapy of depression*. New York: Wiley.
54. Cole, P. M., Dennis, T. A., Martin, S. E., & Hall, S. E. (2008). Emotion regulation and the early development of psychopathology. In Vandekerckhove M., Scheve C. V., Jung and Ismer, S. and Kronast, S. (Eds), *Regulating Emotions: Culture, Social Necessity, and Biological Inheritance* (pp. 171-188). Oxford: Blackwell Publishing Limited.
55. Cole, P. M., Michel, M. K., & Teti, L. O. (1994). The development of emotion regulation and dysregulation: A clinical perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 59*, 73 –100.
56. Cole, P. M., Michel, M. K., ve Teti, L. O. D. (1994). The development of emotion regulation and dysregulation: A clinical perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 59*(2-3), 73-102.
57. Collins, W. A. (2003). More than myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of research on adolescence, 13*(1), 1-24.
58. Collins, W. A., Welsh, D. P., & Furman, W. (2009). Adolescent romantic relationships. *Annual review of psychology, 60*, 631-652.

59. Colman, R. A., & Widom, C. S. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: A prospective study. *Child Abuse & Neglect*, 28(11), 1133-1151.
60. Connolly, J., Craig, W., Goldberg, A., & Pepler, D. (2004). Mixed-gender groups, dating and romantic relationships in early adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 14(2), 185-207.
61. Corey, G. (1996). *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*. Pacific Grove, CA: Brooks.
62. Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuram ve uygulamaları*. Tuncay Ergene (Çev.). Ankara: Mentis yayıncılık.
63. Çağdaş, A. ve Seçer, Z. Ş. (2005). *Anne-Baba Eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
64. Çakmak, B. (2016). *Çocukluk çağı travmaları ile yetişkin ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
65. Çalışkan, B. (2017). *The relationship between early maladaptive schemas, perceived maternal parenting style, emotion regulation difficulties and psychological well-being* (Master Thesis). Doğuş University, Department of Social Sciences.
66. Çeçen, A. R. (2007). Çocuk cinsel istismarı: Sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1, 1-17.
67. Çelik, H., & Kocabıyık, O. O. (2014). Genç yetişkinlerin saldırganlık ifade biçimlerinin cinsiyet ve bilişsel duygu düzenleme tarzları bağlamında incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 139-155.
68. Çengel Kültür, E., Çuhadaroğlu Çetin, F., & Gökleri B. (2007). Demographic and clinical features of child abuse and neglect cases. *Turk J Pediatr*, 49, 256-262.
69. Çivitçi, A. (2006). Ergenlerde mantıkdışı inançlar: sosyodemografik değişkenlere göre bir inceleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 7-17.
70. Çivitçi, A., Türküm, A. S., Duy, B., & Hamamcı, Z. (2014). *Okullarda Akılcı-Duygusal Davranış Terapisine Dayalı Uygulamalar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
71. Çolak, B., Kokurcan, A., & Hüseyin, H. Ö. (2010). DSM'ler boyunca travma kavramının seyri. *Kriz Dergisi*, 18(3), 19-26.
72. Dağlı, T., & İnanıcı, M. A. (2010). *Üniversiteler İçin Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri El Kitabı*. Ankara: Fetsa Ofset Matbaacılık.

73. Davies, M. F. (2006). Irrational beliefs and unconditional self-acceptance: Correlational evidence linking two key features of REBT. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy*, 24(2), 113-124.
74. De Houwer, J. (2010). *Cognition and Emotion: Reviews of Current Research and Theories*. Hermans, D. (Eds.). London: Psychology Press.
75. DeBord, J., Romans, J. S .C., & Krieshok, T. (1996). Predicting dyadic adjustment from general and relationship-specific beliefs. *Journal of Psychology*, 130, 263-280.
76. Demirci, K. (2016). Çocukluk çağı travmaları ve obsesif kompulsif belirtilerin ilişkisinin incelenmesi. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 7-13.
77. Demirkapı, E. Ş. (2014). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi* (Doktora tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
78. Derryberry, D., & Rothbart, M. K. (1988). Arousal, affect, and attention as components of temperament. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55(6), 958.
79. Derubes, R.J., & Beck, A.T. (1988). Cognitive Therapy. Dobson, K, S. (Ed.), *In Handbook of Cognitive-Behavioral Therapies* (pp. 273-306). New York: Guilford Press
80. Disbrow, M. A., Doerr, H., & Caulfield, C. (1977). Measuring the components of parents' potential for child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 1(2-4), 279-296.
81. Dobson, K. S., & Dozois, D. J. A. (2001). Historical and Philosophical Bases of the Cognitive-Behavioral Therapies In Dobson K.S. (Ed.), *Handbook of Cognitive-Behavioral Therapies*. New York: Guilford Press.
82. Dökmen, Ü. (2000). *Varolmak Gelişmek Uzlaşmak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
83. Dryden, W. (2002). *Fundamentals of rational Emotive Therapy: A Training Handbook*. London: Whurr Publishers Limited.
84. Dubanoski, R. A., & Snyder, K. (1980). Patterns of child abuse and neglect in Japanese-and Samoan-Americans. *Child Abuse & Neglect*, 4(4), 217-225.
85. Dube, S. R., Anda, R. F., Felitti, V. J., Croft, J. B., Edwards, V. J., & Giles, W. H. (2001). Growing up with parental alcohol abuse: exposure to childhood abuse, neglect, and household dysfunction. *Child abuse & neglect*, 25(12), 1627-1640.

86. Durmuşoğlu, N. & Doğru S.SY. (2006). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 237-246.
87. Dünya Sağlık Örgütü Çocuğa Kötü Muamele Raporu, 2002. Erişim tarihi: 10.11.2019.
http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap3.pdf
88. Dünya Sağlık Örgütü, *Child maltreatment (child abuse)*. Erişim tarihi: 21.11.2019.
89. Edmundson, M. L. (2005). *Marriage myths and dysfunctional relationship beliefs among undergraduates* (Unpublished master thesis).University of Tennessee.
90. Egan, G. (2011). *Psikolojik Danışma Becerileri*. Özlem Yüksel (Çev.). Kaknüs Yayınları.
91. Eidelson, R. J., & Epstein, N. (1982). Cognition and relationship maladjustment: Development of a measure of dysfunctional relationship beliefs. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 50, 715–720.
92. Ekman, P. (1992). An Argument for basic emotions. *Cognition and Emotion*, 6, 169-200.
93. Ekşi, A. (1999). *Ben Hasta Değilim*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi.
94. Eldoğan, D., & Barışkın, E. (2014). Erken dönem uyumsuz şema alanları ve sosyal fobi belirtileri: Duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü var mı? *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(74), 108-115.
95. Ellis, A. & Harper, R.A. (1961). *A Guide to Rational Living*. Chatsworth: Wilshire Book Company.
96. Ellis, A. (1962). Rational Psychotherapy. *Journal of General Psychology*, 59, 35-49.
97. Ellis, A. (1994). *Reason and Emotion in Psychotherapy: A Comprehensive Method of Treating Human Disturbances*. Revised and Updated. New York: Carol Publishing Group.
98. Ellis, A. (2006). *Rational Emotive Behavioral Approaches To Childhood Disorders: Theory, Practice and Research*. Bernard, M. E. (Eds.). Berlin: Springer Science & Business Media.
99. Ellis, A. (1994a) *Reason and Emotion in Psychotherapy*. New York: Birch Lane Press.

100. Ellis, A., & Dryden, W. (2007). *The Practice of Rational Emotive Behavior Therapy*. New York: Springer Publishing Company.
101. Eroğlu, Y.Ç. (2004). *Travmatik Yaşam Olayları ve Psikodram*. Altınay, D. (Ed.), *Psikodramada Seçme Konular* içinde. İstanbul: Aura Kitapları.
102. Erten, E., Uney, A. F. K., & Fıstıkçı, N. (2015). Bipolar bozukluk ve çocukluk çağı travması. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler*, 7(2), 157-165.
103. Faller, K.C. (1988). *Child Sexual Abuse: An Interdisciplinary Manual For Diagnosis, Case Management and Treatment*. New York: Columbia Press.
104. Feiring, C. (1996). Concepts of romance in 15-years-olds. *Journal of Research on Adolescence*, 6, 181-200.
105. Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American journal of preventive medicine*, 14(4), 245-258.
106. Ferry, F., Bunting, B., Murphy, S., O'Neill, S., Stein, D. and Koenen, K. (2014). Traumatic events and their relative PTSD burden in Northern Ireland: A consideration of the impact of the 'Troubles'. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 49(3), 435- 446.
107. Finkelhor, D. (1994). The international epidemiology of child sexual abuse. *Child abuse & neglect*, 18(5), 409-417.
108. Frijda, N. H. (1986). *The Emotions*. Cambridge:Cambridge University Press.
109. Garbarino, J. (1977). The human ecology of child maltreatment: A conceptual model for research. *Journal of Marriage and the Family*, 721-735.
110. Garnefski, N., Kraaij, V., & Spinhoven, P. (2001). Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Personality and Individual differences*, 30(8), 1311-1327.
111. Garnefski, N., Rood, Y., Roos, C. & Kraaij, V. (2017). Relationships between traumatic life events, cognitive emotion regulation strategies, and somatic complaints. *Journal of clinical Psychology in Mediacal Settings*, 24(2),144-151.
112. Garnefski, N., Teerds, J., Kraaij, V., Legerstee, J. & Van den Kommer, T. (2004). Cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: Differences between

113. George, C. ve Main, M. (1979). Social interactions of young abused children: Approach, avoidance and aggression. *Child Development*, 50(2), 306-318.
114. Giddens A. (2000). *Sosyoloji*. Hüseyin Özel & Cemal Güzel (Çev.). Ankara: Ayraç Yayınevi
115. Gizir, C. A. (2012). İlişki İnançları Ölçeği'nin uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 35-45.
116. Gizir, C. A. (2013). Üniversite öğrencilerinin ilişki inançlarının cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumlarına göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 372-384.
117. Green, A. H. (1978). Self-destructive behavior in battered children. *The American Journal of Psychiatry*, 135(5), 579–582. <https://doi.org/10.1176/ajp.135.5.579>
118. Gross J. (1998). The emerging field of emotion regulation. *Review Of General Psychology* 2, 271-299.
119. Gross, J. J. (2001). Emotion Regulation in Adulthood: Timing is Everything. *Current directions in psychological science*, 10(6), 214-219.
120. Gross, J. J. (Ed.). (2013). *Handbook of Emotion Regulation*. New York: Guilford Publications.
121. Gross, J. J., & Muftoz, R. F. (1995). Emotion regulation and mental health. *Clinical Psychology: Science and Practice*. 2, 151-164.
122. Gross, J. J., & Thompson, R. A. (2007). Emotion regulation: Conceptual foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of Emotion Regulation* (pp., 3–24). New York: The Guilford Press.
123. Gündoğan, M. (2015). Eşlerin bağlanma tarzları ile çift uyum düzeyi arasındaki ilişkinin araştırılması (Tıpta Uzmanlık Tezi). Eskişehir, Tıp Fakültesi, Osmangazi Üniversitesi.
124. Güner, Ş. İ., Güner, S., & Şahan, M. H. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; İstismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.
125. Güneri Yöyen, E. (2017). Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ile Ego Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişki. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 2018, 53 (1) :34-45
Third

126. Gürcan, N. (2018). *Üniversitedeki kız öğrencilerin yeme tutumlarının yaşam doyumu ve çocukluk çağı travmaları ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
127. Halldorsdottir, T., Soares de Matos, A. P., Awaloff, Y., Arnarson, E. Ö., Craighead, W. E., & Binder, E. B. (2017). FKBP5 moderation of the relationship between childhood trauma and maladaptive emotion regulation strategies in adolescents. *Psychoneuroendocrinology*, 84, 61-65.
128. Hamamcı, Z., Kapçı, E. G., & Türkçapar, H. (2010). İlişki İnançları Ölçeğinin psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(2), 127-132.
129. Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
130. Han, Z. R., ve Shaffer, A. (2013). The relation of parental emotion dysregulation to children's psychopathology symptoms: The moderating role of child emotion dysregulation. *Child Psychiatry & Human Development*, 44(5), 591-601.
131. Hayes S.C & Strosahl K.D (2004) *A Practical Guide to Acceptance and Commitment Therapy*. New York: Springer-Verlag.
132. Heim, C., Newport, D. J., Mletzko, T., Miller, A. H., & Nemeroff, C. B. (2008). The link between childhood trauma and depression: Insights from HPA axis studies in humans. *Psychoneuroendocrinology*, 33(6), 693-710.
133. Helgeson, V. S. (1994). The effects of self-beliefs and relationship beliefs on adjustment to a relationship stressor. *Personal Relationships*, 1(3), 241-258.
134. Helvacı Çelik, F. G. & Hocaoğlu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4): 695-711.
135. Hendrick, S.S. (2009). *Yakın İlişkiler Psikolojisi*. Dönmez, A., Büyükşahin A., Taluy, N., Başer, I., Güler, M.(Çev.). Ankara: Nobel Dağıtım.
136. Herman, J. L. (2007). *Travma ve İyileşme: Şiddetin Sonuçları Ev İçi İstismardan Siyasi Teröre* (5. Basım). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
137. Herman, J. L., Perry, C., & Van der Kolk, B. A. (1989). Childhood trauma in borderline personality disorder. *The American journal of psychiatry*, 146(4), 490.

138. Hobbs, C. J., Hanks, H. G., & Wynne, J. M. (1999). *Child Abuse and Neglect: A Clinician's Handbook*. Elsevier Health Sciences.
139. Honeycutt, J. M. (1991). The endorsement of myths about marriage as a function of gender, age, religious denomination, and educational level. *Communication Research Reports*, 8, 101-111.
140. Horowitz M.J. (1986). *Stress Response Syndromes* (2.nd edition). New York: Jason Aronson).
141. Horton C.B., & Cruise T.K. (2001). *Child Abuse and Neglect: The School's Response*. New York: The Guilford Press. Erişim
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=645.
<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf>
<http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=22>
<https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/cb/cm2017.pdf>
https://www.cdc.gov/violenceprevention/acestudy/about.html?CDC_AA_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fviolenceprevention%2Fchildabuseandneglect%2Facestudy%2Findex.html
https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/en/
142. Izard, C. E. (2009). Emotion theory and research: Highlights, unanswered questions, and emerging issues. *Annual Review of Psychology*, 60, 1-25.
143. İlikçi, İ. M. (2018). *Genç yetişkin üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme becerileri ve kaygı düzeyleri ile ilişkilerinin incelenmesi* (Doktora tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
144. İygün, İ. M. (2018). *Genç yetişkin üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme becerileri ve kaygı düzeyleri ile ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
145. Jones, E. & Wessely, S. (2007). A paradigm shift in the conceptualization of psychological trauma in the 20th century. *Journal of Anxiety Disorders*, 21(2), 164-175.
146. Joormann, J., & Gotlib, I. H. (2010). Emotion regulation in depression: Relation to cognitive inhibition. *Cognition and Emotion*, 24(2), 281-298.

147. Kaplan, S. (1996). Physical abuse and neglect. In Lewis, M. (Ed.), *Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook* (2.nd edition). Baltimore: Williams & Wilkins.
148. Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-51.
149. Karagöz, B. (2010). *Alkol veya madde bağımlısı bir grupta kendini yaralama davranışının incelenmesi: Çocukluk dönemi istismarı ve ihmali ile duygu düzenleme güçlüğü faktörleri* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.
150. Karahan, T.F., & Sardoğan, M.E. (2004). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapide Kuramlar*. Samsun: Deniz Kültür Yayınları.
151. Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar Teknikler İlkeler*(31. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
152. Karataş, Z. (2019). *Romantik ilişki doyumu ile duygu düzenleme güçlüğü ve kişiler arası tarz arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi).Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
153. Kesebir,S., Kavzoğlu, S.Ö., & Üstündağ, M.F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 312-342.
154. Kıray, P. (2018). *Çocukluk çağı travmaları, algılanan sosyal destek ve algılanan anne baba tutumunun psikolojik sağlık ile arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
155. Knox Jr, D. H. (1970). Conceptions of love at three developmental levels. *Family Coordinator*, 151-157.
156. Koç, F., Akşit, S., Tomba, A., Aydın, C., Koturoğlu, Korkmaz Ç.T., G., Aslan, A., Halıcıoğlu O., Erşahin, Y., Turhan T., Çelik, A., Şenol,E., Kara,S., Solak,U. (2012). Çocuk istismarı ve ihmali olgularımızın demografik ve klinik özellikleri: Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nin bir yıllık deneyimi. *Türk Pediatri Arşivi*, 47(2), 119-124.
157. Koç, F., Halıcıoğlu, O., & Akşit, S. (2014). Hangi Bulgular Fiziksel İstismarı Düşündürür?.*Journal of Pediatric Research*, 1(1), 1-5.

158. Kodan, S. (2013). Üniversite öğrencilerinde umutsuzluk ve akılcı olmayan inanışlar arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), 175-190.
159. Koole, S.L. (2009). The psychology of emotion regulation: An integrative review. *Cognition and emotion*, 23(1), 4-41.
160. Köroğlu, E. (2008). *Düşünsel Duygulanımcı Davranış Terapisi*. (s.95-102). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
161. Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik Psikolojisi* (4.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
162. Kuruldu, B. (2019). Beliren yetişkinlikteki kadınlarda çocukluk çağı travmalarının romantik ilişkilerle ilişkisinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
163. Kuyucu, Y. (2007). *Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bilişsel çarpıtmalarıyla benlik değeri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
164. Küçükarslan, M., & Gizir, C. A. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42)
165. Küçükçelik, Z.M. (2015). *İlişkiye dair inançlar ve bilişsel çarpıtmaların evlilik uyumuna etkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
166. Larson, J. (1988). The marriage quiz: College students' beliefs in selected beliefs about marriage. *Family Relations*, 37, 3-11.
167. Leahy, R L. (2003). *Cognitive Therapy Techniques: A Practitioner's Guide*. New York: Guilford Press.
168. Levesque, R. J. R. (1993). The romantic experience of adolescents in satisfying love relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 22, 219-251.
169. Linehan M. (1993) *Cognitive-Behavioral Treatment of Borderline Personality Disorders*. New York: Guilford Press.
170. Low, G., Jones, D., MacLeod, A., Power, M., & Duggan, C. (2000). Childhood trauma, dissociation and self-harming behaviour: A pilot study. *British Journal of Medical Psychology*, 73(2), 269-278.

171. Mathews, C. A., Kaur, N., & Stein, M. B. (2008). Childhood trauma and obsessive-compulsive symptoms. *Depression and Anxiety*, 25(9), 742-751.
172. Maughan, A., & Cicchetti, D. (2002). Impact of child maltreatment and interadult violence on children's emotion regulation abilities and socioemotional adjustment. *Child development*, 73(5), 1525-1542.
173. McCoy, M.L. & Keen, S.M. (2014). *Child Abuse and Neglect* (2.nd edition). New York: Psychology Press.
174. Metts, S., & Cupach, W. R. (1990). The influence of relationship beliefs and problem-solving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17(1), 170-185.
175. Middendorp, H.V., Geenen, R., Sorbi, M.J., Van Doornen, L. J. P. & Bijlsma, J.W.J (2005). Gender differences in emotion regulation and relationships with perceived health in patients with rheumatoid arthritis. *Women Health*, 42(1), 75-9
176. Miller, S. (2010). *Supporting Parents: Improving Outcomes For Children, Families And Communities*. New York: Mc.Graw-Hill Education.
177. Montgomery, M. J. (2005). Psychosocial intimacy and identity: From early adolescence to emerging adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 20(3), 346-374.
178. Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E. and Herbison, G. P. (1994). The effect of child sexual abuse on social, interpersonal, and sexual function in adult life. *British Journal of Psychiatry*, 165, 35-47.
179. Murat, D. (2019). *Çiftlerin arasındaki evlilik uyumunun evli kalma sürelerine bağlı olarak beden algısı, kıskançlık düzeyleri ve akılcı olmayan inançları ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
180. Murdock, N. L., & Akkoyun, F. (2013). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları: olgu sunumu yaklaşımıyla*. Ankara: Nobel Yayınevi.
181. Myers, L. B., & Derakshan, N. (2004). To forget or not to forget: what do repressors forget and when they forget? *Cognition and Emotion*, 18, 495-511.
182. Nehir, S., Irmak, H., Demet, M. M., & Toksöz, K. (2018). Bipolar bozuklukta çocukluk çağı travmaları ve agresyon ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 163-168.

183. Nelson, J. R. (2000). *Six Key Approaches to Counseling and Therapy*. New York: Continuum.
184. Oatley, K., & Johnson-Laird, P. N. (1987). Towards a cognitive theory of emotions. *Cognition and Emotion*, 1, 29–50.
185. Ovayolu, N., Uçan, Ö., & Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.
186. Örsel, S., Karadağ, H., Kahiloğulları, A. K., & Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).
187. Özcan, Ö., & Çelik, G. G. (2017). Bilişsel Davranışçı Terapi. *Türkiye Klinikleri J. Child Psychiatry-Special Topics*, 3(2), 115-120.
188. Özdel, K. (2015). Dünden Bugüne Bilişsel Davranışçı Terapiler: Teori ve Uygulama. *Turkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*, 8(2), 10-20.
189. Özen, N.E., & Şener, Ş. (1997). Çocuk ve ergenlerde cinsel istismar. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 2(4), 473-493.
190. Özgen, H. (2017). *Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Ebeveyn Tutumları Üzerindeki Yordayıcılığı* (Doktora tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
191. Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Padem Yayınları.
192. Özmert E.N. (2008). Bebek ve Çocuklarda fizik inceleme. Çuhadaroğu Ç.F, Çoşkun A, İşeri E, Miral S, Motavallı N, Pehlivan Türk B, Türkbay T, Uslu R, Ünal F. (Eds.), *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı kitabı* içinde (s.147-155). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
193. Öztürk M.O. (2002). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri,
194. Öztürk, E. ve Uluşahin, A. (2008). Örselenme ya da Zorlanma Etkisine Bağlı Bozukluklar. Öztürk, M.O. & Uluşahin, A. (Ed.), *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları I* içinde. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
195. Öztürk, S. (2019). *Çocukluk çağı travmaları ile bilişsel esneklik arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
196. Perry, B. D., & Azad, I. (1999). Post traumatic stress disorders in children and adolescents. *Current Opinion in Pediatrics*. 11, 121–132.

197. Pines, A. M. (2010). *Âşık olmak: Sevgililerimizi Neye Göre Seçeriz?* Mercan Yurdakuler Uluengin (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
198. Plotnik, R. (2009). *Psikoloji'ye Giriş*. Tamer Geniş (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
199. Polat O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
200. Polat O., İnanıcı M.A., & Aksoy M.E. (1997). *Adli Tıp Ders Kitabı* (1. Baskı). İstanbul: Alfa.
201. Polat, O. (2017). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
202. Polat, O. Türkiye'de çocuk istismarı kavramının gelişimi. Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempozyumu, 08-10 Mayıs 2008. Ankara: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi.
203. Pollak, S. D., Cicchetti, D., Hornung, K., & Reed, A. (2000). Recognizing emotion in faces: developmental effects of child abuse and neglect. *Developmental psychology*, 36(5), 679.
204. R. Oral., D. Can., S. Kaplan., S. Polat ., N. Ateş., G. Çetin., S. Miral., H. Hancı., Y. Erşahin., N. Tepeli., A.G. Bulguç., & B. Tıraş. (2001). Child abuse in Turkey: An experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child Abuse & Neglect*, 25(2), 279-290.
205. Raley, R. K., & Sullivan, M. K. (2009). Social-contextual influences on adolescent romantic involvement: The constraints of being a numerical minority. *Sociological Spectrum*, 30(1), 65-89.
206. Regan, P. ve Anguiano, C. (2010). Romanticism as function of age, sex and ethnicity. *Psychological Reports* 107, 972-976
207. Romans, J. S., & DeBord, J. (1995). Development of the relationship beliefs questionnaire. *Psychological Reports*, 76, 1248-1251.
208. Russell, D. (1983). The prevalence of intrafamilial and extrafamilial sexual abuse of female children. *International Journal of Child Abuse and Neglect*, 7, 133-139.
209. Santrock, J. W. (2007). *A Topical Approach To Life-Span Development* (3.th edition). New York: McGraw-Hill.
210. Saraç, A., Hamamcı, Z., & Güçray, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunun yordanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43).

211. Sarı, T. (2008). *Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
212. Sarı, T., & Owen, F. K. (2015). Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Journal of Human Sciences*, 12(1), 255-273.
213. Saruhan, V. (2018). *Genç yetişkinlikte sosyal ve duygusal yalnızlığın duygu düzenleme güclüğü açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
214. Savaşır, I., & Batur, S. (2003). Depresyonun Bilişsel-Davranışçı Tedavisi. Savaşır, G. Soygüt & E. Kabakçı (Ed), *Bilişsel-Davranışçı Terapiler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
215. Schoedl, A. F., Costa, M. C. P., Mari, J. J., Mello, M. F., Tyrka, A. R., Carpenter, L. L., & Price, L. H. (2010). The clinical correlates of reported childhood sexual abuse: An association between age at trauma onset and severity of depression and PTSD in adults. *Journal of Child Sexual Abuse*, 19(2), 156-170.
216. Shaver, P. R., Hazan, C., & Bradshaw, D. (1988). Love as Attachment: The Integration of Three Behavioral Systems. In R. J. Sternberg & M. Barnes (Eds.), *The Psychology of Love* (pp. 68-75). New Haven: Yale University Press.
217. Shipman, K. L., Schneider, R., Fitzgerald, M. M., Sims, C., Swisher, L., & Edwards, A. (2007). Maternal emotion socialization in maltreating and non-maltreating families: Implications for children's emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 268-285.
218. Shipman, K., Zeman, J., Penza, S., & Champion, K. (2000). Emotion management skills in sexually maltreated and nonmaltreated girls: A developmental psychopathology perspective. *Development and Psychopathology*, 12(1), 47-62.
219. Sofuoğlu, Z., Oral, R., Aydın, F., Cankardeş, S., Kandemirci, B., Koç, F., Halıcıoğlu, & Akşit, S. (2014). Epidemiological study of negative childhood experiences in three provinces of Turkey. *Türk Pediatri Arşivi*, 49(1), 47-56.
220. Solmuş, T. (2010). *Bağlanma Evlilik ve Aile Psikolojisi*. İstanbul: Sistem Kitabevi.

221. Solmuş, T. (2010). Eş seçiminden boşanmaya romantik ilişkiler, evlilik ve aile. Solmuş, T. (Ed.), *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana-Baba-Çocuk İlişkileri içinde*. (s.1-24). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
222. Spitzer, C., Barnow, S., Gau, K., Freyberger, H. J., & Grabe, H. J. (2008). Childhood maltreatment in patients with somatization disorder. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 42(4), 335-341.
223. Sprecher, S., & Metts, S. (1999). Romantic beliefs: Their influence on relationships and patterns of change over time. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16(6), 834-851.
224. Sprecher, S., & Metts, S. (1999). Romantic beliefs: Their influence on relationships and patterns of change over time. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16(6), 834-851
225. Sroufe, L. A. (2009). The concept of development in developmental psychopathology. *Child Development Perspectives*, 3(3), 178-183.
226. Stackert, R. A., & Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(8), 1419-1429.
227. Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119-135.
228. Sullivan, B. F., & Schwebel, A. I. (1995). Relationship beliefs and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family Journal*, 3(4), 298-305.
229. Sutton, S. K. (1981). Assessing Belief Systems: Concepts and Strategies. In P.C. Kendall & S.D. Hollon (Eds.), *Assessment Strategies For Cognitive Behavioral Interventions* (pp. 59-84). Massachusetts: Academic Press.
230. Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
231. Süsen, Y. (2017). The role of affect-related smoking outcome expectancies in relations between emotion dysregulation/negative urgency and smoking dependence (Master Thesis). *Yıldırım Beyazıt University, Department of Social Sciences*.

232. Şahin, F. (2006). Çocuk İstismarının Tanımı, Epidemolojisi ve Multidisipliner Takım Yaklaşımının Önemi. *Çocuk İstismarı ve İhmali Multidisipliner Yaklaşım* içinde. (s. 5-11). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
233. Şar, V. (1997). Kötüye Kullanım ve İhmalle İlişkili Sorunlar. C. Güleş & E.Koroğlu (Ed.), *Temel Psikiyatri* içinde. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
234. Şar, V., Öztürk, P. E., & İkikardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054-1063.
235. Şen, M.(2019). *Psikolojik destek alan ve almayan bireylerde çocukluk çağı travmaları ve dürtüsellik ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
236. Tackett, K.K. (2002). The health effects of childhood abuse: four pathways by which abuse can influence health. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 715-729.
237. Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
238. Taylor, K. (2002). Social and Emotional Outcomes of Childhood Sexual Abuse: A Review of Recent Research. *Aggression and Violent Behavior*, 7, 567-589.
239. Taylor, S. E., Peplau, L. A., & Sears, D. O. (2003). *Social Psychology*. New Jersey: Prentice-Hall.
240. Tencer, H. L. (2002). Verbal and emotional abuse as predictors of change in close friendship in early adolescence. *Society For Research In Adolescence*, 4,771-779.
241. Thompson, C. L. & Rudolph, L. (2000). *Counseling children* (5th edition). Belmont: Brooks/Cole.
242. Tıraşçı Y., & Gören S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*. 34(1),70-74.
243. Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
244. Tuncer,S. (2019). Üniversite öğrencilerinin yakın ilişki inançları ve benlik değişimlerinin romantik ilişkilerinin niteliğini yordama gücü (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
245. Turan, A. F. (2010). *Üniversite öğrencilerinin ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmalarını yordamada yalnızlık, benlik saygısı, yaş, cinsiyet ve romantik ilişki*

- yaşama durumunun rolü* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
246. *Türk Dil Kurumu Sözlükler*. Erişim tarihi: 05.12.2019
247. Türkçapar M.H. (2009). *Bilişsel Terapi: Temel İlkeler ve Uygulamalar*. Ankara: HYB Yayıncılık.
248. Türkçapar, M. H., & Sargın, A. E. (2012). Bilişsel davranışçı psikoterapiler: tarihçe ve gelişim. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 7-14.
249. *Türkiye'de Çocuk İstismarı Raporu-2, 2018*. Erişim tarihi: 12.12.2019
http://imdat.org/wp-content/uploads/2018/04/RAPOR-%C3%87OCUK-%C4%B0ST%C4%B0SMARI-tam_v2_cleancopy.pdf
250. *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması, 2010*. Erişim tarihi: 02.10.2019.
251. Türksoy, N. (2003). *Psikolojik Travma ve Tanım Sorunları*. Psikolojik Travma ve Sonuçları (1. Baskı). T.Aker & M.E Önder (Ed.), İstanbul: 5US Yayınları.
252. Türküm, S. (1996). *Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın bilişsel çarpıtmalar ve iletişim becerileri üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
253. *U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau, 2017*. Erişim tarihi: 14.11.2019.
254. *UNICEF, Türkiye'de Çocuk istismarı ve Aile içi Şiddet Araştırması Özet Raporu, 2010*. Erişim tarihi: 18.12.2019
255. Ursano, R.J., Fullerton, C.S., & Norwood, A.E. (1999). Psychiatric dimensions of disaster: Patient care, community consultation and preventive medicine. APA Online, Practice of Psychiatry.
256. Utkan, H.B. (2016). *Üniversite öğrencilerinde romantik kıskançlık ile romantik ilişki inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
257. Van der Kolk, B. A., Perry, J. C., & Herman, J. L. (1991). Childhood origins of self-destructive behavior. *American Journal of Psychiatry*, 148(12), 1665-1671.

258. Vannier, S. A., & O'sullivan, L. F. (2017). Passion, connection, and destiny: How romantic expectations help predict satisfaction and commitment in young adults' dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 34(2), 235-257.
259. Wenar C., & Kerig P. (2000). *Developmental Psychopathology From Infancy Through Adolescence* (5th edition). New York: McGraw Hill Education.
260. Werner, K. & Gross, J. J. (2010). Emotion regulation and psychopathology. In Kringand A.M and Sloan D. M. (Eds.), *Emotion Regulation and Psychopathology: A Transdiagnostic Approach to Etiology and Treatment*. (pp. 13-37). New York: The Guilford Press.
261. Wolfe, D. A., Scott, K., Wekerle, C., & Pittman, A. L. (2001). Child maltreatment: Risk of adjustment problems and dating violence in adolescence. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(3), 282-289.
262. World Health Organization. (1992). *The ICD-10 classification of mental and behavioural disorders: clinical descriptions and diagnostic guidelines*. Geneva: World Health Organization.
263. World Health Organization. *Child Maltreatment*. Erişim tarihi: 21.09.2019. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/>.
264. Yakut, H. İ., & Korkmaz, E. (2013). Çocuklarda cinsel istismar. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 10(39), 1630-1632.
265. Yavuzer, H. (2007). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
266. Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
267. Yılmaz, G, İşiten, N. Ertan, Ü., & Öner, A. (2003). Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Dergisi*. 46, 295-298
268. Yiğit, R. (2005). Çocukların cinsel istismarı ve ensest. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 90-100.
269. Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). *Schema Therapy: A Practitioner's Guide*. New York: Guilford Press.
270. Yumuşak, F. N. (2019). *Üniversite öğrencilerinde duygu düzenleme güçlüğü ve duygusal tepkiselliğin psikolojik belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

271. Zerenoglu, L. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleriyle çocuklukta ki örselenme yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
272. Zeytinoglu, S. (1991). Sağlık, sosyal hizmet, hukuk ve eğitim alanlarında çalışanların, Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali sorunu ile ilgili görüşleri. *Çocuk İstismarı ve İhmali*, 147-161.
273. Zoroglu, S. S., Tüzün, Ü., Sar, V., Öztürk, M., Kora, M. E., & Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69.

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek
Yaşınız:
Sınıf Düzeyi ☐ 3.Sınıf ☐ 4.Sınıf
Kardeş Sayınız (Siz dahil):
Doğum Sıranız: ☐ Tek Çocuk ☐ İlk Çocuk ☐ Ortanca Çocuk ☐ Son Çocuk
Anne Eğitim Düzeyi: ☐ Okur-yazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek Lisans
Baba Eğitim Düzeyi: ☐ Okur-yazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek Lisans
Büyüdüğünüz Aile Tipi: ☐ Geniş Aile ☐ Çekirdek Aile ☐ Parçalanmış Aile
Yetiştirdiğiniz Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi: ☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek
Algılanan Anne - Baba Tutumu:
☐ Aşırı koruyucu ☐ Aşırı izin verici ☐ Mükemmelliyetçi
☐ Otoriter/Baskıcı ☐ Demokratik ☐ İlgisiz

EK-2 Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...	Hiç Bir Zaman	Nadiren	Kimi zaman	Sık olarak	Çok sık
--	----------------------	----------------	-------------------	-------------------	----------------

1	Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.					
2	Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.					
3	Ailedekiler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.					
4	Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.					
5	Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.					
6	Yırtık, sökükle ya da kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım.					
7	Sevildiğimi hissediyordum.					
8	Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.					
9	Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.					
10	Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.					
11	Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.					
12	Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.					
13	Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.					
14	Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.					
15	Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.					
16	Çocukluğum mükemmeldi.					
17	Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.					
18	Ailemde birisi benden nefret ederdi.					
19	Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın hissedirlerdi.					
20	Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.					

21	5. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.					
22	Benim ailem dünyanın en iyisiydi.					
23	Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.					
24	Birisi bana cinsel tacizde bulundu.					
25	Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.					
26	İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecekti birisi vardı.					
27	Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.					
28	Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi					

EK-3 Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form (DDGÖ-16)

	Hemen hemen Hiç	Bazen	Yaklaşık yarı yarıya	Çoğu Zaman	Hemen hemen her zaman
1.Duygularıma bir anlam vermekte zorlanırım.					
2.Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım.					
3.Kendimi kötü hissettiğimde işlerimi bitirmekte zorlanırım.					
4. Kendimi kötü hissettiğimde kontrolden çıkarım.					
5. Kendimi kötü hissettiğimde uzun süre böyle kalacağıma inanırım.					
6. Kendimi kötü hissetmenin yoğun depresif duyguyla sonuçlanacağına inanırım.					
7. Kendimi kötü hissederken başka şeylere odaklanmakta zorlanırım.					
8.Kendimi kötü hissederken kontrolden çıktığım korkusu yaşarım.					
9. Kendimi kötü hissettiğimde bu duygularımdan dolayı kendimden utanırım.					
10.Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım.					
11.Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarımı kontrol etmekte zorlanırım.					
12.Kendimi kötü hissettiğimde daha iyi hissetmem için yapabileceğim hiçbir şey olmadığına inanırım.					

13.Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendimden rahatsız olurum.					
14.Kendimi kötü hissettiğimde kendimle ilgili olarak çok fazla endişelenmeye başlarım.					
15.Kendimi kötü hissettiğimde başka bir şey düşünmekte zorlanırım.					
16.Kendimi kötü hissettiğimde duygularım dayanılmaz olur.					

EK- 4: İlişki İnançları Ölçeği

	Hiç katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Çok katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Partnerim, tüm duygu ve düşüncelerini benimle paylaşmalı.					
2. Partnerim, aklımdan geçenleri okuyabilmeli.					
3. Partnerimi seviyorsam, onsuz çok fazla zaman geçirmemeliyim.					
4. Partnerime karşı her zaman tutku dolu olmalıyım.					
5. Partnerimin hoşlanmadığım özelliklerinin olmasını sorun etmem, çünkü zamanla onları değiştirebilirim					
6. Bu dünyada benim için sadece tek bir doğru kişi vardır					
7. Partnerimden hiçbir şey gizlememeliyim					
8. Partnerimin aklımdan geçenleri okuyabilmeliyim.					
9. Eğer partnerim beni seviyorsa, bensiz çok fazla zaman geçirmemeli.					
10. Partnerim bana karşı her zaman tutku dolu olmalı.					
11. Ona olan aşkımla partnerimi sakın birine dönüştürebilmeli.					
12. Şu anki partnerimden başkasıyla asla mutlu olamam.					
13. Partnerim benden hiçbir şey gizlememeli.					
14. Bana söylemese bile partnerimin istek/ihtiyaçlarının ne olduğunu anlayabilmeliyim.					

15. Eğer partnerimle birbirimizi seviyorsak, hemen hemen her şeyi beraber yapmalıyız.					
16. Partnerimi her zaman mutlu etmeliyim.					
17. Partnerime tüm ilgi ve hobilerimden zevk almasını öğretebilirim.					
18. Bir aşk ilişkisi kalıcı olmalı.					
19. Yaşamımda olan biten her şeyi partnerime anlatmalıyım.					
20. Partnerim, ona söylemeden, benim istek / ihtiyaçlarımı bilmeli.					
21. Partnerimi gerçekten seviyorsam, başka kişilerle vakit geçirmek istemem					
22. Partnerim bütün ihtiyaçlarımı karşılayabilmeli.					
23. Yeteri kadar sabır ve çaba gösterirsem, partnerimin kişiliğini ve / veya davranışlarını değiştirebilirim					
24. İyi ilişkiler sonsuza dek sürer.					
25. Partnerimle ilgili tüm duygu ve düşüncelerimi ona anlatmalıyım.					
26. Partnerimin ne düşündüğünü her zaman bilirim					
27. Partnerim beni gerçekten seviyorsa, başkalarıyla vakit geçirmek istemeyecektir.					
28. Partnerimi mutlu etmek için ne gerekiyorsa yapmaya istekli olmalıyım					
29. Partnerimin davranışlarını değiştirebilmeliyim.					

30. İlişkimizin, sonsuza dek olduğu gibi kalmasını isterim.					
31. İyi ilişkileri olan çiftlerin, birbirinden gizlisi saklısı yoktur					
32. Partnerim her zaman ne düşündüğümü bilir.					
33. Partnerimin yanında her zaman iyi bir espri anlayışımın olmasına gayret etmeliyim.					
34. Eğer aşıksak, birbirimize karşı tamamen açık olmamız gerekir.					
35. Partnerim bana karşı her zaman açık ve dürüst olmalı.					
36. Partnerimi yaşamın her alanında mutlu edebilmeliyim.					
37. Partnerim mutlu olmak için ihtiyacım olan tek şeydir.					